

VILNIAUS PEDAGOGINIS UNIVERSITETAS
PEDAGOGIKOS IR PSICHOLOGIJOS FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS KATEDRA

Robertas Potockis

MOKINIŲ NEFORMALIAUS KŪNO KULTŪROS UGDYMO SI POREIKIS
IR GALIMYBĖS

Magistro darbas

Vadovė: doc. dr. S. Poteliūnienė

Vilnius, 2009

Turinys

<i>Ivadas</i>	2
1. Neformalaus mokinių kūno kultūros ugdymo ir ugdymosi teorinės prielaidos.....	6
1.1. Esminiai neformalaus mokinių ugdymo veiklos uždaviniai ir principai.....	6
1.1.1. Neformalusis vaikų švietimas.....	6
1.2. Neformalus kūno kultūros ugdymas.....	11
1.2.1. Kūno kultūros raida.....	11
1.2.2. Kūno kultūros reikšmė asmenybės ugdymui.....	14
1.2.3. Neformalaus kūno kultūros ugdymo aspektai	18
2. Mokslinio tyrimo organizavimas ir metodika.....	22
3. Mokinių neformalaus kūno kultūros ugdymo poreikio bei galimybių tyrimo rezultatai.....	23
3.1. Neformalaus kūno kultūros ugdymo galimybės Vilniaus mieste tyrimo rezultatai.....	23
3.1.1. Populiariausios sporto šakos ir mokinių nuostatos nepamokinės veiklos edukacinių galimybių atžvilgiu.....	23
3.1.2. Emocinis sporto būrelių klimatas ir motyvacija.....	31
3.2. Mokinių, nelankančių sporto būrelių, nuostatos nepamokinės veiklos edukacinių galimybių atžvilgiu.....	33
3.3. Mokyklos sporto būrelių, sporto mokyklų bei sporto klubų vadovų požiūris į neformalaus kūno kultūros ugdymo edukacines galimybes.....	38
<i>Tyrimo rezultatų aptarimas</i>	46
<i>Išvados</i>	48
<i>Naudota literatūra</i>	52
<i>Priedai</i>	54

Įvadas

Daugelyje ekonomiškai išsivysčiusių šalių įsitikinimas, kad judėjimo aktyvumas, derinamas su sveika mityba, padeda išsaugoti ir pagerinti sveikatą, jau tapo kultūros dalimi, o aktyvaus laisvalaikio leidimo formos – neatskiriama žmonių gyvenimo dalimi ir įpročiu. Tik dvasiškai stipri ir fiziškai sveika tauta gali išlikti laisva, gyvybinga ir kūrybinga.

Lietuvoje, deja, tiek šeimose, tiek ugdymo institucijose neskiriama pakankamai dėmesio ir lėšų aktyviam vaikų laisvalaikiui organizuoti. Fizinis aktyvumas yra viena sveikos gyvensenos ugdymo sudėtinių dalių. Optimalus vaikų populiacijos fizinio aktyvumo užtikrinimas yra ne vien kūno kultūros mokytojų pareiga. Labai svarbu pagerinti visų mokyklos bendruomenės narių – administratorių, pedagogų, tėvų, moksleivių, – informuotumą, keisti nuostatas ir elgesį sveikatai palankia linkme. Padėti galėtų pagerinti ir mokytojų, socialinių darbuotojų, medikų neformalus bendradarbiavimas populiarinant fiziškai aktyvią veiklą (Juškelienė V., Armonienė J., 2004, p. 33).

Fizinis aktyvumas priklauso nuo amžiaus, lyties, sveikatos būklės, savijautos, pomėgių. Vaikystėje ir paauglystėje susidaro fizinio aktyvumo įgūdžiai visam gyvenimui, todėl mokinių kūno kultūros ugdymo ir fizinės veiklos skatinimo svarba pabrėžiama daugelyje tarptautinių ir šalies dokumentų, pavyzdžiui, neformaliojo vaikų ugdymo koncepcijoje (2005), valstybinėje švietimo strategijoje 2003–2012 m. ir kt. Sveikos gyvensenos įtvirtinimas padėtų neutralizuoti neigiamą poveikį sveikatai, patiriamą dėl hipodinamijos, ekologinių problemų, gausių stresinių situacijų.

Mokiniam popamokinė veikla yra labai svarbi užimtumo sritis, suteikianti galimybes atsiskleisti jų gabumams, leidžianti pagilinti ir praktiškai panaudoti žinias, įgytas per pamokas. Popamokinė veikla taip pat yra neatsiejama mokinio asmenybės ugdymo dalis, stiprinanti savarankiškumą, kūrybiškumą, iniciatyvumą, pilietiškumą, lavinanti vaizduotę, komunikabilumą. Pastaruoju metu atkreipiamas dėmesys į vaikų ir paauglių užimtumo stygių bei su tuo susijusias ir galbūt iš to kylančias paauglių nusikalstamumo problemas. Popamokinė veikla atlieka prevencines funkcijas tokias kaip: nusikalstamos veiklos, priklausomybių nuo narkotinių medžiagų, alkoholio vartojimo, rūkymo ir kt.

Labai populiarius kaip vienas iš neformalaus ugdymosi veiklos pavyzdžių – sporto būrelis kaip papildomos edukacijos priemonė, lavinanti ir stiprinti ne tik per pamokas įgytas mokinių žinias, bet ir padedanti formuoti sveiką, produktyvų ateities pilietį ir žmogų, turintį vertybių, siekių bei tikslų bagažą. Kaip teigia J. Armonienė (1998, p. 4), kūno kultūra siekiama ne rekordų – ją stengiamasi pašalinti protinio darbo įtampą, ugdyti žvalų, sveiką, dvasiškai turtingą, fiziškai tobulą žmogų. Požiūrį į kūno kultūrą, kūno kultūros pamokas, fizinę saviugdą, fizinio aktyvumo įtaką vaikų, jaunimo sveikatai tyrė P. Nieman (2002), V. Juškelienė, J. Armonienė (2004), D. Vizbaraitė,

G Petronytė (2005), V. Gudžinskienė (2006), S. Šukys, R. Jankauskienė (2008), E. Vainienė, K. Kardelis (2008). Deja, neformalaus mokinių kūno kultūros ugdymo prielaidos ir poreikis dar mažai tyrinėti.

2006 m. Lietuvos sporto statistikos metraščio duomenimis Vilniaus mieste yra 283 sporto klubai, kuriuose sportuoja 5079 vaikai (1 priedas). Dalis mokinių sportuoja mokyklose arba savarankiškai, tačiau dar didesnė dalis mokinių nepropaguoja sveiko ir aktyvaus gyvenimo būdo.

Temos aktualumas.

Ši tema aktuali tuo, kad pastaruoju metu kaip tik atkreipiamas didelis dėmesys į vaikų ir paauglių užimtumą, jo trūkumą bei su tuo susijusias ir galbūt iš to kylančias paauglių nusikalstamumo problemas. Stengiamasi įvairiais būdais ir priemonėmis skatinti mokinių užimtumą, jų edukaciją ir auklėjimą. Tam organizuojami specialūs renginiai, spektakliai, akcijos, tačiau neretai pamirštama vieta, kur mokiniai praleidžia daugiausia laiko, – mokykla. Pamirštama popamokinė veikla pačioje mokykloje, ji neretai pačios mokyklos vyresnybės yra nevertinama, apie ką kalba ne vienas autorius, rašęs mokinių užimtumo temomis. Daugelyje Respublikos mokyklų mažiau skiriama dėmesio nepamokinei veiklai. Tam turi įtakos tiek objektyvios priežastys (nepamokinės veiklos finansavimo mažinimas ir pan.), tiek subjektyvios (pačių mokytojų požiūris į papildomą ugdymą kaip jiems nebūtiną darbo sritį; mokyklos administracijos apatiškumas ir t. t.). Šiuo metu edukacinė ir prevencinė būrelio reikšmė yra itin aktuali. Vaikai praleidžia vis daugiau pamokų, nebenori lankyti mokyklos, išsitraukia į nusikalstamą veiklą. Ne tik per pamokas mokiniai, bet ir laisvalaikio, po pamokų ugdo save kaip žmogų. Ypač kelia nerimą tas faktas, kad Respublikoje didėja nepilnamečių nusikaltėlių skaičius (Dzenuškaitė S., 1991, p. 4).

Taip pat viena iš mokyklos nelankymo priežasčių – interneto svetainės ir žaidimų salonai, kurie mokinius vilioja ten praleisti jau nebe tik laisvalaikį, bet ir pamokų laiką. Taigi bet kokia galimybė skatinti turiningą ir prasmingą mokinių laisvalaikio praleidimą yra itin reikšminga ir aktuali.

Pati tinkamiausia vieta skatinti popamokinę veiklą yra mokykla. Taip mokykla taptų patrauklesne vieta, susijusia su įdomia, turininga ir smagia veikla. O sportinė veikla netgi labiau traukia paauglius ir kaip galimybė pailsėti nuo protinės veiklos pamokų metu bei išlieti savo fizinę energiją ne gatvėse, o sportuojant.

Tyrimo problema: kokie veiksniai lemia mokinių sporto būrelio kaip neformalaus ugdymo veiklos pasirinkimą.

Tyrimo objektas – popamokinė sportinė veikla ir jai turintys įtakos veiksniai.

Tyrimo subjektas – Vilniaus miesto vidurinių mokyklų mokiniai ir sporto būrelių vadovai.

Tikslas – ištirti mokinių neformalaus kūno kultūros ugdymosi poreikius ir galimybes.

Uždaviniai:

1. Remiantis literatūros šaltiniais atskleisti esminius neformalaus mokinių ugdymo veiklos principus ir neformalaus kūno kultūros ugdymosi edukacines prielaidas.
2. Išsiaiškinti popamokinės sportinės mokinių veiklos poreikius.
3. Ištirti ekonominių ir edukacinių veiksnių įtaką neformaliai mokinių ugdymuisi mokyklose ir sporto klubuose.
4. Išsiaiškinti sporto būrelių vadovų požiūrį į neformalaus mokinių kūno kultūros ugdymosi galimybes.

Tyrimo metodai. Mokslinės literatūros analizė, anketinė apklausa, statistinė duomenų analizė. Darbe buvo naudotas kiekybinis tyrimas. Tyrimo duomenų matematinė statistinė analizė buvo atliekama naudojantis kompiuterine programa STATISTICA. Neparametrinėms hipotezėms tikrinti buvo taikytas chi kvadrato (χ^2) kriterijus, skirtumai laikyti statistiškai reikšmingais, jei $p < 0,05$.

Pagrindinių sąvokų apibūdinimas:

Būrelis – pastovus vienmečių arba skirtingų amžiaus tarpinių moksleivių susivienijimas kuriais nors savišvietos, savilavos ar saviuoklos tikslais. Mokyklose esti įvairių būrelių: sporto, meno ir kt. (Jovaiša L., 1993).

Edukacinių novacijų samprata – apimanti įvairius probleminius aspektus – planuotas, neplanuotas diegimo pobūdis, vidiniai/išoriniai diegimo šaltiniai, novacijos/pokyčio santykis, turinio/proceso santykis ir kt.; edukacinė novacija – priemonė, siekiant realizuoti kaitą edukacinėje terpėje. (Janiūnaitė B., 2004)

Mokykla – specialiai organizuota augančiosios kartos planingo ir metodiško mokymo bei auklėjimo įstaiga. (Jovaiša L., 1993)

Mokytojas – kvalifikuotas ugdymo veikėjas, dirbantis mokykloje arba teikiantis privačias pamokas. (Jovaiša L., 1993)

Moksleivis (mokinys) – asmuo, lankantis mokyklą, einantis mokslus visų tipų ir laipsnių mokyklose, perimantis iš mokytojo patirtį. (Jovaiša L., 1993)

Papildomas ugdymas – tai sudedamoji švietimo sistemos dalis, skirta atskleisti vaikų ir jaunimo sugebėjimus bei polinkius, plėtoti saviraišką, kūrybiškumą, turiningai praleisti laisvalaikį, įgyvendinti socializaciją ir nusikalstamumo prevenciją. (Makarskaitė R., 2002)

Pedagogas – kvalifikuotas ugdymo veikėjas. (Jovaiša L., 1993)

Popamokinė veikla (neformalus ugdymas) – tai laisvas, atviras, neprievartinis bendravimas, kuris kaip tik ir gali įgyvendinti praktiškai šią patrauklumo sukūrimo nuostatą, padaryti mokyklą artimesne ir patrauklesne vieta moksleiviams ir taip prisidėti prie švietimo sistemos edukacinės programos. (Jovaiša L., 1993)

Prevenција – tai sąlygos, užkertančios kelią atsirasti paauglių nusikalstamumui, blogai įtakai, narkotikams, alkoholiui ir pan. Prevencinės programos – tai įvairaus pobūdžio programos, atliekančios auklėjamąją (edukacinę) funkciją. (Dapkienė S 2002)

Švietimas – pagrindinė ugdymo funkcija, tenkinanti individo ir visuomenės informacinius poreikius. Pagrindinės švietimo funkcijos – mokymas ir lavinimas. Istoriskai susiklostė dvi švietimo formos: mokyklinis ir nemokyklinis (visuomeninis). (Jovaiša L., 1993)

Ugdymas – asmenybę kuriantis žmonių bendravimas, sąveikaujantis su aplinka ir žmonijos kultūros vertybėmis. Ugdymo sąveikos apimtis didelė; ji apima auginimą, švietimą, mokymą, lavinimą, auklėjimą, formavimą. Šios sąvokos viena kitą papildo, o susijusios teikia naujo: kalbama apie auklėjamąjį mokymą, apie lavinamąjį mokymą ir lavinamąjį auklėjimą. Mokymo paskirtis ne tik išmokyti, bet ir lavinti, auklėti; auklėjimo paskirtis ne tik perteikti ugdytiniais kultūros vertybes, bet pagal jas formuoti jų elgesį, asmenybę. Ugdymas vyksta derinant veiklą, bendravimą, bendradarbiavimą, santykius ir sąveiką. (Jovaiša L., 1993)

Nepamokinė mokyklos veikla (užklasinis darbas) – kai mokymas pradėtas per pamokas, tęsiamas mokiniams laisvai pasirinkus lavinimosi kryptį. Jis būna trijų formų: masinis, grupinis ir individualus. Grupės jungiamos į dalykinius, sporto ir kitus būrelius. Veiklos paskirtis – plėtoti mokinių patirtį, gilinti pažiūras ir įsitikinimus, lavinti specialiuosius gebėjimus. (Jovaiša L., 1993)

1. Neformalaus mokinių kūno kultūros ugdymo ir ugdymosi teorinės prielaidos

1.1. Esminiai neformalaus mokinių ugdymo veiklos uždaviniai ir principai

1.1.1. Neformalusis vaikų švietimas – kryptinga veikla, padedanti vaikui įgyti kompetencijos, tapti sąmoninga asmenybe, sugebančia atsakingai ir kūrybingai spręsti savo problemas ir aktyviai veikti visuomenėje bei prisitaikyti prie kintančios aplinkos (Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija, 2005 12 30)

Europos Tarybos 2003 m. lapkričio 25 d. rezoliucijoje (OL C 295, 2003 12 05) teigiama, kad neformaliojo ugdymo būdu įgyta patirtis yra didelis indėlis į asmenybės tobulėjimą ir aktyvaus pilietiškumo skatinimą.

Mokinio neformalus ugdymas yra kryptinga veikla, kuria, plėtojant jauno žmogaus asmenines, socialines ir edukacines kompetencijas, siekiama ugdyti sąmoningą asmenybę, sugebančią atsakingai ir kūrybingai spręsti savo problemas ir aktyviai dalyvauti visuomenės gyvenime. Mokinio neformalaus ugdymo praktikoje yra svarbu ne tai, kaip pavadinami tam tikri dalykai, bet tai, kas iš tikrųjų yra daroma (http://lt.wikipedia.org/wiki/Jaunimo_neformalus_ugdymas).

Iki šiol neformalus ugdymas buvo tapatinamas su laisvalaikiu, papildomu ugdymu. Tačiau šiuolaikiniam žmogui vien žinių neužtenka, reikia ir tam tikrų kompetencijų. Įsivedus naują terminą „neformalus ugdymas“, apibrėžus naujus tikslus ir metodus, keičiama ir jo vieta švietimo sistemoje. Kalbėdami apie tokias kompetencijas kaip savarankiškumas, baimių nugalėjimas, darbas komandoje, bendravimas, bendradarbiavimas ir pan., pirmiausia galvojame apie jų svarbą mokykloje, darbe, papildomojo ugdymo įstaigose, pagaliau gyvenime. Dabar aiškiai suvokiama, kad žinios neišsprendžia visų problemų. Iki šiol buvo siekiama švietimo įstaigoje suteikti kuo daugiau žinių, bet niekas negali pasakyti, kokių ir kam jų reikia.

Neformalus ugdymas apibrėžiamas kaip sudėtinė švietimo sistemos dalis, egzistuojanti lygiagrečiai formaliojo švietimo, skirta tikslingam ir tęstiniam bei įvairaus amžiaus vaikams, suaugusiems prigimtinių galių, įvairių gebėjimų, polinkių atskleidimui, saviraiškos poreikių, pažintinių interesų tenkinimui, kūrybiškumo plėtojimui, kultūrinių vertybių puoselėjimui, turiningo laisvalaikio praleidimui, socializacijai ir nusikalstamumo prevencijai skirtingose ugdymo institucijose. Neformalus ugdymas padeda mokiniui:

- išsilaivinti iš nepagrįstų išorinių apribojimų, kurie atsiranda suaugusiems neobjektyviai įvertinus jauno žmogaus galimybes ir taip apriboja galimą jaunuolio potencialą ir

saviraišką. Išsilaisvinimas iš šių apribojimų reiškia pastangas sumažinti kylantį konfliktą tarp kartų. Tai daroma jaunam asmeniui suteikus saugią erdvę, kurioje jis gali pajusti ir išbandyti savo realias galimybes. Tokioje erdvėje aplinka atvirai priima vykstančius pasikeitimus;

- išsilaisvinti iš nepagrįstų vidinių apribojimų, kurie formuojasi dėl asmeninės patirties trūkumo. Ją jaunas žmogus kompensuoja tėvų, autoritetų, tradicijų suformuotomis vertybėmis. Išsivadavimas iš nepagrįstų vidinių apribojimų reiškia jauno žmogaus vertybių formavimąsi asmeninės patirties pagrindu;

- siekti atsakomybės už savo gyvenimą, kuomet jaunas asmuo sąmoningai suvokia savo norus bei tikslus ir savarankiškai siekia jų realizavimo; siekti prasmingo savęs realizavimo, kurio esmė– asmeninių ir bendruomenės interesų derinimas siekiant tikslų ir naudojant savo sugebėjimus. (http://lt.wikipedia.org/wiki/Jaunimo_neformalus_ugdymas)

Jaunimo neformalaus ugdymo metodiniai principai išvardyti Vikipedijos laisvojoje enciklopedijoje

([p:htt://lt.wikipedia.org/wiki/Jaunimo_neformalus_ugdymas#Jaunimo_neformalaus_ugdymo_metodiniai_principai](http://lt.wikipedia.org/wiki/Jaunimo_neformalus_ugdymas#Jaunimo_neformalaus_ugdymo_metodiniai_principai))

Specifinės aplinkos principas. Mokinių neformalus ugdymas vyksta specifinėje aplinkoje, kuriai turi būti sudaryta tam tikra autonomija, kad jauni asmenys galėtų saugiai eksperimentuoti, išbandyti save be didesnio pavojaus pakenkti sau ir aplinkiniams.

Aktyvus dalyvavimo ugdymo(si) procese principas. Neformaliame ugdyme dalyvaujantys mokiniai rezultatų pasiekia pirmiausia savo aktyvumo dėka. Aktyvumo siekiama asmeninio patyrimo įvardijimui ir suvokimui. Jei reikia, kuriant dirbtines situacijas naujo patyrimo įgijimui; pateikiant teorinę medžiagą aktyviam aptarimui.

Visumos principas. Šis principas reiškia visuminį požiūrį į jauną asmenį, ugdymo tikslus ir darbo metodus; neignoruojami nei jausmai, nei protas, nei fiziologija; kreipiamas dėmesys tiek į asmenį, tiek į grupę, tiek į temą. Ugdymo metu įgytą patirtį siekiama susieti su tikrove. Mokinių neformaliame ugdyme derinami emociniai, fiziniai, intelektiniai metodai, užtikrinantys visuminį asmenybės ugdymąsi.

Mokymosi iš patirties principas. Kai mokinių neformalaus ugdymo procesas yra grindžiamas patyrimu, kuris įgauna prasmę tik tada, kai yra suvoktas ir įsisąmonintas. Todėl patyrimas yra aptariamas, daromos išvados, kurios įgauna prasmę, jei pritaikomos gyvenime.

Atviro ir neformalus bendravimo principas. Tai mokinių neformalus ugdymas. Kai yra sudaroma saugi erdvė, kurioje žmogus gali būti savimi, dalydamasis gyvenimo patirtimi, atverdamas ir savo silpnąsias puses, nebijodamas suklysti ir pripažinti savo klaidas.

Nekonkurencinės aplinkos kūrimo principas. Neformalaus ugdymo veikla yra erdvė, kurioje vengiama dirbtinės konkurencinės įtampos. Mokiniai nėra lyginami vienas su kitu, bet sukuriamos sąlygos patiems įsivertinti asmeninius pasiekimus.

Į grupės procesą orientuotas ugdymo(si) principas. Kada grupėje mokomasi spręsti tarpasmeninius santykius, priimti bendrus sprendimus, dalytis darbais ir atsakomybėmis. Grupėje suintensyvėja ir individualus ugdymasis.

Ugdymas, kaip sudėtinė socializacijos proceso dalis, veiksmingai keičia asmenybės moralines nuostatas, jos visuomeninę sąmonę. Pastarosios pagrindu formuojama elgsena. Šis sudėtingas procesas turi savo logiką: žinios apie moralines vertybes turtina individo sąmonę, intelektą; virtusios įsitikinimais ir įpročiais, kaip stabilesnėmis žmogaus sąmonės savybėmis, labai lemia jaunuolio elgseną.

Ugdymo principai, griežtai neregamentuodami pedagogo veiklos, moralinių, estetinių, fizinių savybių ugdymo procesą sukonkretina, įgalina išvengti daugelio klaidų, per trumpą laiką padeda įgyti šios veiklos įgūdžių. Ugdymo proceso etapų, ugdymo principų išmanymas sudaro sąlygas perprasti ir taikyti konkrečius ugdymo metodus.

Ugdymas – pagrindinė pedagogikos sąvoka, suprantama kaip naujos dar nesubrendusios kartos pilnutinis brandinimas, t. y. darymas, kad ji subręstų visais gyvenimo atžvilgiais ir visomis savo žmogiškosios prigimties išgalėmis.

Neformaliojo vaikų ugdymo koncepcijoje (2005) pateikti šie ugdymo(si) principai:

aktualumo principas, tai neformaliojo švietimo siūlomų veiklų pasiūla, skirta mokinių socialinėms, kultūrinėms, asmeninėms, edukacinėms, profesinėms ir kitoms kompetencijoms ugdyti;

demokratiškumo principas, kuriame sakoma, kad mokytojai, tėvai ir vaikai yra bendro ugdymosi proceso kūrėjai ir kartu identifikuoja poreikius;

prieinamumo principas, kai sudaromos visos sąlygos vaiko, mokinio kompetencijoms ugdytis per pasirinktą veiklą. Siūlomos veiklos ir mokymosi būdai turi būti prieinami visiems vaikams pagal amžių, išsilavinimą, turimą patirtį, nepriklausomai nuo socialinės padėties;

individualizavimo principas – turi būti individualizuojamas ugdymas pagal kiekvienam vaikui reikalingą kompetenciją, atsižvelgiant į jo asmenybę, galimybes, poreikius bei pasiekimus;

savanoriškumo principas, kai vaikai laisvai renkasi švietimo teikėją, tinkamiausias veiklas kompetencijoms ugdyti, dalyvauja jose savo noru ir niekieno neverčiami.

Pasak lietuvių pedagogo klasiko Stasio Šalkauskio, ugdymas yra bendras visos asmenybės lavinimas, apimantis žmogaus visumą. Turi būti ugdoma kartu ir žmogaus kūnas, ir dvasia, nes žmogus nėra ne vien tik kūnas ar tik dvasia, bet sudaro vieną psichofizinę substanciją, kurioje kūnas

turi įtakos dvasios reiškimuisi, o iš kitos pusės dvasia veikia kūną. Kitaip tariant, žmogaus kūnas ir dvasia turi įtakos vienas kitam. Taigi ir gyvenime, ir ugdyme privalu derinti dvasinę ir fizinę žmogaus puses, kad jiedvi atitiktų substancinės vienybės reikalavimus pagal tuos principus, apie kuriuos buvo kalbėta.

Neformaliojo vaikų švietimo koncepcijoje pateikta, kad neformalus vaikų ugdymas tai: kryptinga veikla, padedanti vaikui įgyti kompetencijos, tapti sąmoninga asmenybe, sugebančia atsakingai ir kūrybingai spręsti savo problemas ir aktyviai veikti visuomenėje bei prisitaikyti prie kintančios aplinkos, ir to ugdymo tiekėjas yra organizacijos, kurioms neformalusis vaikų švietimas yra pagrindinė arba kita veikla, laisvasis mokytojas, šios Sampratos nustatytais principais teikiantis neformaliojo vaikų švietimo paslaugas.

Neformalusis vaikų švietimas yra sudėtinė Lietuvos švietimo sistemos dalis.

Neformaliojo vaikų švietimo tikslas yra per kompetencijų ugdymą formuoti asmenį, sugebantį tapti aktyviu visuomenės nariu, sėkmingai veikti visuomenėje, padėti tenkinti pažinimo, lavinimosi ir saviraiškos poreikius.

Neformaliojo vaikų ugdymo koncepcijoje (2005) pateikti šie uždaviniai:

1. ugdyti ir plėtoti vaikų kompetencijas per saviraiškos poreikio tenkinimą;
2. ugdyti pilietiškumą, tautiškumą, demokratišką požiūrį į pasaulėžiūrų, įsitikinimų ir gyvenimo būdų įvairovę;
3. lavinti gebėjimą kritiškai mąstyti, rinktis ir orientuotis dinamiškoje visuomenėje;
4. spręsti socialinės integracijos problemas: mažiau galimybių turinčių (esančių iš kultūriškai, geografiškai, socialiai – ekonomiškai nepalankios aplinkos ar turinčių specialiųjų poreikių), ypatingų poreikių (itin gabių ir talentingų) vaikų, iškritusių iš švietimo sistemos, integravimas į visuomeninį gyvenimą, socialinių problemų sprendimas;
5. padėti spręsti integravimosi į darbo rinką problemas.

Neformalaus švietimo paprastai nevykdo formalios mokymo įstaigos. Jo tikslas nėra oficialaus dokumento ar konkrečių mokslinių žinių suteikimas. Neformalus ugdymas orientuojamas į praktinių įgūdžių lavinimą ir asmenybės tobulinimą.

Šiai ugdymo formai priskiriamos tokios ugdymo pakopos:

ikimokyklinis ugdymas, kurio paskirtis padėti vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, taip pat ir etninės, socialinius, pažintinius poreikius;

priešmokyklinis ugdymas, kurio paskirtis padėti vaikui pasirengti sėkmingai mokytis pagal pradinio ugdymo programą;

neformalusis vaikų švietimas, kurio tikslas tenkinti mokinių pažinimo, lavinimosi ir saviraiškos poreikius, padėti jiems tapti aktyviais visuomenės nariais.

Kalbant apie neformalaus vaikų švietimo reglamentavimą, reikėtų pabrėžti, kad iki 2002 m. vaikų neformalus švietimas nebuvo aiškiai apibrėžtas. Dažniausiai jis buvo įvardijamas kaip viena iš naujų darbo su jaunimu sričių (pvz., nevyriausybinių organizacijų veikla). Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme, priimtame 2003 m., iki tol buvusi „papildomo ugdymo“ sąvoka buvo papildyta ir apibrėžta kaip neformalusis vaikų švietimas.

Vaikų neformalaus ugdymo sąvokos atsiradimui Lietuvoje įtakos turėjo ir Europos Tarybos 2003 m. lapkričio 25 d. rezoliucija (OL C 295, 2003 12 05), kurioje teigiama, kad neformaliojo ugdymo būdu įgyta patirtis yra didelis indėlis į asmenybės tobulėjimą ir aktyvaus pilietiškumo skatinimas. Svarbi ir nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo programa, kurią patvirtino Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2005 m. lapkričio 22 d. nutarimu Nr. 1270 (Žin., 2005, 139-5019). Joje numatyta plėtoti vaikų ir jaunimo neformalųjį ugdymą, skatinant švietimo institucijų bei jaunimo nevyriausybinių organizacijų partnerystę ir bendradarbiavimą.

Vienas iš Lietuvos valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų iškeltų tikslų yra sukurti lanksčią ir atvirą švietimo struktūrą, kuri sujungtų formalų, neformalų mokymąsi ir savišvietos formas į bendrą erdvę. Taip pat minėtame dokumente numatyta siekti, kad neformalus ugdymas būtų prieinamas visiems vaikams, finansuojant šią veiklą mokinio krepšelio principu ir sukuriant neformaliojo ugdymo programų plačią pasiūlą.

Vienas iš pagrindinių šiuo metu vaikų neformalųjį ugdymą reglamentuojančių dokumentų yra Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. ISAK-2695. Joje apibrėžiami neformaliojo vaikų švietimo tikslai, uždaviniai, principai, ugdymo objektas, ugdomos kompetencijos, rezultatas, ugdymo proceso organizavimas, sistema, finansavimas.

Kaip nurodoma išvardytuose dokumentuose, neformalųjį vaikų švietimą gali teikti neformaliojo vaikų švietimo mokyklos, formaliojo švietimo mokyklos, laisvieji mokytojai ir kitos organizacijos, turinčios teisę užsiimti neformaliuoju vaikų švietimu. Neformaliojo švietimo mokyklos tipui priskiriamos muzikos, dailės, meno, sporto mokyklos, ugdymo centrai, moksleivių rūmai, kūrybos centrai, klubai, šeštadieninės ir sekmadieninės tautinių mažumų mokyklos ir kitos švietimo institucijos. Neformaliojo vaikų švietimo koncepcijos duomenimis, šiuo metu Lietuvoje neformaliojo vaikų švietimo mokyklų tinklą sudaro per 300 mokyklų, kurių nuostatuose neformalusis vaikų švietimas įteisintas kaip pagrindinė įstaigos veikla. Dauguma iš šių mokyklų atlieka vaikų meninių ir sportinių gebėjimo atskleidimo bei ugdymo funkcijas. Jų programose kasmet dalyvauja daugiau nei 122 tūkst. mokinių, tai sudaro 23 procentus visų mokinių. Tačiau egzistuoja dideli vaikų dalyvavimo neformalaus švietimo sistemoje skirtumai: skirtingose savivaldybėse neformaliojo vaikų mokyklų ugdytinių dalis svyruoja.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje (2008) yra numatyta, kad dauguma vaikų dalyvautų bent vienos neformaliojo ugdymo veiklos užsiėmimuose. Neformaliojo ugdymo paslaugų teikėjai nurodomi kaip meniniai, sportiniai, pažintiniai būreliai, mokyklos ir pan., įtraukiantys į užsiėmimus neformaliojo ugdymo turinį, tinkamai pasirengus bus finansuojami įvedant neformaliojo ugdymo krepšelį.

2008–2009 mokslo metų bendruosiuose ugdymo planuose numatyta, kad neformaliojo vaikų švietimo programas mokiniai renkasi laisvai, jos yra neprivalomos ir įgyvendinamos per neformaliojo ugdymo programas, neformaliojo vaikų švietimo programas, kurios gali būti vykdomos mokykloje, kai panaudotos visos neformaliojo ugdymo valandos, finansuojamos iš mokinio krepšelio lėšų, skirtų neformaliajam vaikų švietimui, mokinių skaičius neformaliojo ugdymo grupėje yra ne mažesnis kaip 5 mokiniai gyvenvietės ir 10 mokinių savivaldybės centro ar miesto mokykloje.

1.2. Neformalus kūno kultūros ugdymas

1.2.1. Kūno kultūros raida

Kūno kultūra – tai tam tikra kultūros forma, kuri keičia žmogau fizinę būklę, jo dvasines galias sutinkamai su šios kultūros normose, idealuose, vertybėse užfiksuotais reikalavimais.

Pagrindinis kūno kultūros tikslas – visapusiškas žmogaus fizinių ir dvasinių galių bei gebėjimų ugdymas pasitelkiant kūno kultūros priemones, tenkinant įvairius individo poreikius, turinčius esminę reikšmę jo ir visuomenės gyvenime.

Asmenybės kūno kultūra – tai jos savirealizacija, ugdant fizinius ir dvasinius gebėjimus pasitelkus kūno kultūros priemones.

Žmogus kūno kultūros atžvilgiu – tai savarankiška, save reguliuojanti esybė. Žymiu mastu, savo pastangomis formuojanti, keičianti savo fizinio „aš“ vaizdą, besipriešinanti išoriniam pasaulio poveikiui (hipokinezijai) (<http://www.patariu.lt/studijos/2008/12/kuno-kulturos-teorija/>).

Lietuvos sporto enciklopedijoje rašoma, kad kūno kultūra yra asmens ir visuomenės bendrosios kultūros dalis – žmogaus įgimto kūno branda, tobulumas ir galių lygis, atitinkantis asmenybės raidos nuostatas, dvasinius poreikius, kultūros normas. Apima visus veiksmus, kurie per žmogaus kūną, tai yra per mankštinimąsi, žaidimus, sveiką gyvenimą ir kt., veikia bendrąją kultūrą, kai kūno lavinimas atitinka kultūros vertybes, normas, orientacijas, o kūno galios panaudojamos savo socialinėms, kultūrinėms, dvasinėms reikmėms tenkinti; tai fizinės ir dvasinės raidos, veikiamos pirmiausia fizinių pratimų, fizinio lavinimo ir auklėjimo rezultatas.

Skiriama asmens (fizinis pajėgumas, sveikata ir kūno grožis, valdomi intelekto ir valios, įprasminami doriniais tikslais), atgaivos, arba rekreacinė (laisvai pasirenkama, savanoriška nedarbinė fizinė veikla, žmogaus fizinių gebėjimų, emocinių, dvasinių galių atgaivinimo ir lavinimo fiziniais pratimais vyksmas), taikomoji, arba gamybinė (pramankšta, gamybinė mankšta, atsipalaidavimo pertraukėlės, tausojančios ir stiprinančios žmogaus jėgas prieš darbą, darbo metu ir po jo, palaikančios darbingumą).

Kūno kultūra (vadinta gimnastika) buvo svarbi sudedamoji bendrosios kultūros dalis jau Antikos kultūroje. Gana plačiai Balkanų pusiasalyje ji buvo paplitusi jau 16–15 a. prieš Kristų. Vėliau Atėnų kultūroje kūno kultūra ir muzika tapo lygiavertės.

Jau baigiantis 18 a. daugelyje Europos šalių suvokta, kad kūno kultūra gali tapti reikšminga žmonių sveikatai, jų fiziniam ir estetiniam auklėjimui tik įtraukta į mokyklų mokomųjų dalykų programas (pirmieji bandymai jau buvo 16 a. pabaigoje). Anglų pedagogai R. Malkasteris (R. Malcaster; 1530-1611) fizinius pratimus ir žaidimus traktavo kaip nepakeičiamas kultūros vertybes jaunosios kartos ugdymui. Čekų humanistas J. A. Komenskis (J. A. Komenský; 1592-1679) kūno kultūros dalyko dėstymą mokykloje susiejo su teorinių dalykų mokymu. Į visų Danijos mokyklų mokymo programas jau 1828 m. įtrauktas dėstomas kūno kultūros dalykas, padedantis siekti asmeninės kūno kultūros, t. y. fizinės, psichinės ir dvasinės darnos, stiprinti sveikatą. Kūno kultūra apima mokinių fizinio aktyvumo raišką, teorines kūno kultūros, sveikatos ir sporto žinias.

Lietuvoje kūno kultūros (fizinio lavinimo) pirmieji požymiai aprašyti 12–13 amžiuje. Kūno kultūra, kaip fiziškai etinis dalykas, ugdantis visą žmogų, visą jo psichofizinę prigimtį, pritaikantis kitų mokslų žinias, Lietuvoje buvo suvokta tik 20 a. 4 dešimtmečio pradžioje. Iki tol mokyklose kūno kultūra traktuota kaip antraeilis, nesvarbus dalykas. Svarbus žingsnis plėtojant kūno kultūrą, jos mokslą buvo 1932 m. priimtas Kūno kultūros įstatymas ir valstybinės institucijos, kuri rūpintųsi tautos kūno kultūra, – Kūno kultūros rūmų – įsteigimas. Siekiant paskatinti visuomenę įsitraukti į kūno kultūros sąjūdį 1932 m. buvo parengta tautinė Sporūtos (sporto rūmų talkos) kūno kultūros programa; jos pagrindiniai akcentai: 1) asmeninė ir socialinė higiena, 2) žmogaus organizmo stiprinimas ir grūdinimas natūraliais gamtos veiksniais (saule, oru, vandeniui), 3) harmoningas fizinis žmogaus lavinimas atkreipiant dėmesį į silpniau išvystytas raumenų grupes, funkcines sistemas, 4) sąlygų kūno kultūrai plėtoti sudarymas, 5) aktyvi tautinės kūno kultūros (tautinių žaidimų, žirgų sporto) propaganda, 6) džiaugsmo, pasitenkinimo suteikimas, pasitikėjimo savimi ugdymas fiziniais pratimais, gerėjant fiziniam parengtumui, sveikatai, tarpstant gražiems tarpusavio santykiams. Tolesni reikšmingi kūno kultūros plėtrai žingsniai buvo – Aukštųjų kūno kultūros kursų (1934) ir Valstybinio kūno kultūros ženklo įsteigimas (1936), parengta karių kūno kultūros programa (1936).

Kūno kultūros dalyko mokyklose tikslai pasiekiami ir uždaviniai sprendžiami įgyvendinant kūno kultūros programas – dokumentus, kuriuose išdėstyti kūno kultūros dalyko esmė, siekiai, struktūra, didaktinės nuostatos, turinys. Pirmoji mokyklinė (pradinėms mokykloms) kūno kultūros programa Lietuvoje – Gimnastika ir žaidimai (1919). Antroji, kurioje atsižvelgiama į mokinių amžių, remiamasi P. Lingo švedų fizinio auklėjimo principais, – Mankštybos, žaidimų programa (1925). Pirmoji vidurinių mokyklų programa parengta 1935 m.; joje kūno kultūra prilyginama kitiems dėstomiems dalykams. Berniukams buvo skirtos 4 kūno kultūros ir karinio rengimo pamokos per savaitę, mergaitėms – 2–3. A. Vokietaitis (1935) buvo parengęs kūno kultūros programą kaimo jaunimui.

1940–41 m. ir nuo 1944 m. mokyklinės kūno kultūros programos rengtos remiantis BPDG (Būk pasirengęs darbui ir gynybai) ir PDG (Pasirengęs darbui ir gynybai) kompleksų reikalavimais. Mokyklų kūno kultūros programos parengtos 1947 m., 1954 m., 1984 m. Nors jos buvo centralizuotos (bendros) visai SSRS, Lietuvoje jos turėjo ir savitumą, rėmėsi mokslininkų, pedagogų rekomendacijomis. Be kūno kultūros pamokų kurį laiką vidurinėse mokyklose prieš pamokas buvo mankšta.

Kūno kultūros dalyko mokyklose reikšmingumą labai sustiprino kvalifikuoti Lietuvos valstybinį kūno kultūros institutą, paskui ir Vilniaus pedagoginį institutą baigę kūno kultūros mokytojai. Lietuvos aukštosiose mokyklose 1949 m. įsteigtos kūno kultūros katedros. Plėtojant kūno kultūrą svarbų vaidmenį suvaidino kūno kultūros kolektyvai įmonėse, gamyklose, įstaigose. Nuo 1949 m. čia įvesta gamybinė mankšta, dirbo gamybinės mankštos vadovai metodininkai. Kūno kultūros sąjūdis vis labiau įgavo platų užmojį, vyko daug patrauklių renginių: 1977–80 m. – sveikatos ir sporto šventė „Nuo gintarinės Baltijos iki olimpinės Maskvos“, 1981–84 m. – „Iš Nemuno krašto į olimpinės aukštumas“, nuo 1985 m. „Judėjimas – sveikata – našus darbas“ ir kiti. Klubuose pagal gyvenamąją vietą mankštinosi ir sportavo daugiau kaip 28 tūkst. žmonių, o iš viso 1983 m. Lietuvoje – apie 1 379 000 žmonių.

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę parengta nauja kūno kultūros programa, kurioje kūno kultūra suprantama kaip reikšmingas mokinių socialinės, pilietinės kultūros puoselėjimo veiksnys, padedantis siekti asmens fizinės, psichinės ir dvasinės darnos, stiprinantis sveikatą, aprėpiantis mokinių fizinio aktyvumo raišką, teorines kūno kultūros, sveikatos žinias. Paskutinė programa priimta 1997 m., atnaujinta 2007 m.. Joje vyrauja sveikatos stiprinimo idėja, o svarbiausias tikslas – pasiekti, kad tikslingas fizinis aktyvumas taptų mokinių poreikiu visam gyvenimui. (Lietuvos sporto enciklopedija <http://www.lse.lt/index.php?1374137451>)

Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme, priimtame 2003 m., iki tol buvusi „papildomo ugdymo“ sąvoka buvo papildyta ir apibrėžta kaip neformalusis vaikų švietimas, pradėta rūpintis ne

tik formaliuoju, bet ir papildomuoju ugdymu, kuris padeda geriau pritaikyti Lietuvos švietimo koncepcijos nuostatą, teigiančią, kad kiekvienas mokinys, besimokantis nuosekliojo švietimo įstaigose, gali papildomai lavintis pasirinktos veiklos srityje. Humanistiškai ir demokratiškai praktikuojamas fizinis ugdymas sporto būreliuose, sekcijose, rengiamuosiuose sporto renginiuose.

1.2.2. Kūno kultūros reikšmė asmenybės ugdymui

Kūno kultūra – svarbi bendrosios asmens ir visuomenės kultūros dalis, glaudžiai susijusi su kitomis jos sritimis, ypač su sveikatos stiprinimu ir sportu. Ji padeda siekti fizinės, psichinės ir dvasinės asmens darnos, stiprina įvairaus amžiaus žmonių sveikatą. Kūno kultūra atveria galimybę patirti išlavinto, stipraus, sveiko organizmo, kūno judesių grožio keliamą džiaugsmą, kuria prielaidas asmens saviraiškai ir savirealizacijai. Apimdama įvairias fizinio aktyvumo raiškos formas, kūno kultūra sudaro sąlygas asmeniui pažinti save ir ugdytis fizinę bei dvasinę ištvermę, reikalingą stresinėse, kritinėse situacijose, individualumą, tikėjimą sėkme siekiant fizinės ir dvasinės sveikatos.

Kūno kultūros pamokos sudaro sąlygas ugdytis doro, sąžiningo rungtyniavimo bei varžymosi, savitvartos, bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžius. Kartu sergstima, kad pamokos neslopintų asmens individualumo ir jo raiškos, bet sąmoningai stiprinant sveikatą, puoselėjant fizines galias laiduotų galimybę remtis savo prigimtimi ir pasirinkimo teise.

Sėkminga šiuolaikinės kūno kultūros sklaida neįmanoma be žinių apie sveiką gyvenseną, žmogaus organizmą ir veiksnius, laiduojančius darnų jo funkcionavimą, taip pat jo veiklą pažeidžiančius veiksnius bei būdus, taip pat priemones, padedančias gerinti organizmo darną. Kūno kultūros programa sudaro galimybę suvokti fizinio ugdymo psichologijos pradmenis, tautinės kultūros tradicijas, objektyviau įvertinti savo polinkius, poreikius, gabumus ir veiksmingiau juos plėtoti ir įtvirtinti šeimos ir bendruomenės gyvenime. Sveikos gyvensenos įtvirtinimas padėtų neutralizuoti neigiamą poveikį sveikatai, patiriamą dėl hipodinamijos, ekologinių problemų, gausių stresinių situacijų, plintančios savigriovos (narkomanijos, girtuokliavimo ir kt.).

Kūno kultūra atveria mokiniui galimybes plėtoti organizacinius gebėjimus: įsitraukti į mokyklos, šeimos, vietinės bendruomenės reikalų ir problemų, susijusių su sveikata ir sportu, svarstymą, ugdytis kritišką, pilietiškai brandų požiūrį į jas, pratintis pagal išgales praktiškai prisidėti prie šių klausimų sprendimo. Šiuo požiūriu kūno kultūra yra reikšmingas ugdytinio socialinės, pilietinės kultūros puoselėjimo veiksnys.

Labai svarbu mokyklos veikloje yra koreguoti moksleivio fizinės raidos sutrikimus. Kūno kultūros pamokos, sporto renginiai, išvykos į gamtą, kuriose kartu su sveikais dalyvauja ir sutrikusio fizinio vystymosi bei turintys fizinę negalią moksleiviai, padeda jiems susigyventi ir geriau suprasti vieniems kitus.

V. Blauzdys (1998) teigia, kad po šalies nepriklausomybės atkūrimo bendrojo mokyklų moksleivių fizinis ugdymas tebeorientuojamas holistine kryptimi. Holistinė kūno kultūros kryptis yra žmogaus fizinės prigimties, o ne atskirų fizinio pajėgumo požymių ugdymas, atsižvelgiant į žmogaus amžių, psichines ir dvasines nuostatas, gyvenseną ir laisvalaikio pasirinkimo teisę.

Holistinė kūno kultūra – ne šiandienos atradimas. Jos pamatai buvo dedami iki nepriklausomybės atkūrimo. Išskiriami šie kūno kultūros aspektai: pirma, kūno kultūra yra rezultatas to, ką visuomenė yra pasiekusi fiziškai tobulindama žmones; antra, kūno kultūra – racionaliai organizuota veikla; trečia, kūno kultūra yra vertybių, tenkinančių žmogaus ir visuomenės poreikius, sandauga. Be to, akcentuojama, kad kūno kultūros negalima per daug biologizuoti ir atsieti nuo visuomenės gyvenimo sąlygų. Reikia suprasti objektyvų jos poveikį žmogui ir žmonių santykiams, būdingą jos savybę tenkinti ir ugdyti asmenybės ir visuomenės poreikius, plėtoti kultūrinės vertybes.

Taigi pažangesni tarybinės okupacijos laikotarpio mokslininkai jau brandino mintį, kad fizinio ugdymo sistema, įprasmindama žmogui fizinio tobulėjimo poreikį ir pomėgį, siektų ugdyti jį ne tik sveikesnį, bet ir veikų jo įsitikinimus, vertybines nuostatas ir elgesį. To meto vertybių (tarp jų ir kūno kultūros) sistemoje teoriniai darbai neturėjo platesnės taikomosios erdvės. Dabar švietimo reforma atvėrė aiškesnę perspektyvą pažangesnėms idėjoms įgyvendinti: laiduoti teisinį, informacinį, mokslinį ir metodinį aprūpinimą. Deja, mokyklų reformos nubrėžtų fizinio moksleivių ugdymo tikslų ir uždavinių įgyvendinimo sėkmė retai moksliskai analizuojama (Blauzdys, 1988, p. 52).

Esminė švietimo reformos kryptis orientuota į žmogaus prigimties galių atskleidimą, dorą, laisvą, atsakingą žmogaus ugdymą. Įgyvendinant šį socialinį užsakymą didelis vaidmuo tenka bendrojo lavinimo mokyklose bei kitų klubų ir būrelių tinkamai organizuotai nepamokinei veiklai, papildomam ugdymui, visai mokyklos socialinei ir kultūrinei aplinkai, kuri atvira ugdytinių bei mokyklos bendruomenės rūpesčiams bei poreikiams. Tačiau neretai nepamokinė veikla ir jos reikšmė yra nustumiami į antrą planą, jai paliekamas tik laisvalaikio praleidimo vaidmuo, neatsižvelgiant į visas galimybes, kurias ji gali suteikti vaiko ugdymui, jo asmenybės formavimuisi ir net pačiam vaiko požiūrio į mokyklą kitimui.

Vienas iš popamokinės veiklos pavyzdžių yra sporto būrelis kaip papildomos edukacijos priemonė, kuri lavintų ir stiprintų ne tik per pamokas įgytas mokinių žinias, bet ir padėtų formuoti gerą ateities pilietį ir žmogų, turintį vertybių, siekių ir tikslų bagažą.

Visais amžiaus tarpsniais, kada kalbama apie moksleivių sveikatą, pabrėžiamas aktyvios fizinės veiklos trūkumas. Nors vaikai ir paaugliai yra aktyvesni nei dauguma suaugusiųjų, tačiau technikos amžius, jo pažanga, socialinė aplinka lemia mokinių fizinį aktyvumą ir nebūtinai teigiamą. Vis labiau skatinamas geras kompiuterinis raštingumas, užsienio kalbų mokėjimas, didinamas protinio darbo krūvis. Mažiau dėmesio skiriama mokinių sveikai gyvensenai ugdyti, fiziniam aktyvumui skatinti. Nors įvairiais amžiaus tarpsniais keliami skirtingi fizinio ugdymo tikslai, tačiau įvairūs autoriai, tirdami fizinio aktyvumo raišką mokykliniame amžiuje, pripažįsta, kad vaikų fizinis aktyvumas mažėja (Kardelis K., Vainienė E., 2008, p. 100).

Dėl netinkamo vaikų gyvenimo būdo susergama įvairiomis ligomis. V. Juškelienė, J. Armonienė (2004), atlikusios Lietuvos ir užsienio sveikatos ir kūno kultūros specialistų pastarųjų metų mokslinio tyrimo analizę, pastebėjo, kad hipodinamija laikoma viena iš svarbiausių daugelio ne tik suaugusiųjų, bet ir mokinių lėtinių neinfekcinių rizikos veiksnių. Daugumos mokslinių tyrimų duomenys rodo, kad nemažai mokinių yra hipodinamiški. Per pamokas ilgą laiką sėdima suole, kaulų ir raumenų sistema patiria didelį statinį krūvį. Daugelio mokinių laisvalaikio praleidimo formos taip pat susijusios su sėdima veikla – vaikai daug laiko praleidžia prie televizoriaus, kompiuterio ir pan.

Mokinių laikysenos sutrikimų skaičiaus didėjimas siejamas su nepakankamu fiziniu aktyvumu, dideliais statiniais krūviais kaulų ir raumenų sistemai. Dėl to, kad vaikams ilgą laiką reikia sėdėti mokantis, išsivysto ydinga ir asimetrinė laikysena, didesnio ar mažesnio laipsnio kūno asimetrija arba skoliozė. Taip pat sergama įvairiomis nervų sistemos ligomis, prasideda galvos skausmai, kankina nemiga, suprastėja apetitas, mokiniai skundžiasi ir kitais negalavimais.

V. Gudžinskienė (2006) teigia, kad Lietuvai atgavus nepriklausomybę keitėsi ugdymo turinys ir metodika, tačiau negerėjo jau reformuotų mokyklų pradinukų sveikatos būklė. 1995 m. atlikti Vilniaus pirmosios klasės mokinių sveikatos ir judėjimo režimo tyrimai parodė, kad jau per pirmuosius mokslo metus 25,3 proc. vaikų kūno laikysena pablogėjo. Be to, gerokai daugiau žemo fizinio aktyvumo lygio vaikų buvo ydingos laikysenos, dažniau nei jų judresni bendraamžiai serga ūimomis peršalimo, infekcinėmis ir kitomis lygomis. Tėvų apklausos parodė, kad jie norėtų, jog būtų organizuojamos judriosios pertraukos, didinamas kūno kultūros pamokų skaičius per savaitę, įvairinama užklasinė sportinė veikla. Tyrimai parodė, kad daugėja nepakankamai fiziškai aktyvių mergaičių ir berniukų. Iš 24 šalių, kuriose mokiniai buvo tirti ta pačia metodika, Lietuvos mokiniai mankštinosi mažiausiai. Tokia padėtis kelia didelį susirūpinimą. Neįmanoma įsivaizduoti sveiko

vaiko, kuris nejudėtų, nebėgiotų. Tačiau daug vaikų per mažai savarankiškai mankština po pamokų. V. Gudžinskienės (1997) atliktų tyrimų duomenimis, Lietuvos vaikų fizinis aktyvumas kasmet mažėja. Be to, nepakankamai mankština ir sportuoja 26 % berniukų ir 54 % mergaičių, net kaimuose ir mažuosiuose miesteliuose yra daug mokinių, kurie nepakankamai fiziškai aktyvūs. V. Gudžinskienės (1997) nuomone, fizinio pasyvumo problema turi būti sprendžiama jau jaunesniame mokykliniame amžiuje. Pradinių klasių mokinių judėjimo poreikis gali būti skatinamas siekiant teigiamo požiūrio į kūno kultūrą ir savarankišką mankštinimąsi bei elgesio pokyčių, todėl mokiniams per pamokas reikia suteikti žinių ne tik apie fizinį ugdymąsi ir sportą, bet ir apie sveikatą.

V. Juškelienė, J. Armonienė teigia, kad jau vaikui pradėjus lankyti pirmą klasę iškyla priverstinės hipokinezijos problema, kai tenka ilgą laiką sėdėti mokyklos suole, ruošti namų darbus. Higienos instituto atliktas tyrimas (1998), kuriame buvo analizuotas Vilniaus mokyklų pirmų klasių moksleivių fiziškai aktyvios ir pasyvios veiklos santykis, parodė, kad daugiau nei trečdalis tirtųjų sudarė mažo fizinio aktyvumo grupę. Mažiau nei 6 % vaikų daro rytinę mankštą arba mankština su savo šeima. Daugiau nei du trečdaliai vaikų kasdien daugiau nei dvi valandas žiūri televizorių arba žaidžia kompiuterinius žaidimus. Maždaug tiek pat vaikų kasdien mažiausiai dvi valandas skiria nejudriai veiklai (skaito, piešia, lanko muzikos, dailės būrelius ir pan.), apie vieną valandą ruošia pamokas. Lauke judrius žaidimus mėgsta žaisti daugelis vaikų, tačiau daugiau nei dvi valandas praleidžia laukia mažiau nei pusė tirtųjų vaikų.

Analizuojant vaikų sveikatos pokyčius per pirmuosius mokymosi metus pastebėta, kad beveik penktadalis vaikų pajuto nervų sistemos astenijos simptomų, nustatytos kvėpavimo organų ligų ir asimetrinės laikysenos didėjimo tendencijos.

Tuo tarpu vienuoliktų–dvylikų klasių mokinių tyrimas atskleidė didžiulį šio amžiaus vaikų užimtumą ir mažą fizinį aktyvumą. Be pamokų mokykloje ir pamokų ruošos namie dauguma vaikų lanko įvairius būrelius, kursus, papildomai dirba su repetitoriais, tačiau tik 25 % moksleivių lanko su fizine veikla susijusius būrelius. Pusė tirtųjų teigė, kad ne mokykloje mažiausiai du tris kartus per savaitę mankština taip, kad suprakaituotų, padažnėtų kvėpavimas, kita pusė mankština rečiau arba visai nesimankština. Darbo dienomis į lauką pasportuoti ar pasivaikščioti išeina retas tokio amžiaus jaunuolis, savaitgaliais – tik apie pusė moksleivių. Dauguma jų kaip ir jaunesniojo amžiaus vaikai laisvalaikį praleidžia žiūrėdami televizijos laidas, žaisdami kompiuterinius žaidimus ar papildomai mokydamiesi.

1.2.3. Neformalaus kūno kultūros ugdymo aspektai

Mokinių nepamokinei veiklai daugiau ar mažiau dėmesio skyrė daugelis Lietuvos pedagogų. Apie moksleivių nepamokinės veiklos tobulinimą rašė S. Dzenuškaitė (1991), o štai J. Armonienė savo veikale „Jaunimo fizinio aktyvumo veiksniai“ pažymi, kad dabartinė mokykla mėgina sujungti intelekto, emocijų ir valios sritis, plėtoti žmogaus fizinę ir psichinę prigimtį, santykius su savimi, kitu žmogumi, visuomene, todėl mums artimos Stasio Šalkauskio, Karolio Dineikos kūno kultūros nuostatos, dvasinė ir dorinio tobulėjimo samprata (Armonienė J., 1988, p. 7). Mokyklos sporto būrelyje, sporto klube vyksta įvairi fizinė veikla, kuri visapusiškai ugdo asmenybę. Apie fizinę veiklą rašė žymiausi Lietuvos pedagogai – S. Šalkauskis (1992), K. Dineika (1993). K. Dineika akcentuoja fizinės veiklos svarbą, ugdant įvairias vaiko dorovines savybes: sąžiningumą, garbingumą, bendradarbiavimą ir kt. S. Šalkauskio darbuose taip pat atsispindi dvasios ir kūno tarpusavio priklausomybės problema. Apie sporto būrelių veiklą, moksleiviams siūlomas fizinio aktyvumo formas per pamokas ir po pamokų rašė V. Blauzdys, Jasiūnas, Kardelis, J. Armonienė, jie taip pat nagrinėjo mokyklos sporto pratybų, būrelių pasirinkimo, jų atsisakymo priežastis, išskyrė ir pagrindinius fizinio ugdymo veiksnius, lemiančius sėkmingus tokio ugdymo rezultatus. Tarp jų išskiriami ir šie: ugdyti judesių kultūrą, fizinės galias bei jų kontrolės įgūdžius; ugdyti valią, ištvermę ir kitas savybes, būtinas asmenybės saviraiškai; skatinti nusiteikimą kaupti žinias, analizuoti, interpretuoti ir taikyti informaciją apie fizinį aktyvumą, fizinės galias ir sveikatos sąveiką bei jomis disponuoti, gebėti kritiškai mąstyti, siekiant asmeninės kūno kultūros ir sveikos gyvensenos (Armonienė J., 1988, p. 11).

Apie būrelių, visos švietimo sistemos finansavimą ir jo šaltinius rašoma ne viename straipsnyje. Vienas tokių būtų V. Būdienės „Švietimo monitoringas“, kuriame kalbama apie švietimo monitoringo reikšmę, jo tarptautinę vertę ir tarptautines patirtis, apie jo būtinybę šiuo metu. Švietimo monitoringas – tai nuolatinis švietimo būklės stebėjimas, analizė ir raidos vertinimas pagal nuolatinius ir laikinuosius nacionalinius ir tarptautinius rodiklius, paremtas pirminiais ir išvestiniais statistikos duomenimis, mokyklų savianalize ir ekspertų vertinimu, mokinių mokymosi rezultatais, edukologinių ir sociologinių apklausų duomenimis (Būdienė V., 2004, p. 124). Monitoringo tikslas yra įvertinti švietimo raidos kryptis, misiją ir strategiją. Būtent monitoringas gali padėti geriau suprasti, kokia yra reali švietimo sistema šiuo metu mokyklose, kaip laikomasi bendrų principų bei nuostatų, ir pritaikyti žinias, kalbant apie būrelius ir jų veiklos galimybes bei finansavimą.

A. Zabulionis aptaria galimybes, kaip turint šiuo metu realiai gaunamą finansavimą, mokyklą padaryti efektyvia institucija, apžvelgiamos ir nagrinėjamos skirtingos galimybės. Taip pat

išskiriama mokyklų konkurencijos nauda, kaip galimybė tobulinti jų vidaus sistemas. Šį metodą galima taikyti ir popamokinei veiklai bei jos efektyvumui skatinti. Laikomasi nuomonės, kad sportinė veikla gali daryti įtaką ne tik fiziniam asmenybės tobulėjimui, bet ir sveikatai, vertybinėms orientacijoms, taip pat diegti su šia veikla susijusias žinias bei mokėjimus (<http://www.vpu.lt/bibl/mod/VPUbibliografija2004.html>).

Švietimo ir mokslo ministerija pateikė kūno kultūros ugdymo gerinimo rekomendacijas mokiniui, kūno kultūros mokytojui ir mokyklos bendruomenės nariams. Nors kūno kultūra yra tarp mokinių mėgstamiausių veiklos sričių, vis dėlto dar yra daug neatidėliotinai sprendtinų dalykų, – sakoma ministerijos sekretoriaus Alvydo Puodžiuko pasirašytame rašte dėl rekomendacijų. Rekomendacijose mokiniui teigiama, kad Kūno kultūros bendroji programa skatina mokinių dalyvauti sudarant klasės ar mobilios grupės kūno kultūros programą. Mokiniai turėtų kartu su mokytojais numatyti sporto būrelių, varžybų įvairovę, rašyti sporto renginių scenarijus ir pan. Mokiniai skatinami dažniau tartis su mokytoju dėl sveikatos, savo fizinio pajėgumo, mankštinimosi prasmės bei naudos. V–X klasių mokiniai, lankantys sporto mokyklas, gali būti atleidžiami nuo kūno kultūros pamokų, jei sporto šaka atitinka kūno kultūros pamokų ugdymo turinį. Vienuoliktokai ir dvyliktokai, lankantys sporto mokyklas, irgi gali būti atleisti nuo kūno kultūros pamokų. Atsiskaitymo tvarką ir turinį jiems nustato mokyklos mokytojų taryba. (<http://www.kksd.lt/kongresas/dok/Puodziuko%20kalba.pdf>).

Neformalaus ugdymo teorinė bazė nėra stipri ir pateisina gana menką metodinių rekomendacijų, kaip planuoti ir organizuoti užsiėmimus. Bene dažniausiai atkreipiamas dėmesys į bendravimo galimybes nepamokinėje veikloje, kaip į vieną iš esminių edukacijos galimybės principų. Pasak M. Barkauskaitės, bendravimas yra žmonių tarpusavio sąveika, kurios turinys yra keitimasis informacija įvairiomis komunikacijos priemonėmis, siekiant nustatyti tarpusavio santykius tarp žmonių. Taigi kiekvienas bet kurios organizacijos narys gali ne tik tinkamai atsiskleisti, realizuoti save bendraamžių rate, bet ir mokosi būti tolerantiškas kitų organizacijų nariams (Barkauskaitė M., 1997, p. 29).

Didžiausias nepamokinės veiklos privalumas yra tas, kad moksleiviai patys gali rinktis jiems patinkančią veiklą. S. Dzenuškaitės teigimu, mokinių įtraukimas į jiems reikšmingą, įdomią veiklą yra svarbi laisvalaikio poveikio asmenybės tapsmui sąlyga, nes asmenybę ugdo tik toji veikla, kurios žmogus imasi labai atsakingai, nori ją tobulinti, jai skiria visas pastangas ir jėgas, su kuria sieja savo tikslus, t. y. toji veikla, kurioje žmogus tampa jos subjektu (Dzenuškaitė S., 1991, p. 7). Neformalus ugdymas taip pat pasižymi tikslingu poveikiu, tačiau nėra taip griežtai apibrėžiamas ir prognozuojamas. Pasak S. Dapkienės, nepamokinė veikla turėtų būti įdomi, turininga, be prievartos, savarankiška, naudinga, atitinkanti nuotaikas, svajones, pageidavimus, linksma, teikianti

džiaugsmo, leidžianti nuoširdžiai pabendrauti su draugais ir mokytojais, pamokoma, plečianti akiratį, dvasinių interesų sritį (Dapkienė S., 2002).

S. Šukio teigimu, sporto komandos veiklai ypač aktualus yra veiklos ugdymo aspektas, nes sportininkas turi būti mokomas sąveikauti su aplinka. Šios sąveikos intensyvumas rodo trenerio ir treniruojamojo santykį, kai bendrai veikiant lavinami mokėjimai ir įgūdžiai, išugdomos vertybinės nuostatos. Treneris turėtų būti ne informacijos šaltinis, o jos perteikimo ir taikymo vyksmų organizatorius. Šiame etape sportininkas gali perimti pedagogines gėrybes ir išplėtoti pedagogines vertybes. Pedagoginės sąveikos metu sportininkas pasirengęs pereiti į sąmoningos saviugdос etapą. Pereinant į ugdymo, ugdymosi ir saviugdос etapus, ryškėja pedagogo, kaip konsultanto ir partnerio, vaidmuo. Šis vaidmuo tampa efektyvus, jei yra glaudžiai bendradarbiaujama. Sporto literatūroje ši sąveika apibūdinama kaip pedagoginis meistriškumas.

Jei pedagoginis meistriškumas suvokiamas kaip gebėjimų sistema, tada asmeninės pedagogo savybės derinamos su įvairiapusiais profesiniais veiksmais, o tai sudaro prielaidas efektyviai taikyti įvairią mokymo technologiją auklėjant sportininkus ir tobulinant jų įgūdžius. Sportininkai savo grupėje turi jausti savo identiškumą ne todėl, kad juos surinko kartu, o todėl, kad jie veikia vienas kitą ir turi tam tikrus tarpusavio santykius, kurie atsispindi sutelktumu, suderinamumu, geru mikroklimatu. Treneris kartu su vaikais turi aptarti sėkmes ir nesėkmes, skatinti nuoširdžiai keistis nuomonėmis

Kai kurie teoretikai visgi atkreipia dėmesį ir į vadybos aspektą nepamokinės veiklos kontekste. Kaip pastebi R. Želvys, įvaizdžio formavimo pastangos daugeliui švietimo organizacijų vadovų atrodė nebūtinės. Mokiniai į bendrojo lavinimo mokyklas buvo paskirstomi rajoniniu principu. Šiandien padėtis yra iš esmės pasikeitusi. Mokinių tėvams suteikta teisė, esant galimybei, pasirinkti norimą mokyklą, o mokinio krepšelis tiesiogiai susiejo mokyklos finansavimą su mokinių skaičiumi, tad mokykloms tapo svarbu pritraukti jų kuo daugiau. Taigi, teigiamo švietimo organizacijos įvaizdžio formavimas tampa vis svarbesne sėkmingo švietimo organizacijos gyvavimo sąlyga (Želvys R., 2003).

R. Želvyš, remdamasis Cutlipu, nurodo penkis veiksnius, padedančius formuoti įvaizdį: viešoji informacija, reklama, visuomeninė veikla, lobizmas ir santykiai su rėmėjais. Svarbiausios interesų grupės, formuojant teigiamą mokyklos įvaizdį, yra šios: tėvai, mokyklos personalas, mokiniai, pramonės ir verslo atstovai, specifinių interesų turinčios grupės (čia įtraukiama ir užklausinė veikla, ją organizuojančios grupės, organizacijos), žiniasklaidos atstovai, vietos ir centrinės valdžios atstovai. Atrodytų, kad kalbant apie popamokinės veiklos edukacines galimybes, sportiniai būreliai čia turėtų atsirasti paskutinėje vietoje. Žinoma, pagrindinis jų uždavinys yra ugdyti fizines vaikų savybes, jų tobulėjimą, tačiau, nors ir netiesiogiai, bet sporto būreliai gali būti

net geresniais edukacijos šaltiniais nei daugelis kitų. Juose ne tiesiogiai, tačiau per veiklą, jos principus ir rodomą vadovo pavyzdį, vaikai gali išmokti ir suvokti daugiau nei ten, kur tos vertybės diegiamos tiesiogiai. Visgi, dažnai lieka neaišku, kaip susieti sportinę veiklą su psichologine, kultūrine ar socialine edukacija. S. Šukio (2002) teigimu, vertindami sportinę veiklą, o ypač jos ugdomąjį poveikį, dažnai susiduriame su labai sudėtinga problema, o būtent: sporto ir kultūros sąsajos paieška. Pati sportinė veikla gali tarnauti kaip harmoningos asmenybės formavimo veiksnys. Be to, su ugdymu sportinė veikla gali būti siejama ir kitokiais būdais. Pavyzdžiui, mokyklose pripažįstami ir garbinami ne tik moksle, bet ir sportinėje veikloje daug pasiekę moksleiviai (Šukys S., 2002). Kalbant apie teigiamas sportinės veiklos keliamas vertybes, reikia konstatuoti ir tą faktą, kurį pabrėžia S. Šukys teigdamas, kad teoriškai iškeliamos teigiamos sportinės veiklos savybės anaip tol nėra absoliučios, o sportinė veikla ne tik gali ugdyti jaunimo savikontrolę, atsakingumą, savarankiškumą, taisyklių laikymąsi, paklusimą moralinėms normoms, bet ir sukelti priešingą elgesį, pasireiškiantį agresija, pergalės siekimu bet kokiais priemonėmis, taisyklių pažeidinėjimu ir pan.

Sporto būrelio kaip papildomos edukacijos priemonės pobūdį, veiksmingumą ir galimybes lemia mokinių ateities išsilavinimo ketinimai. Bene svarbiausi žmonės vaikų, paauglių gyvenime, be abejo, yra tėvai, tad tėvų požiūrio faktorius taip pat yra svarbus. Pirmiausia, labai svarbu yra tai, ar tėvai palaiko vaiko iniciatyvas lankyti sporto būrelį, ar domisi būrelio veikla, pasiekimais, vaiko savijauta per užsiėmimus. Svarbu ir tai, kodėl vaikas pradėjo lankyti mokyklos sporto būrelį: ar tai buvo jo iniciatyva, ar liepė tėvai. Būrelio edukacinėms galimybėms svarbu, ar vaiko apsisprendimas lankyti būrelį buvo laisvas, savanoriškas, ar pasiūlytas jam tėvų ar kitų vyresniųjų. Tokiu atveju edukacinis faktorius gali būti ne tik kad neveiksmingas, bet ir sukelti priešišką vaiko reakciją ir maištavimą. J. Armonienės harmoningos asmenybės ugdymo samprata pedagogikoje neatsiejama nuo fizinio tobulumo, kuris įmanomas tik suformavus sąmoningą požiūrį į kūno kultūrą, kai atsiranda poreikis fiziškai tobulėti, gerinti sveikatą, ištvermę ir kitas asmenybės saviraiškai ir visuomeninei veiklai būtinas savybes. Šiuo metu per mažai dėmesio skiriama mokinių kūno kultūrai, nepakankamai suteikiama žinių apie sveiką gyvenseną, kūno kultūros vietą visame kultūros kontekste. Neveltui yra sudaromi kūno kultūros standartai ir normos. Tačiau daugeliui tai vis dar asocijuojasi su kūno kultūros pasiekimų tikslu. J. Armonienės manymu, kūno kultūros standartai – tai ne dogma, o tam tikras lygmuo, kurį moksleiviai, mokytojo padedami, turėtų pasiekti, stengdamiesi patenkinti natūralų biologinį judėjimo poreikį ir įgyvendinti asmenybės tobulėjimo tikslus (Armonienė J., 1998, p. 36).

2. Mokslinio tyrimo organizavimas ir metodika

Igyvendinant tyrimo tikslą ir uždavinius, Vilniaus mieste buvo atlikta mokinių bei sporto būrelių vadovų ir trenerių anketinė apklausa. Atliktas tyrimas laiko trukmės atžvilgiu trumpalaikis.

Empiriniam tyrimui atlikti pasirinktas tyrimo metodas – anketavimas pagal standartizuotą klausimyną (2, 3, 4 priedai). Anketos klausimai buvo orientuoti į tokias klausimų grupes:

- a) klausimai, susiję su mokinių sporto būrelio pasirinkimu ar nepasirinkimu ir tai lemiančiais veiksniais;
- b) klausimai, susiję su mokinių pažangumu ir mėgstamomis laisvalaikio praleidimo formomis;
- c) klausimai, susiję su sporto būrelių reklamavimu, finansais.

Apklausa buvo vykdoma 2008 m. kovo–balandžio mėnesiais. Tyrime dalyvavo 7 mokyklos (1 pagrindinė mokykla, 2 vidurinės mokyklos, 2 gimnazijos ir 2 sporto mokyklos). Mokyklos buvo pasirinktos skirtinguose Vilniaus mikrorajonuose. Tyrimo imtis – 221 tiriamasis: iš jų 117 mokinių, nelankančių jokių sporto būrelių, ir 83 mokiniai, lankantys sporto būrelius; 21 mokytojas, treneris ar būrelio vadovas.

Mokiniams buvo pateiktos dviejų tipų anketos: mokiniams, nelankantiems sporto būrelių, ir mokiniams, lankantiems sporto būrelius. Klausimai anketose buvo pateikti uždaro ir atviro tipo, dalis klausimų abiejose anketose nesiskyrė. Nesportuojantiems mokiniams papildomai buvo pateikti klausimai apie tai, kodėl jie nesportuoja, nelanko sporto būrelio, sportuojantiems – apie tai, kodėl jie pasirinko būtent tą sporto šaką, apie sporto būrelio ugdymo (ugdymosi) aplinką. Trenerių, sporto būrelių vadovų buvo klausiama apie tai, ką jie labiausiai akcentuoja sporto būrelio veikloje. Tyrimo duomenų matematinė statistinė analizė buvo atliekama naudojantis kompiuterine programa STATISTICA. Neparametrinėms hipotezėms tikrinti buvo taikytas chi kvadrato (χ^2) kriterijus, skirtumai laikyti statistiškai reikšmingais, jei $p < 0,05$. Gauti duomenys pateikti lentelėse ir paveiksluose.

3. Mokinių neformalaus kūno kultūros ugdymo poreikio bei galimybių tyrimo rezultatai

3.1. Neformalaus kūno kultūros ugdymo galimybės Vilniaus mieste tyrimo rezultatai

3.1.1. Populiariausios sporto šakos ir mokinių nuostatos nepamokinės veiklos edukacinių galimybių atžvilgiu

Teorinėje apžvalgoje, remiantis Vilniaus miesto savivaldybės tyrimų duomenimis, išaiškėjo, kad vieni iš populiariausių mokyklose yra sporto būreliai. Tačiau svarbu ir tai, kokių sporto šakų būreliai yra mokyklose, ar jų pasiūla atitinka vaikų interesus ir poreikius, kokią jie daro įtaką mokinių sveikatai, asmenybės raidai.

Atliktas tyrimas parodė, kad mokyklose populiariausi yra krepšinio, futbolo, tinklinio ir kvadrato būreliai (1 lentelė). Pirmoje vietoje atsiduria krepšinio būreliai, galima manyti, kad tokiam mokinių pasirinkimui turi įtakos šios sporto šakos populiarumas visoje šalyje. Krepšinis yra komandinis sportas kaip ir futbolas, tinklinis, kvadratas. Tokių būrelių užsiėmimai turėtų skatinti savybes, būdingas ir reikalingas komandiniam darbui, tokias kaip bendradarbiavimas, draugiškumas, pasitikėjimas, savitarpio pagalba. Visos šios savybės labai reikalingos ir gyvenime, tad svarbu, ar galimybė skatinti, ugdyti ir tobulinti šias savybes būrelius lankantiems vaikams yra išnaudojamos, bei ar jos išnaudojamos tinkamai.

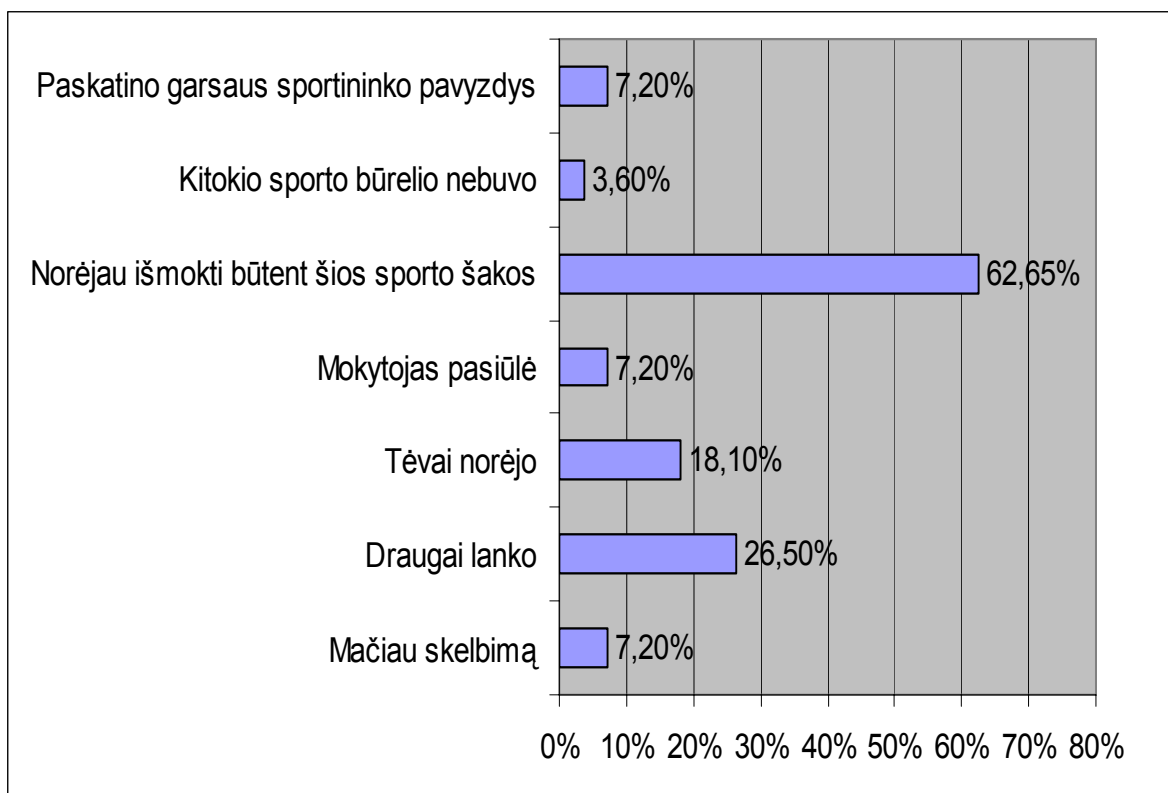
1 lentelė

Sporto būrelių pasiūla tirtose Vilniaus mokyklose (n=7; proc.)

Sporto šaka	Mokyklų, siūlančių šį sporto būrelį, skaičius	Tirtų mokinių, lankančių būrelį, skaičius
Krepšinio	6	42
Futbolas	3	26
Tinklinis	2	7
Kvadratas	3	2
Stalo tenisas	1	1
Lengvoji atletika	1	2
Judrieji žaidimai	2	3

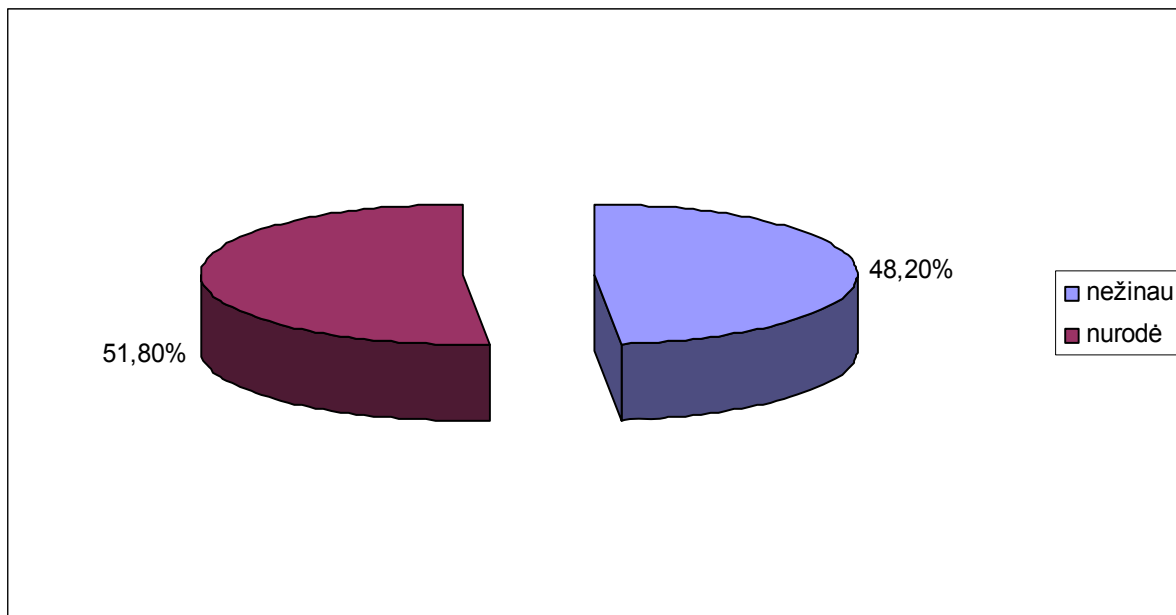
Svarbu yra išsiaiškinti ir tėvų, draugų, mokytojų įtaką sporto būrelio pasirinkimui. Vaiko apsisprendimas lankyti sporto būrelį turėtų būti savanoriškas, neprievartinis, vaiką paremti ir paskatinti turėtų tėvai. Taip pat manoma, kad didelį poveikį renkantis sporto būrelį turi bendraamžiai, pedagogai ir sporto šakos populiarumas.

1 pav. pateikti lankančių sporto būrelius mokinių atsakymai (išraiška procentais), kodėl jie pradėjo lankyti šį sporto būrelį. Net 62,7 proc. apklaustųjų nurodė, kad pasirinko vieną ar kitą būrelį todėl, kad patiko sporto šaka, ir 26,5 proc. buvo paskatinti savo draugų, lankančių tuos būrelius. Vos 18,1 proc. vaikų lankyti būrelį pradėjo, nes taip norėjo jų tėvai. Dėl to, kad pasiūlė mokytojai, būrelį lankyti pradėjo tik 7,2 proc. apklaustųjų. Šis skaičius parodo gana neigiamą dalyką – tai, kad mokytojai mažai domisi mokinių veikla, jų sugebėjimais, neskatina jų realizuoti save ir prasmingai leisti laisvalaikį.

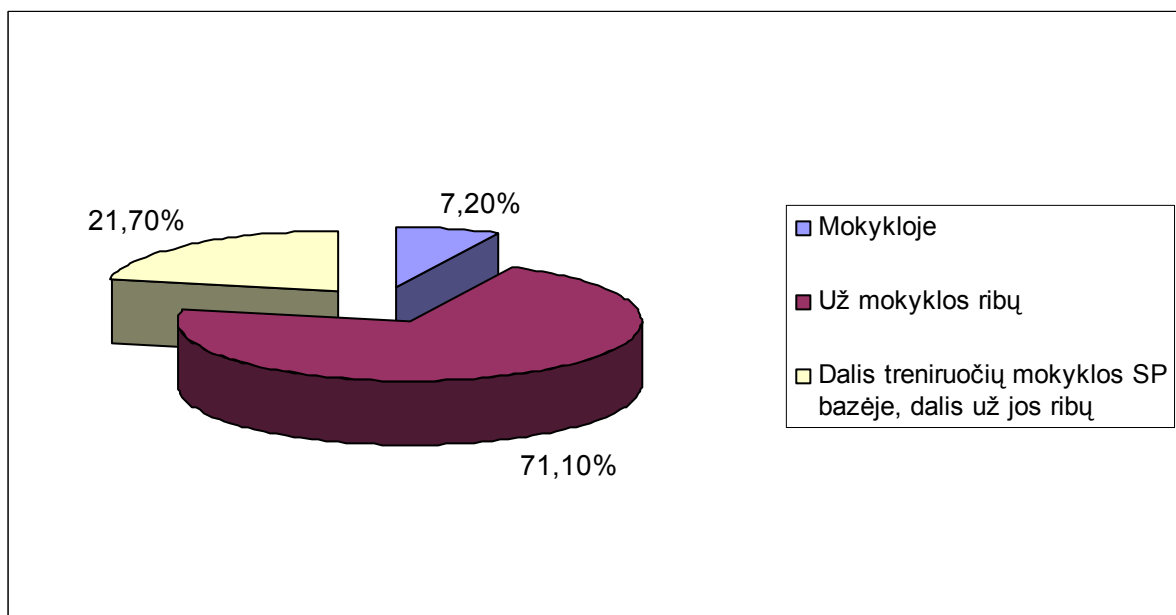
1 pav. Lankančių sporto būrelius mokinių atsakymai apie tai, kodėl jie pradėjo lankyti sporto būrelį (proc.)

Iš sportuojančių mokinių, paklaustų, kokia sporto būrelių pasiūla jų mokykloje (2 pav.), net 48,2 proc. negalėjo nurodyti, kokius sporto būrelius siūlo lankyti jų mokyklos. Tai parodo, kad apklausoje dalyvavusių sportuojančių mokinių mokyklose vaikai nėra gerai informuojami apie mokyklose siūlomus popamokinės veiklos užsiėmimus.

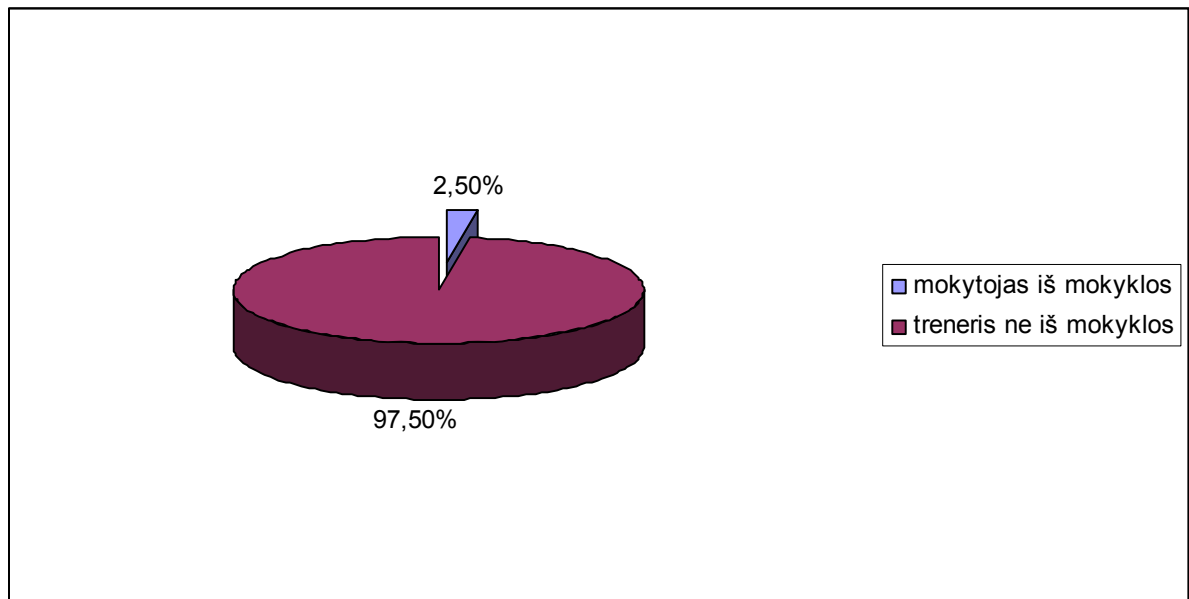
2 pav. Mokinių atsakymai į klausimą, kokius sporto būrelius galima lankyti jų mokyklose

Išaiškėjo, kad 71,1 proc. lankančių būrelius apklaustųjų mokinių sportuoja ne mokyklos teritorijoje esančiuose sporto būreliuose ir tik 7,2 proc. lanko sporto būrelius, kurie organizuojami jų mokyklose (3 pav.).

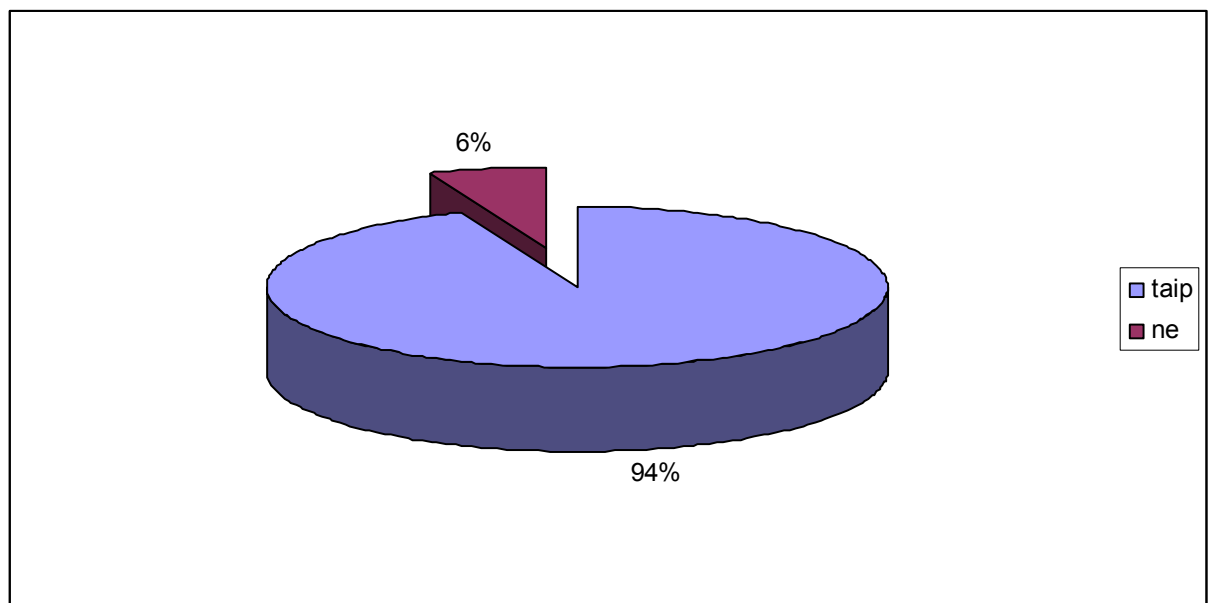

3 pav. Tyrimo duomenys apie tai, kur vyksta sporto būrelio užsiėmimai

Kaip matyti iš 4 pav., daugumai sporto būrelių vadovauja treneris ne iš mokyklos, kurioje mokosi tirtieji mokiniai. Net 94 proc. mokinių, lankančių sportinius užsiėmimus, nurodė, kad už būrelį reikia mokėti (5 pav.).

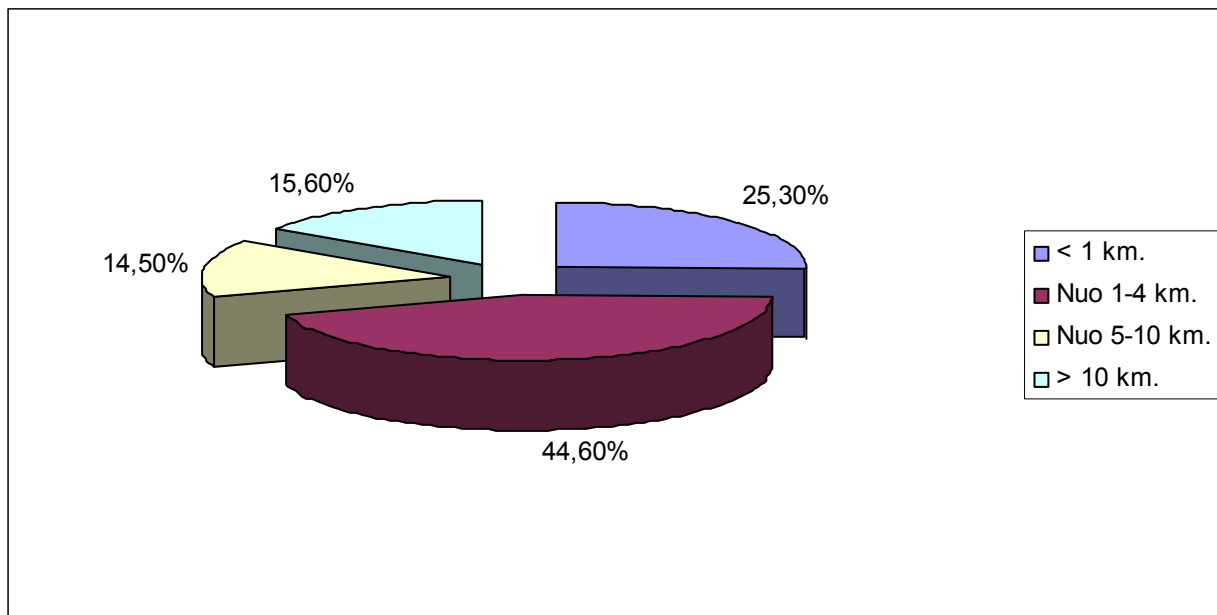

4 pav. Mokinių atsakymai į klausimą, kas yra sporto būrelio vadovas

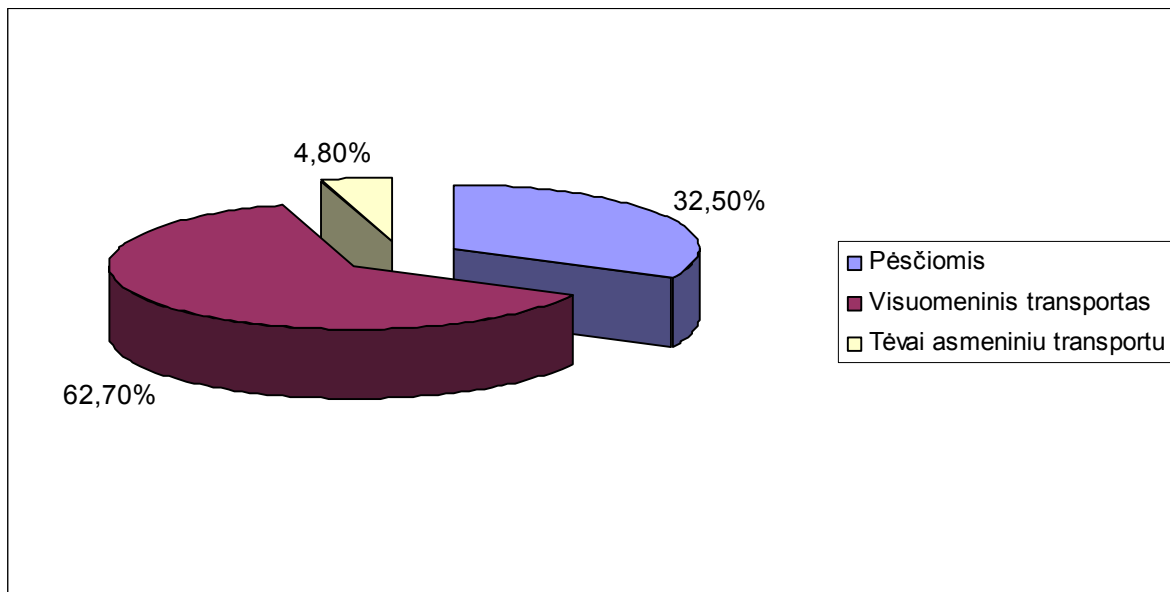
5 pav. Mokinių atsakymai į klausimą, ar mokamas būrelis

Daugelis mokinių lanko sportinius užsiėmimus ne savo mokyklos teritorijoje, taigi buvo tiriama, koks atstumas iki mokyklos ar sporto klubo, kur vyksta mokinių sportiniai užsiėmimai, ir ar tai yra kliūtis, ir kiek tai riboja būrelio lankymą. Kaip matyti iš 6 pav., įstaigos, kuriose vyksta sporto būrelio užsiėmimai, yra daugumai mokinių ne didesniu kaip 4 km atstumu. Tačiau tyrimas parodė, kad per 30 proc. mokinių, lankančių sporto būrelius, gyvena toliau nei 5 km. Tai matyti 3 paveiksle, tai yra beveik trečdalis apklaustųjų sportuojančių mokinių. Apibendrinant galima teigti, kad atstumas iki sporto būrelio labai didelės įtakos vaikų lankomumui neturi.

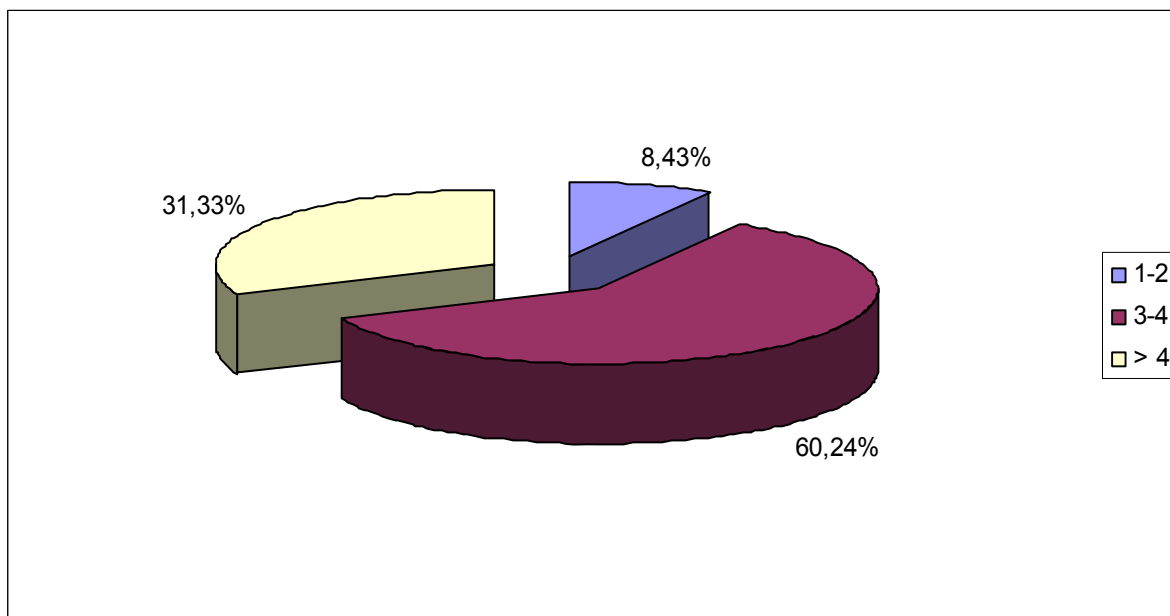
6 pav. Atstumas nuo namų iki sporto būrelio

Mokiniai dažniausiai į sportinius užsiėmimus važiuoja visuomeniniu transportu ir eina pėsčiomis (7 pav.), tik apie 5 proc. vaikų atveža šeimos nariai, nors gyvenančių daugiau kaip 5 km atstumu yra daugiau kaip 30 proc. (6 pav.). Šiuo atveju galima kalbėti apie tai, kad būrelių vadovai turėtų susimąstyti apie būrelių užsiėmimų laiką, užsiėmimus organizuoti iškart po pamokų. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad daugiausia užsiėmimų vyksta po pamokų, tačiau neretai po pamokų gali „reikšti“ ir vakare, o tai sumažina galimybes lankyti sporto būrelius vaikams, gyvenantiems toliau nuo mokyklos ar sporto klubo, sporto mokyklos. Negalima užkrauti visos atsakomybės vien vadovui, reikia atkreipti dėmesį ir į tai, kad mokinių norai ir galimybės lankyti būrelius priklauso ir nuo pačios mokyklos, sporto mokyklos ar sporto klubo požiūrio į popamokinę veiklą, jų galimybes atsižvelgti į mokinių norus bei pageidavimus.

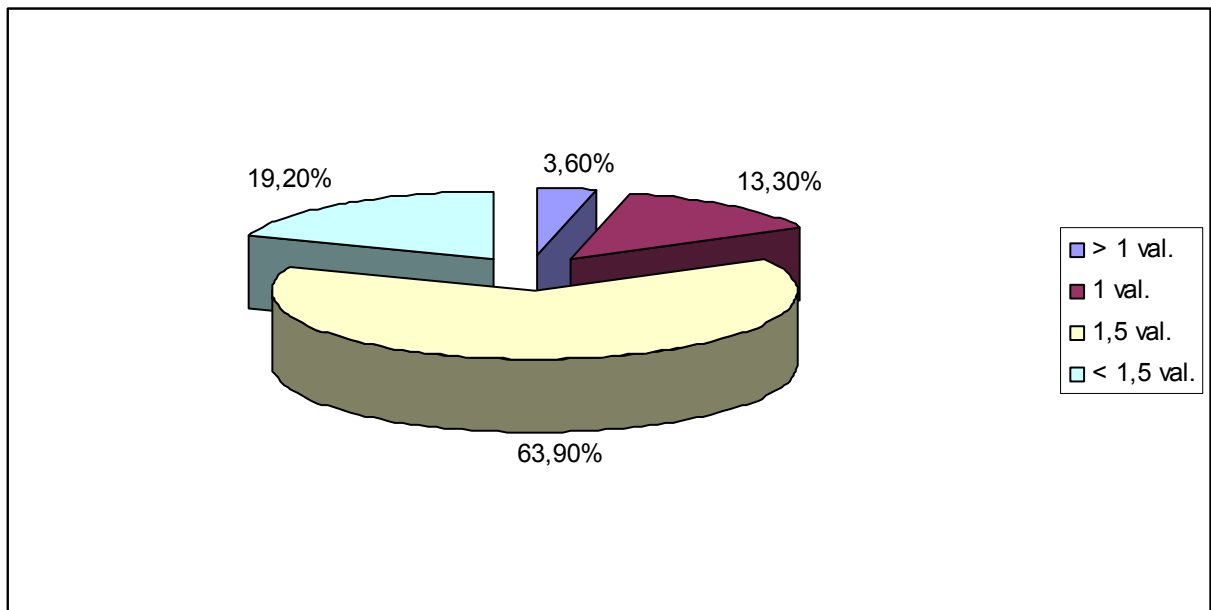

7 pav. Mokinių atsakymai apie tai, kaip jie vyksta į sporto būrelius

Iš 8 ir 9 pav. matyti, kad vaikų užimtumas sporto būreliuose gana didelis, daugelis mokinių treniruoiasi 3 ir daugiau kartų per savaitę, o treniruočių trukmė daugiau negu dviem trečdaliams mokinių yra ilgesnė nei 1,5 val.

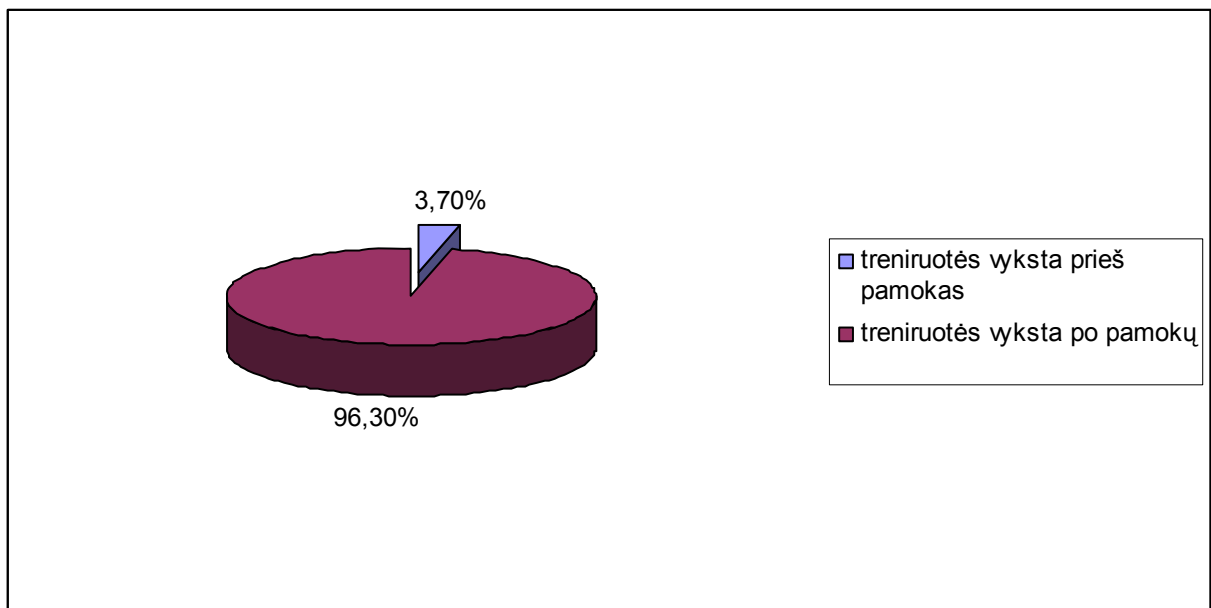

8 pav. Treniruočių skaičius per savaitę

9 pav. Kiek laiko užima sporto treniruotės

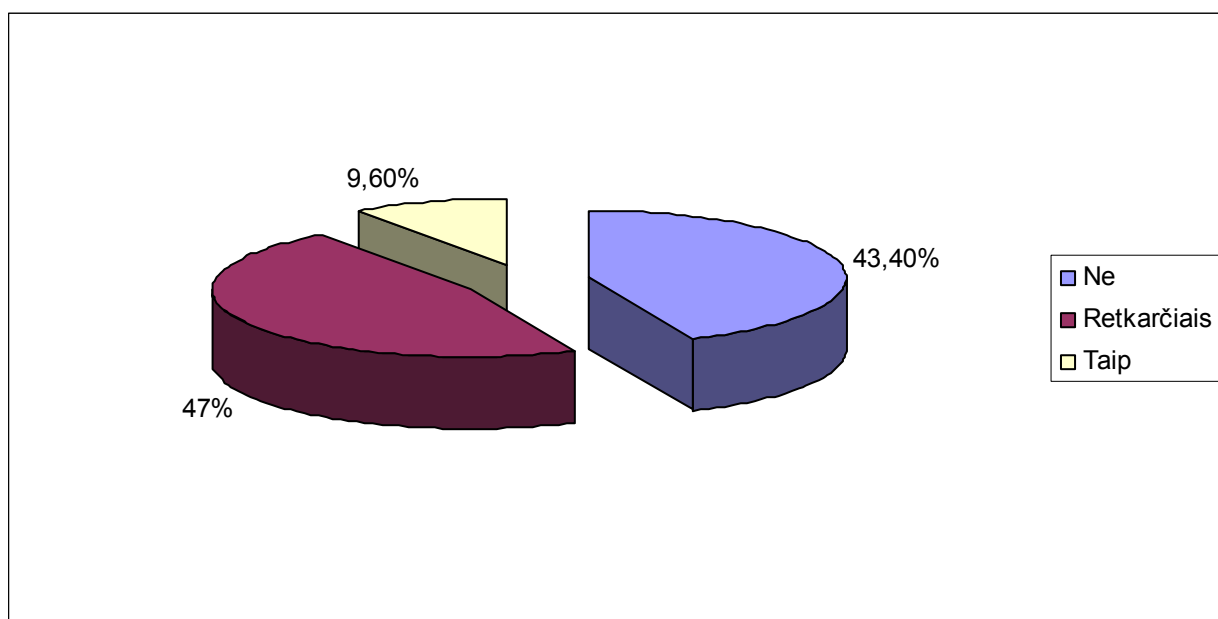
Tyrimo duomenys rodo (10 pav.), kad dažniausiai mokiniams treniruotės vyksta po pamokų.

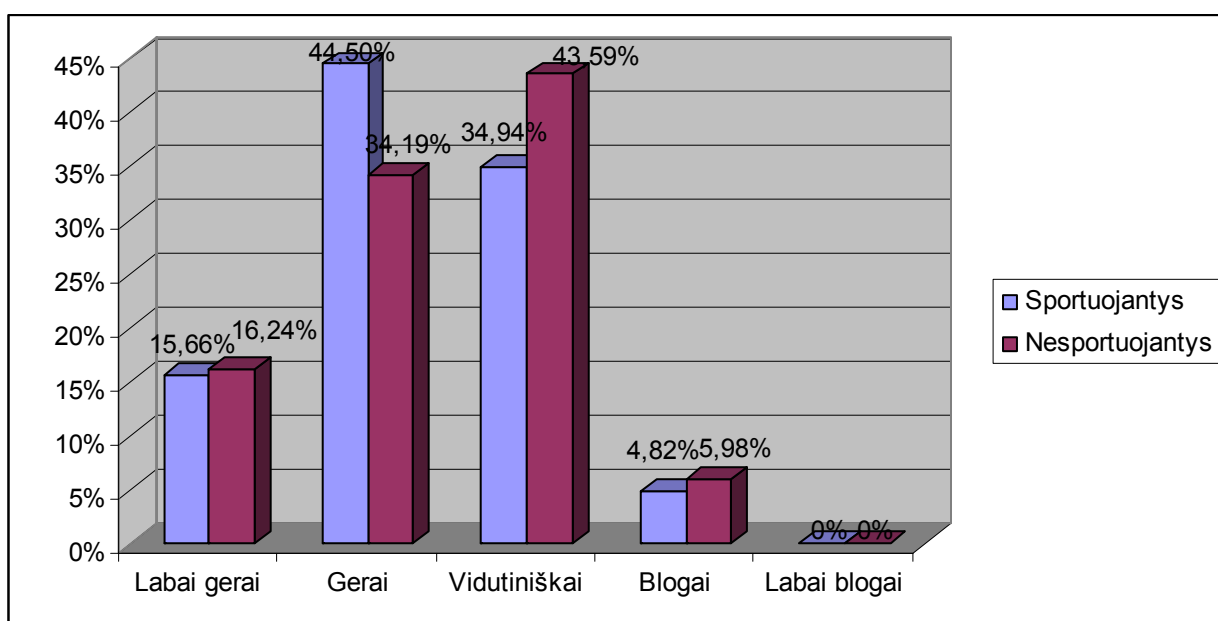
10 pav. Mokinių atsakymai apie tai, koku laiku vyksta sporto treniruotės

Neretai pasitaiko atvejų, kai mokytojai tėvams siūlo neleisti vaiko į jokių popamokinės veiklos būrelius, kad vaikas galėtų susikaupti mokslams, kad nebūtų perkrautas, o jo pažangumas būtų geras. Tyrimas parodė, kad apklausoje dalyvavusiems mokiniams sporto treniruotės vyksta tris ir daugiau kartų per savaitę ir retkarčiais tai trukdo tinkamai pasiruošti pamokoms.

Be to, tyrimas parodė, kad patiems sportuojantiems mokiniams namų darbų ruošą ir pažangumas nesukelia didelių problemų. Lyginant sportuojančių vaikų įvairiausiuose būreliuose ir nesportuojančių vaikų atsakymus apie jų pažangumą matyti (11, 12 pav.), kad jų pažangumas beveik nesiskiria ($p=0,493$). Atsakymai rodo, kad mokytojai turėtų skatinti tėvus leisti vaikus į būrelius ir dėl to mokinių pažangumas nenukentės. Taigi, tėvai turėtų skatinti organizuotą vaikų užimtumą bei domėtis būrelio veikla ir atmosfera.

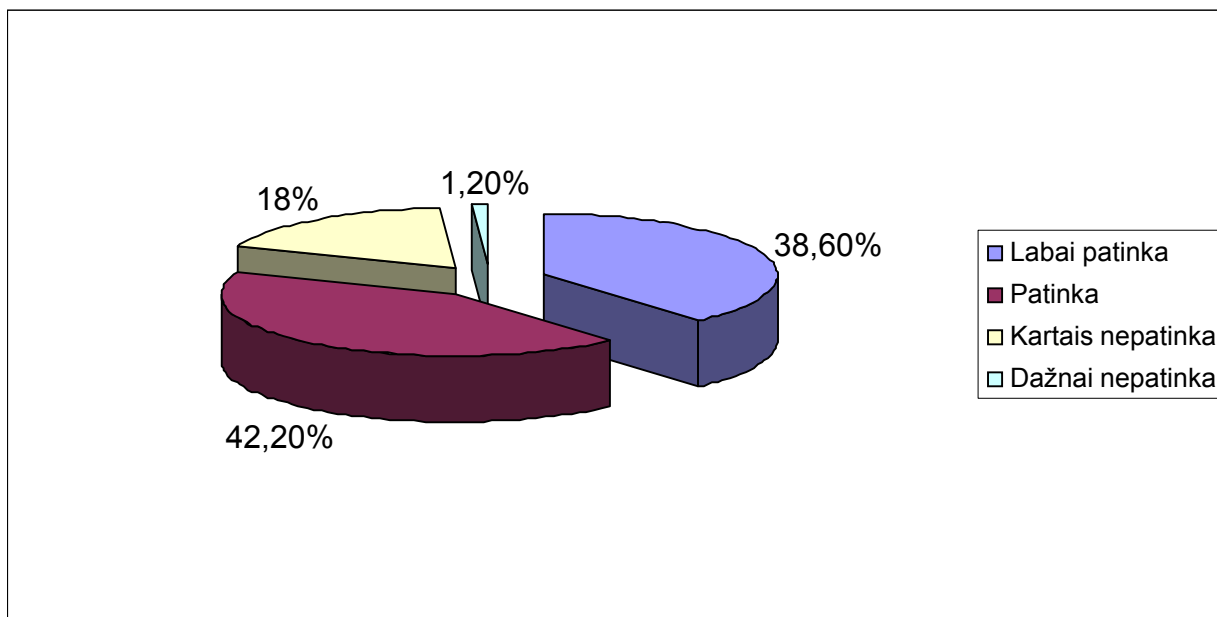
11 pav. Mokinių atsakymai apie pamokų ruošą

12 pav. Mokinių atsakymai, kaip jiems sekasi mokytis

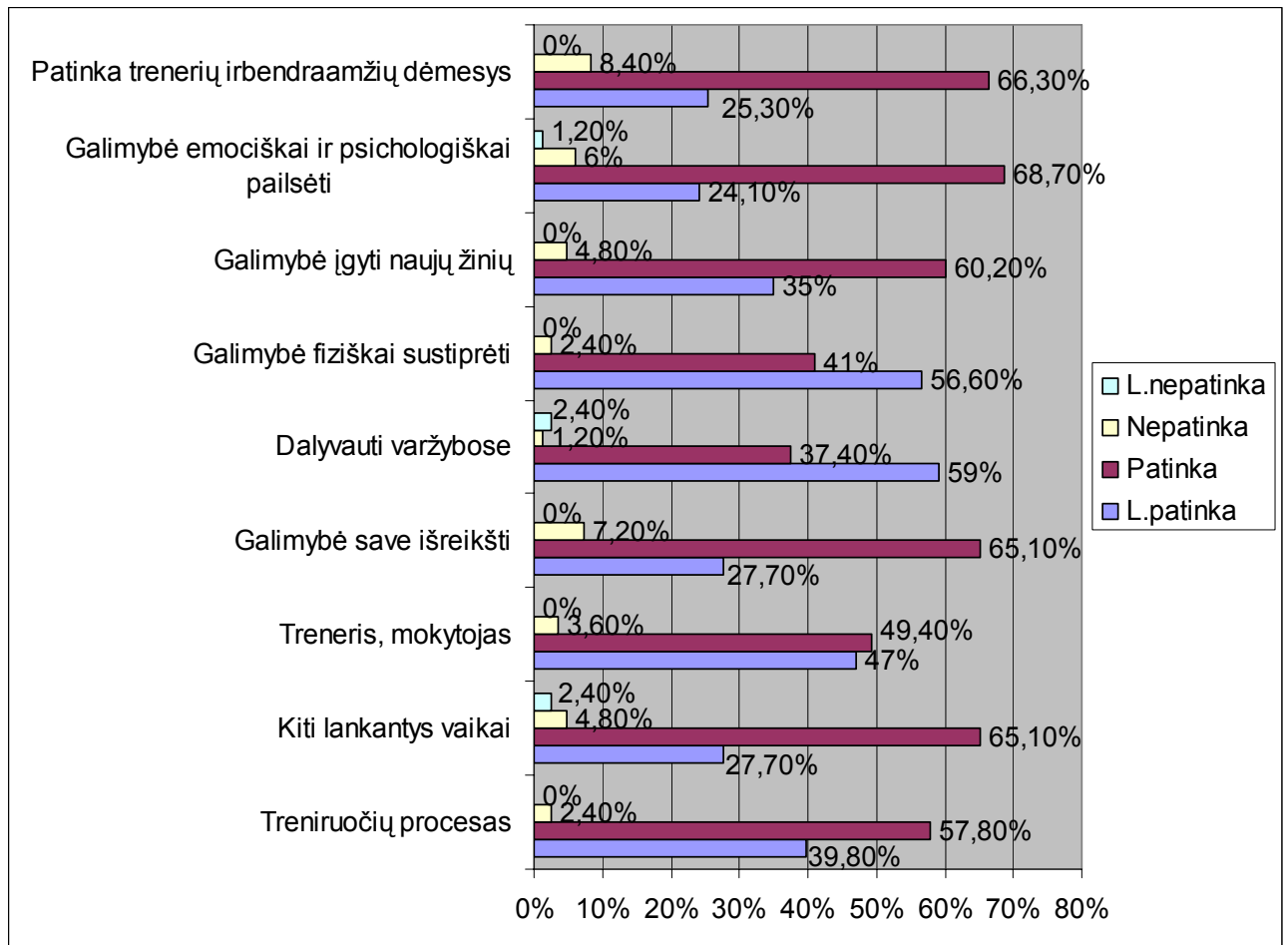
3.1.2. Emocinis sporto būrelių klimatas ir motyvacija

Šiandieniniuose mokyklų, sporto mokyklų ir sporto klubų sporto būreliuose vyrauja gana geras bendras klimatas, 38,6 proc. apklaustųjų mano, kad jų būrelio emocinis klimatas yra puikus, 42,2 proc. – kad geras ir tik apie 20 proc. apklaustųjų buvo visiškai ar dažnai nepatenkinti būrelio emociniu klimatu (13 pav.).

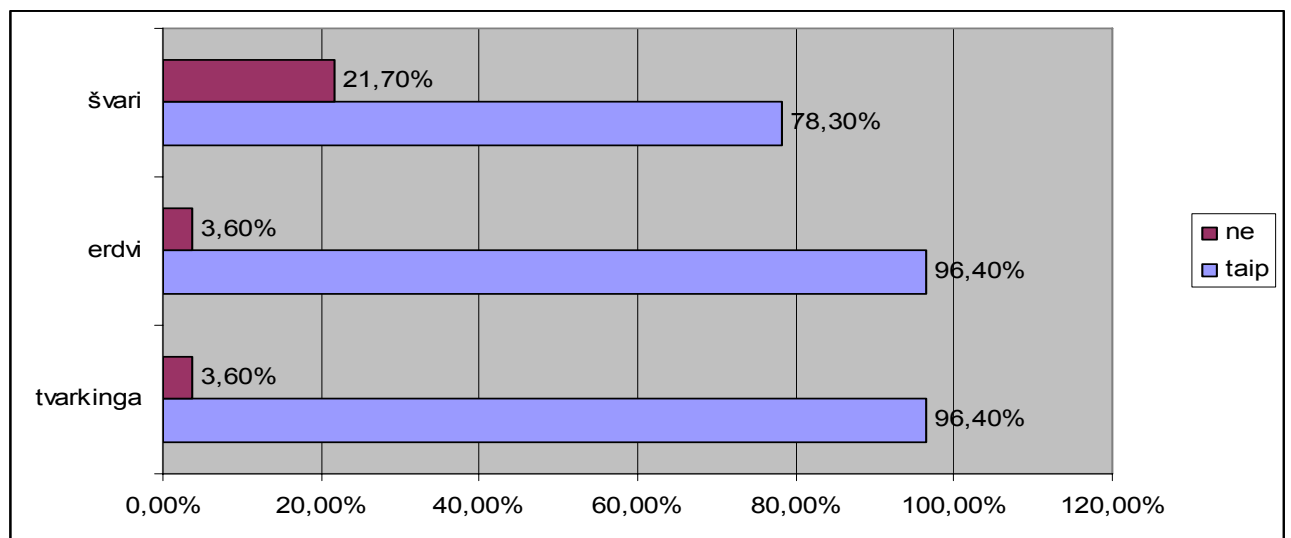
13 pav. Emocinis klimatas, vyraujantis sporto būreliuose

Tyrimas parodė, kad vaikams labiausiai patinka sporto būrelio veikloje galimybė dalyvauti sportinėse varžybose ir galimybė fiziškai sustiprėti, mažiau dėmesio vaikai skiria per treniruotes galimybei išreikšti save ir emociškai ir psichologiškai pailsėti. Tai matome 14 pav.

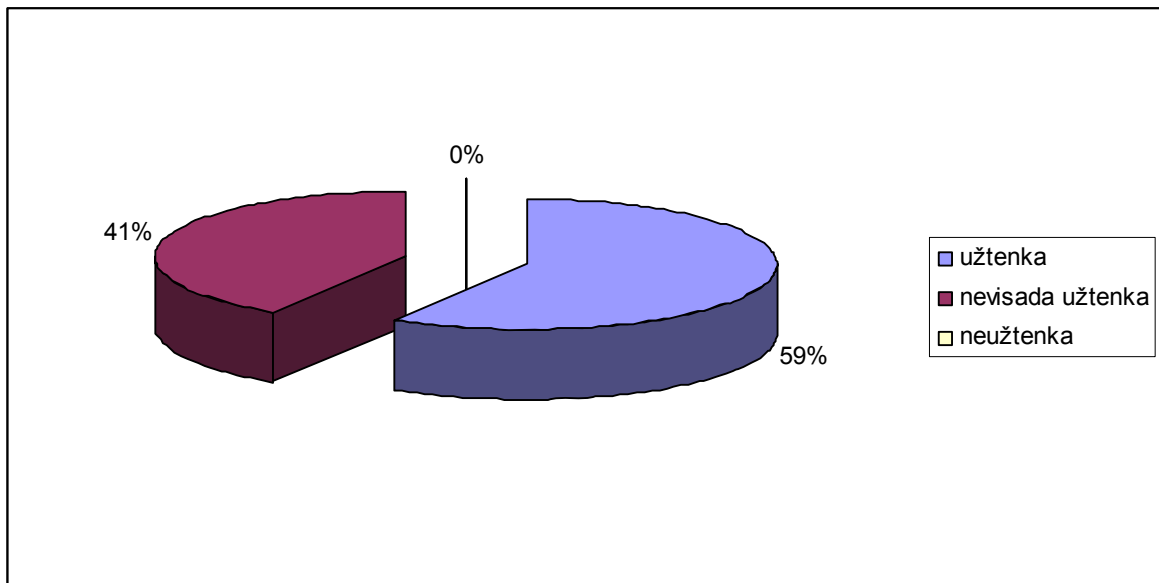

14 pav. Mokinių atsakymai, kas jiems patinka sporto būrelio veikloje

Sportuojantys mokiniai sporto būrelių sportinę bazę įvertino gana teigiamai, tai matyti 15 ir 16 pav. Paaiškėjo, kad ne visada užtenka sportinio inventoriaus ir ne visada patalpos, kur vyksta sportiniai užsiėmimai, būna švarios.

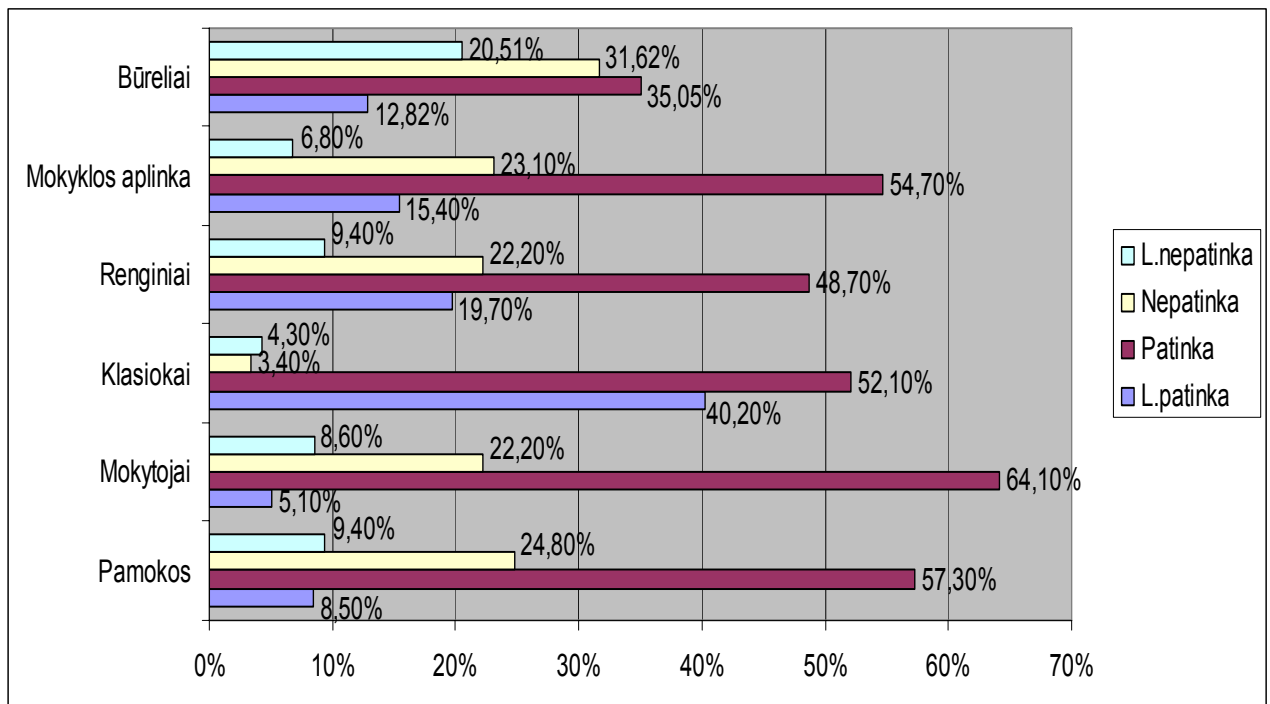
15 pav. Mokinių atsakymai apie patalpas, kuriose vyksta sporto treniruotės

16 pav. Mokinių atsakymai į klausimą, ar per sporto treniruotes užtenka sportinio inventoriaus

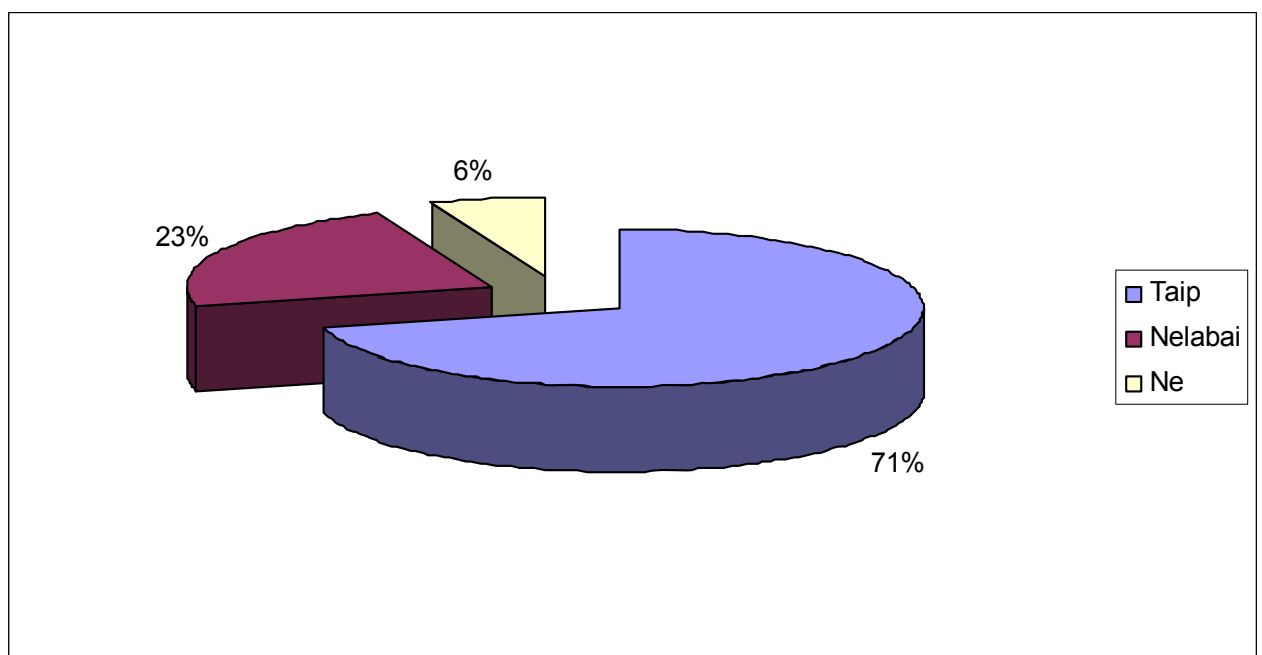
3.2. Mokinių nelankančių sporto būrelių nuostatos nepamokinės veiklos edukacinių galimybių atžvilgiu

Norint sužinoti, kaip pagerinti edukacines galimybes ir padidinti vaikų norą lankyti sporto būrelius, reikia atkreipti dėmesį į tai, kokias savo nelankymo priežastis išskėlė vaikai, kurie nelanko ar nebelanko sporto būrelio. Tai padėtų ne tik pagerinti būrelių kokybę, bet kartu ir galėtų pritraukti daugiau vaikų, o tai savo ruožtu garantuotų ir platesnes papildomojo ugdymo galimybes. Nelankantys mokyklos ir kitų įstaigų sporto būrelių vaikai, tyrimo duomenimis, mokykloje jaučiasi gana gerai, jie patenkinti mokymo sistema, gaunamomis žiniomis ir kitais dalykais, o bendraklasiai jiems mokykloje ir patinka labiausiai. Antrojoje vietoje yra renginiai, labiausiai apklausoje dalyvavusiems mokiniams nepatinka mokykloje siūlomi būreliai (17 pav.)

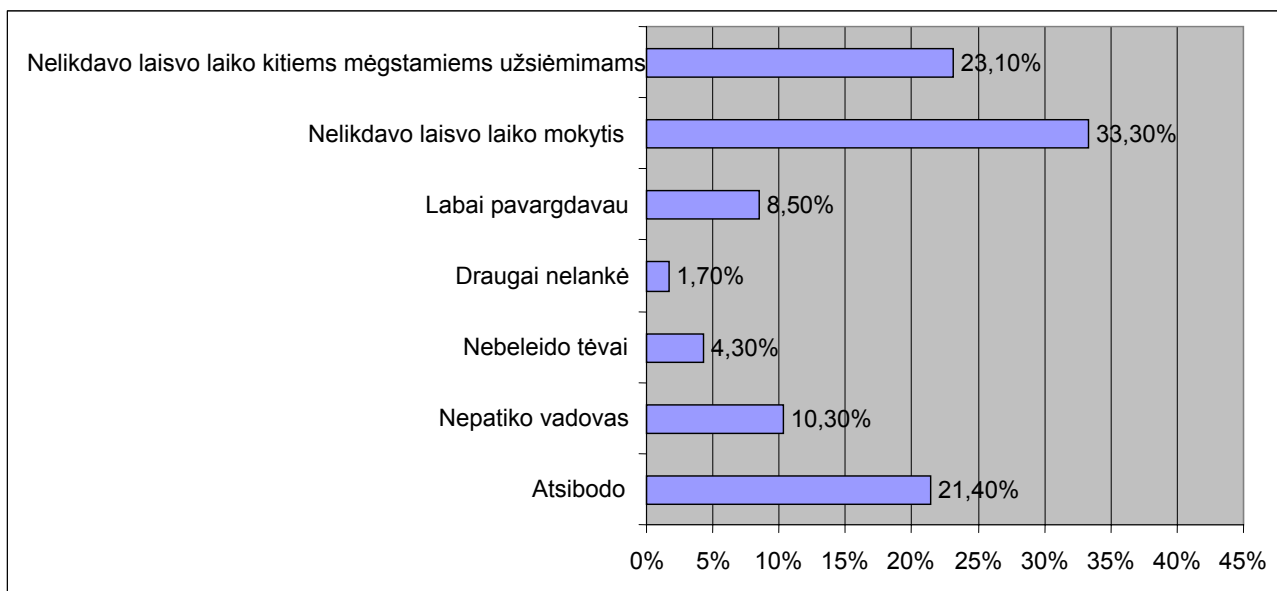
17 pav. Kas mokiniams labiausiai patinka mokykloje

Didžioji dalis tirtų mokinių (71 proc.) mėgsta sportuoti ir sportuoja ir tik 6 proc. to daryti nemėgsta (18 pav.). Vadinasi, sporto būrelių nelankymo priežastis nėra tiesiog nenoras sportuoti. Remiantis šios grupės respondentų atsakymais, paaiškėja, kad nelankymo priežastys yra vidinės – motyvacijos stoka, o ne išorinės – ribota sporto būrelių veiklos pasiūla.

18 pav. Mokinių atsakymai apie tai, ar jiems patinka sportuoti

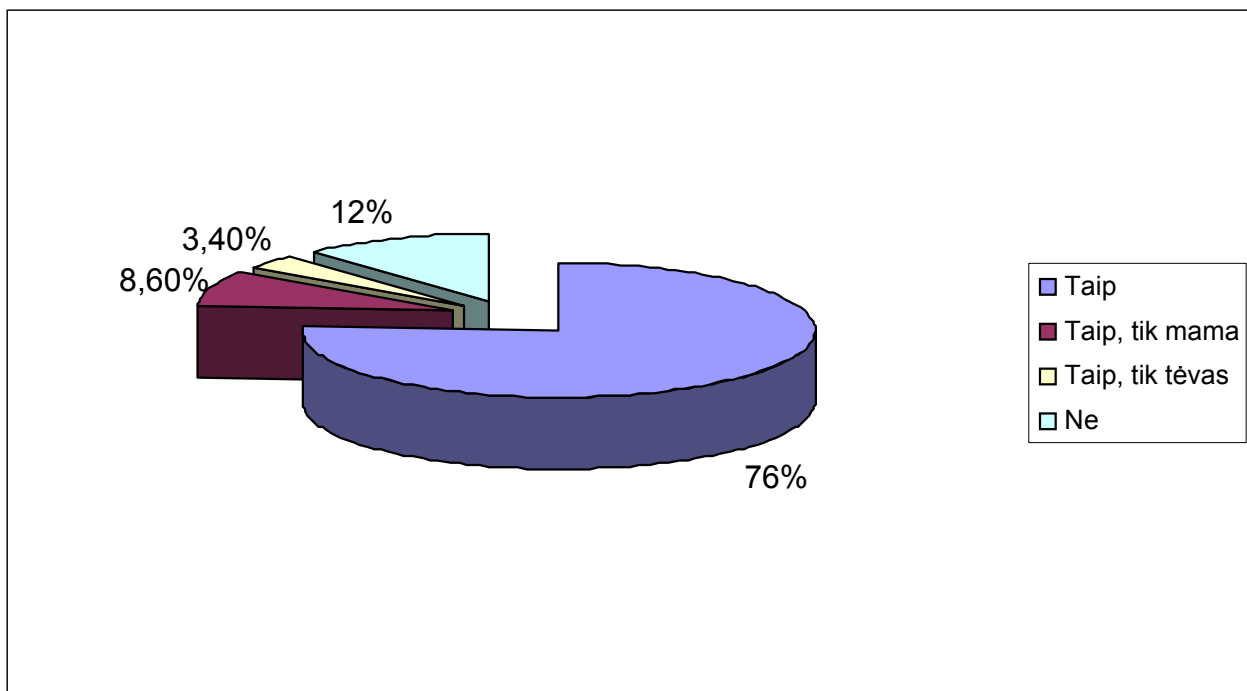
Didžioji dauguma anksčiau lankusiųjų sporto būrelius į klausimą, ar nebelanko dėl to, kad nepatiko vadovas, atsakė neigiamai. Daugiausia – 33 proc. mokinių pažymėjo, kad nebelanko sporto būrelį, nes nelikdavo laisvo laiko mokytis, 23 proc. mokinių nurodė, kad nelikdavo laisvo laiko kitiems mėgstamiems užsiėmimams (19 pav.).

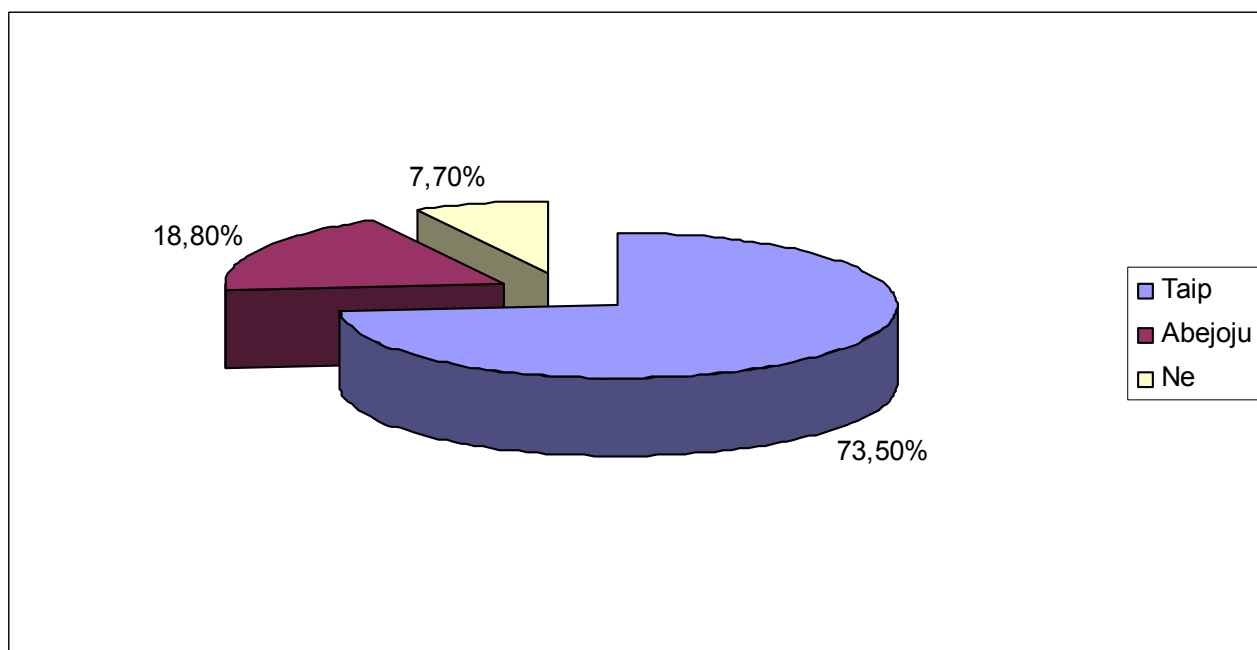
19 pav. Tyrimo duomenys apie tai, kodėl anksčiau lankiusieji mokiniai nebelanko sporto būrelį

Daugelio nelankančių sporto būrelių mokinių abu tėvai ar globėjai norėtų, kad vaikai lankytų sporto būrelį (net 76 proc.), ir tik 12 proc. apklaustųjų atsakė, kad tėvai nenorėtų, jog jų vaikai lankytų sporto būrelį (20 pav.). Vadinasi, tai, kad vaikai nelanko būrelių, nėra tėvų nenoro leisti jiems lankyti būrelius rezultatas. Žinoma, galima į tai pažvelgti ir iš kitos pusės: pernelyg didelis tėvų noras, kad vaikas lankytų būrelį, gali paauglį nuteikti priešišškai.

Apklausoje dalyvavę šiuo metu nelankantys jokių sporto būrelių mokiniai teigė, kad lankytų sporto būrelius, jei būtų sudarytos geros sąlygos sportuoti. Geros sąlygos, vaikų nuomone, tai geros, švarios, sutvarkytos patalpos, kur vyksta sporto treniruotės, tai geras treneris, o už sporto būrelius mokėti nereikia (21 pav.).

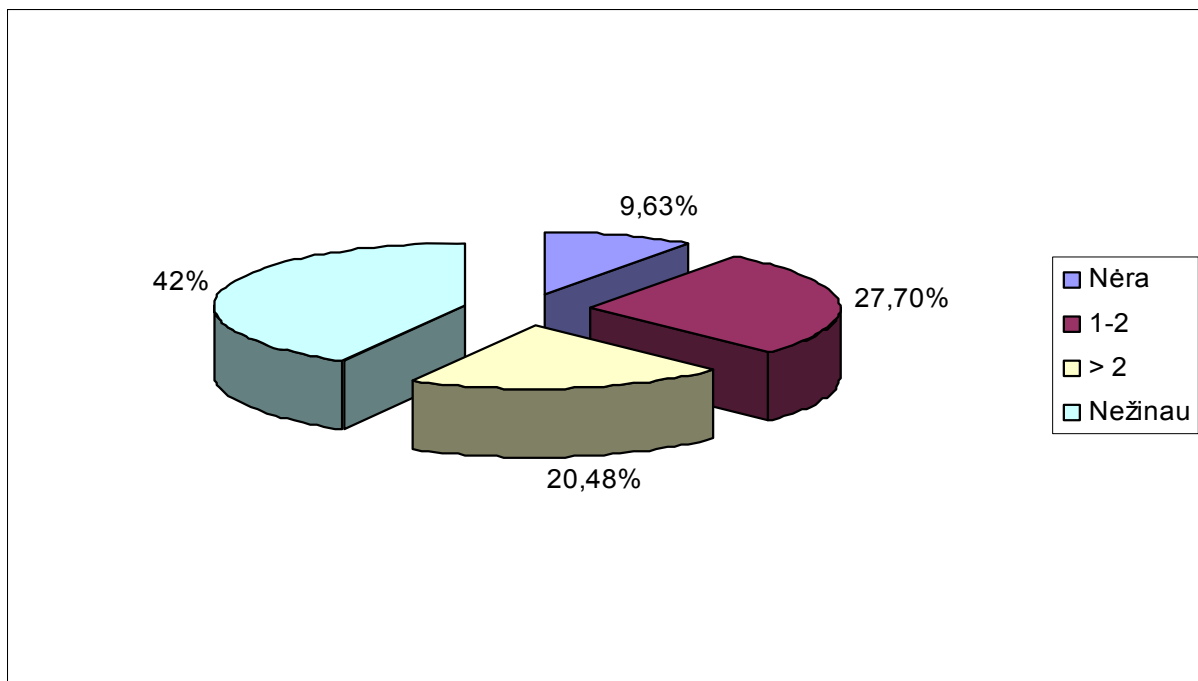

20 pav. Mokinių atsakymai apie tai, ar jų tėvai nori, kad vaikai lankytų sporto būrelį

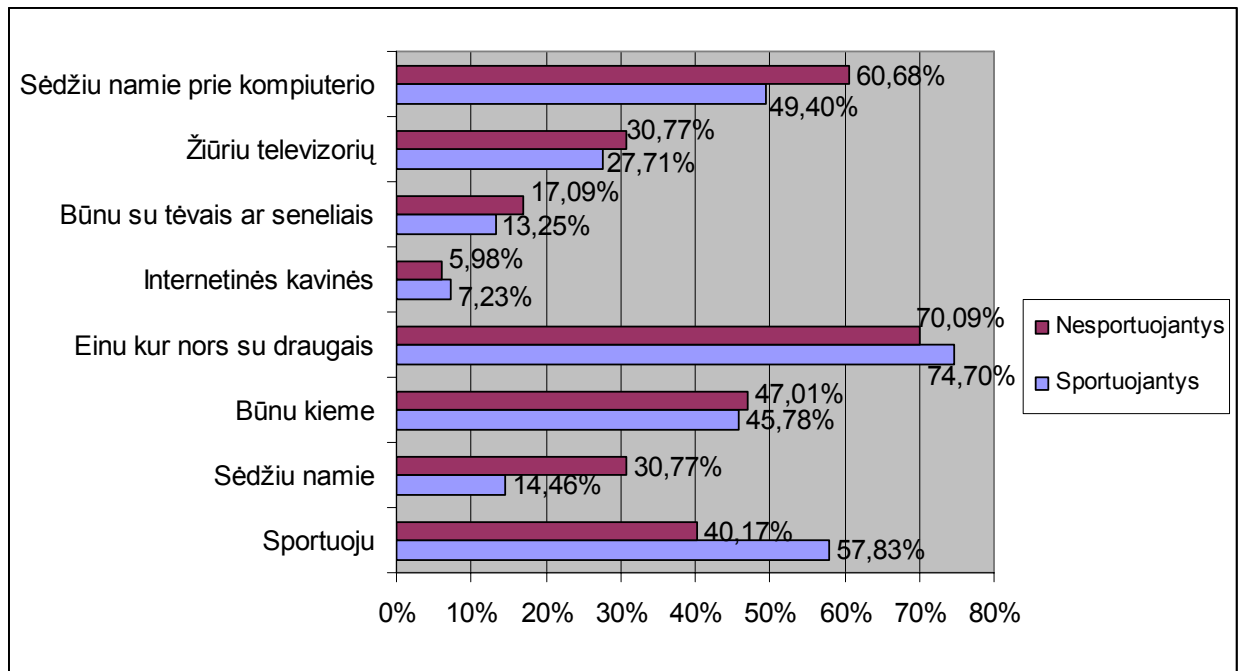
21 pav. Mokinių atsakymai į klausimą „Ar lankytumėte sporto būrelį, jei būtų sudarytos geros sąlygos sportuoti“

Net 42 proc. tyrime dalyvavusių sporto treniruočių nelankančių mokinių į klausimą, kiek jų mikrorajone yra sporto klubų ar sporto mokyklų, negalėjo atsakyti, kiti mokiniai nurodė sporto klubų ir sporto mokyklų skaičių (22 pav.).

22 pav. Mokinių atsakymai į klausimą „Kiek jūsų mikrorajone yra sporto klubų ar sporto mokyklų“

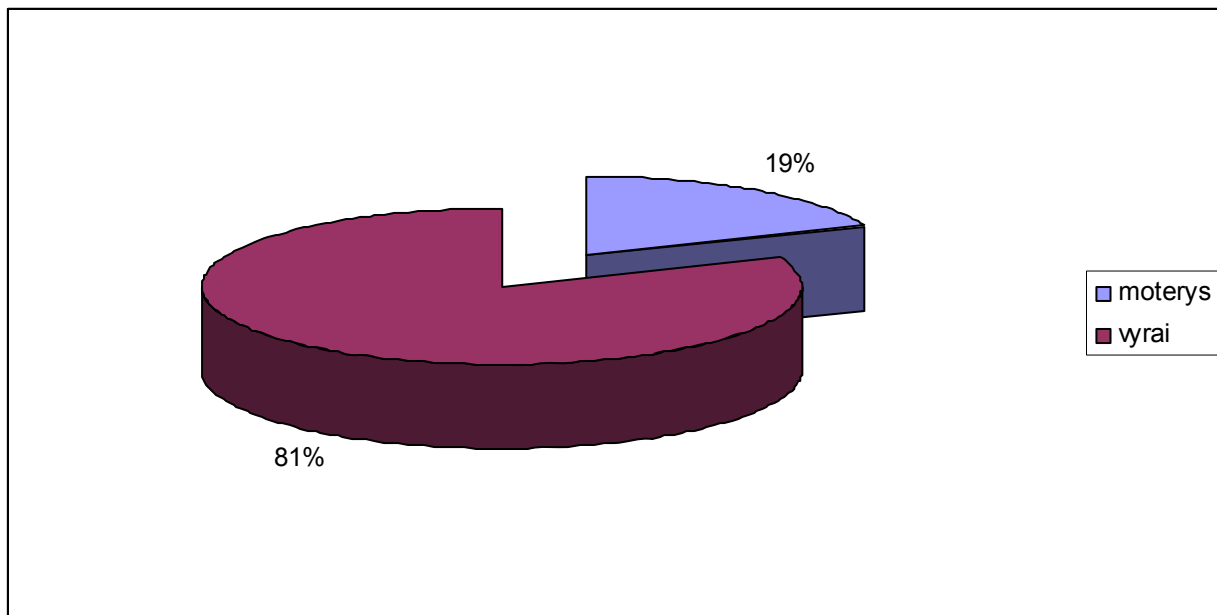
Atlikus analizę, pastebėta, kad didžiausias skirtumas tarp sportuojančių ir nesportuojančių mokinių, jų pamėgtų laisvalaikio praleidimo būdų yra sportas ($p=,014$ $p<0,05$) ir buvimas namie ($p=,008$ $p<0,01$). Daugiau linkę būti namuose mokiniai, kurie nelanko sporto būrelio, o laisvalaikiu daugiau sportuoja lankantieji sporto būrelius. Apklausoje dalyvavusių mokinių populiariausi laisvalaikio leidimo būdai yra susitikimas su draugais ($p=0,474$) ir sėdėjimas namie prie kompiuterio ($p=0,113$). Taip pat mokiniai mėgsta būti kieme ir žiūrėti televizorių. Tai matyti iš 23 paveikslo.

23 pav. Mokinių atsakymai į klausimą, ką jie veikia laisvalaikio

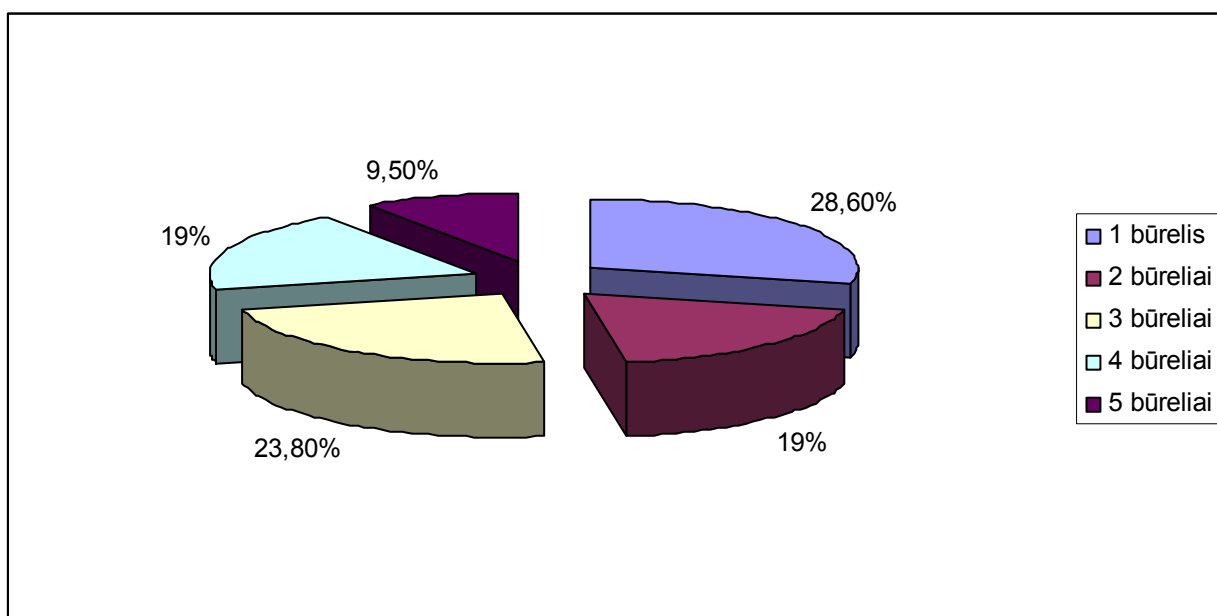
3.3. Mokyklos sporto būrelių, sporto mokyklų bei sporto klubų vadovų požiūris į neformalaus kūno kultūros ugdymo edukacines galimybes

Anketos buvo pateiktos ir sporto būrelių vadovams. Jų buvo klausiama apie būrelį užsiėmimus, būrelį atmosferą, edukacines galimybes ir sąsajas su įvairiais gyvenimo aspektais. Būrelio vadovų procentinis pasiskirstymas mokyklos tipo atžvilgiu nėra vienodas, tačiau ganėtinai panašus. Daugiausia apklausta vidurinių mokyklų ir gimnazijų būrelių vadovų, mažiausiai – pagrindinių mokyklų. Sporto būrelių vadovų amžius įvairus – nuo 26 metų iki 70 metų. Daugiausia apklausoje dalyvavusių sporto būrelių vadovų amžius nuo 31 metų iki 58 metų. Lyties aspektu tarp apklaustųjų vyravo vyrai (23 pav.).

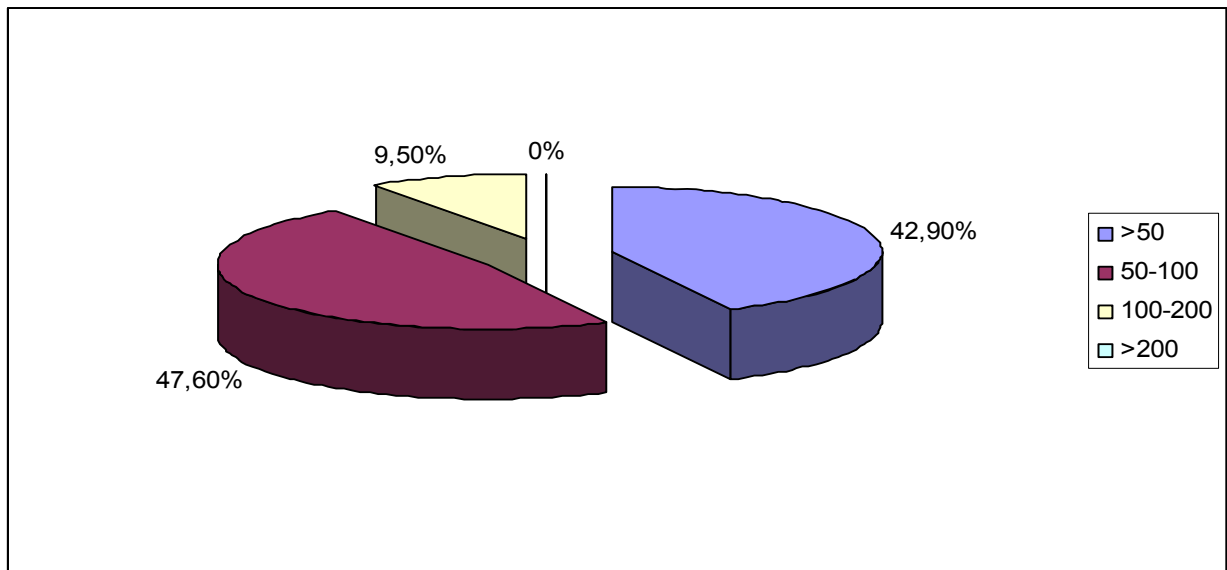
24 pav. Sporto būrelių vadovų lytis

Tyrime dalyvavusiose mokyklose, sporto mokyklose ir sporto klubuose dažniausiai galima pasirinkti nuo vieno iki trijų sporto būrelių, tai matyti 25 pav.

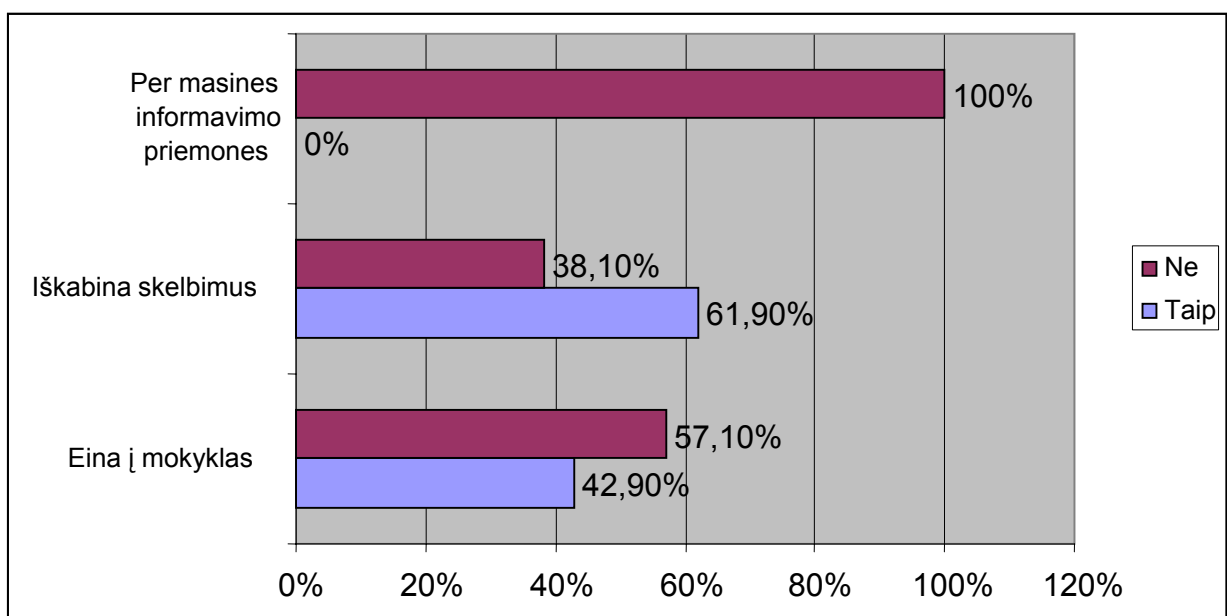
25 pav. Sporto būrelių vadovų atsakymai į klausimą „Kiek jūsų mokyklose, sporto mokyklose, sporto klubuose yra sporto būrelių“

Tyrime dalyvavusiose mokyklose, sporto mokyklose ir sporto klubuose būrelius dažniausiai lanko iki 100 vaikų. Tai matyti iš 26 paveikslo.

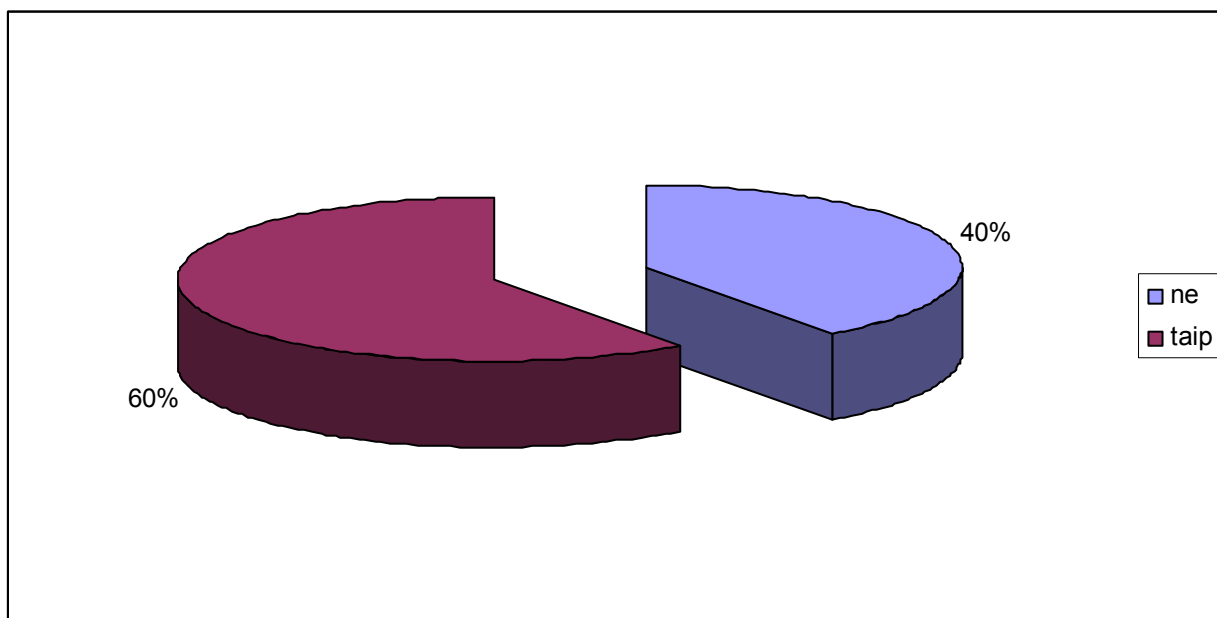
26 pav. Sporto būrelių vadovų atsakymai į klausimą „Kiek vaikų lanko sporto būrelius jūsų sporto mokykloje, sporto klube“

Sporto būrelių vadovai dažniausiai reklamuodami savo sporto būrelį iškabina skelbimus mokyklose ir vaikšto po mokyklas siūlydami mokiniams lankyti jų vadovaujamą sporto būrelį. Nė vienas iš tyrime dalyvavusių sporto būrelio vadovų savo būrelio nereklamavo per masines informavimo priemones, kai kurie sporto būrelių vadovai, dažniausiai mokyklose, praneša apie esantį sporto būrelį mokyklose žodžiu per fizinio pamokas, kai kurie visai nesireklamuoja (27 pav.). Reklamos ir informacijos stoka sumažina galimybę vaikams pasirinkti norimą sporto būrelį, nes net beveik pusė apklaustųjų mokinių nežinojo, kokius sporto būrelius siūlo lankyti mokyklos, kuriose jie mokosi.

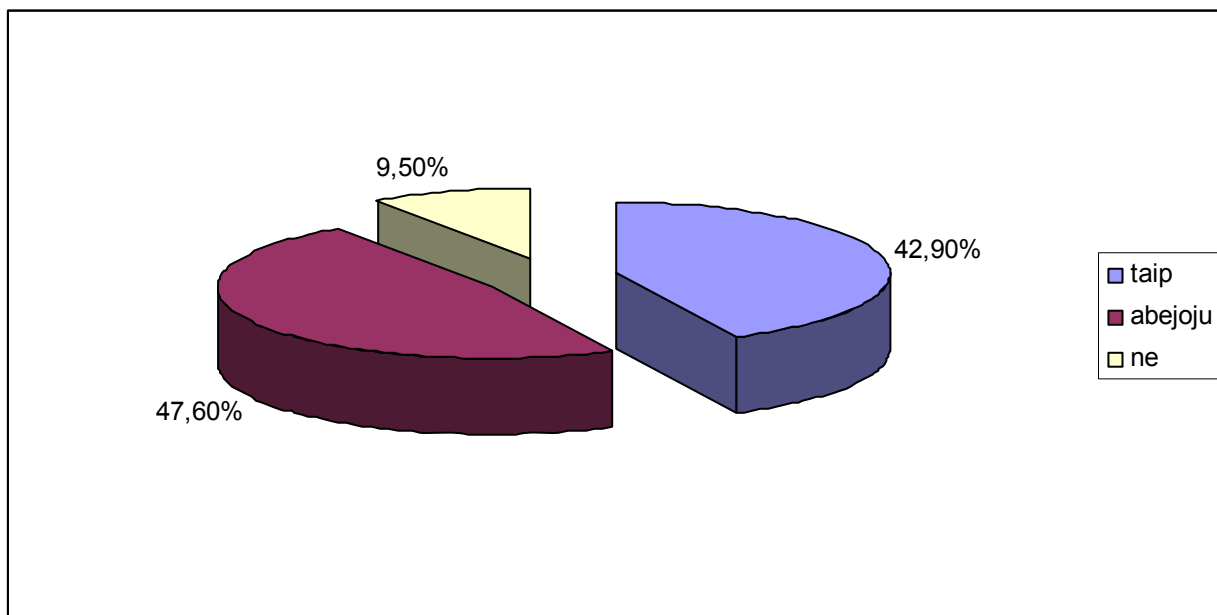

27 pav. Sporto būrelių vadovų atsakymai apie, tai kaip jie reklamuoja savo būrelius

Net 60 proc. tyrime dalyvavusių trenerių vadovaujami sporto būreliai yra mokami ir tik 9,5 proc. būrelių vadovų yra tvirtai įsitikinę, kad nemokamo sporto būrelio veikla, finansuojama iš biudžeto, yra ne ką prastesnė už mokamo būrelio veiklą (28,29 pav.).

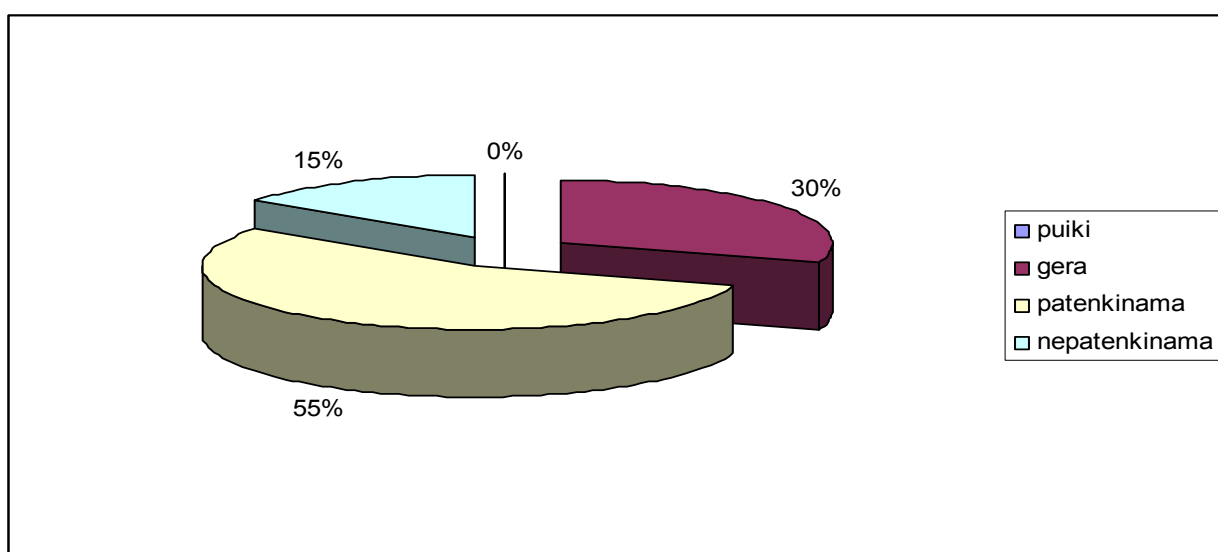
28 pav. Sporto būrelių vadovų atsakymai į klausimą, ar jų vadovaujamas sporto būrelis yra mokamas

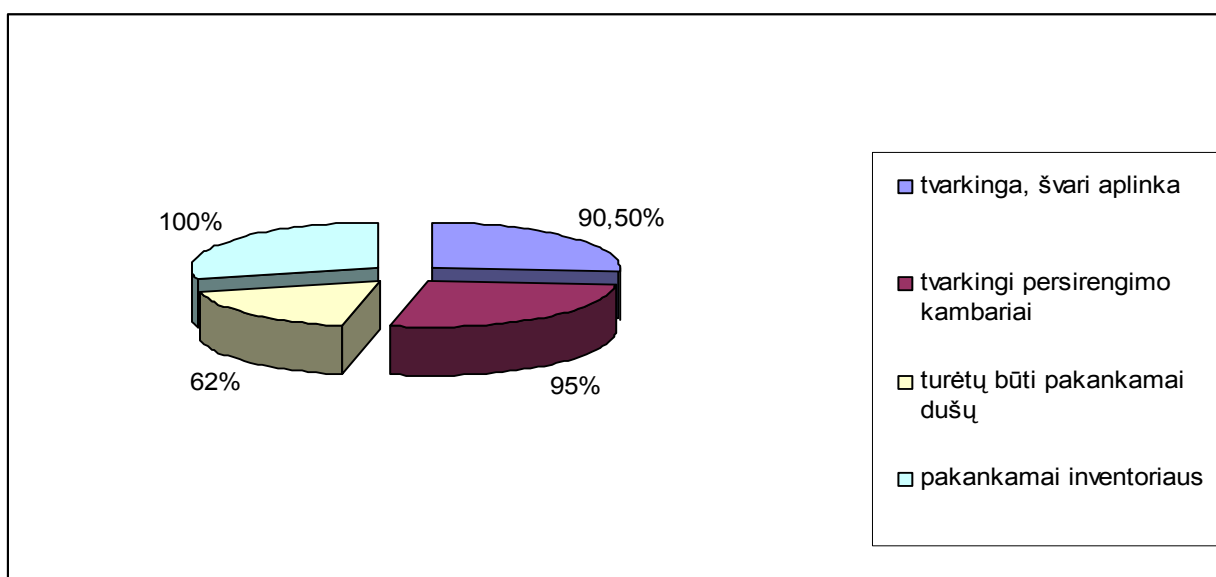
29 pav. Sporto būrelių vadovų atsakymai į klausimą „Ar mokamo sporto būrelio veikla yra kokybiškesnė nei finansuojama iš biudžeto“

Dauguma mokytojų ir trenerių savo būrelio būklę materialiniu aspektu įvertino vos patenkinamai, nė vienas vadovas jos neįvertino puikiai. Galima išvelgti ir pačių mokytojų, vadovaujančių būreliui, nepasitenkinimą, privalėjimą susitaikyti su galbūt prastesne ekonomine būrelio baze, mažesnėmis jo galimybėmis. Tai gali nulemti ir paties būrelio atmosferos ir emocinio klimato blogėjimą, jei vadovas galvos tik apie ekonominius būrelio aspektus, atmesdamas edukacines ir net fizinės reikmes. Dauguma būrelio vadovų mano, kad reikalingi visi išvardyti elementai, kad užsiėmimų metu būtų tinkamos sąlygos sportuoti: tvarkinga, švari aplinka, persirengimo kambariai, dušai, turėtų būti pakankamai kokybiško inventoriaus ir kt.

Be abejo, visa tai nulemia ir būrelio edukacines galimybes (30, 31 pav.).

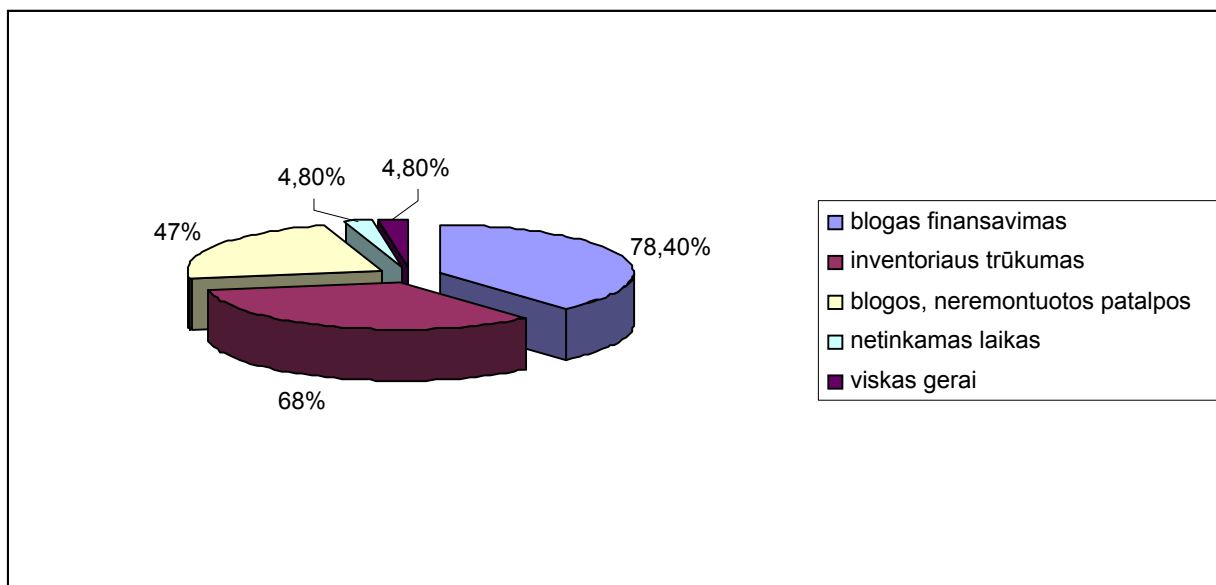

30 pav. Sporto būrelių vadovų atsakymai apie jų vadovaujamų sporto būrelių būklę materialiniu aspektu

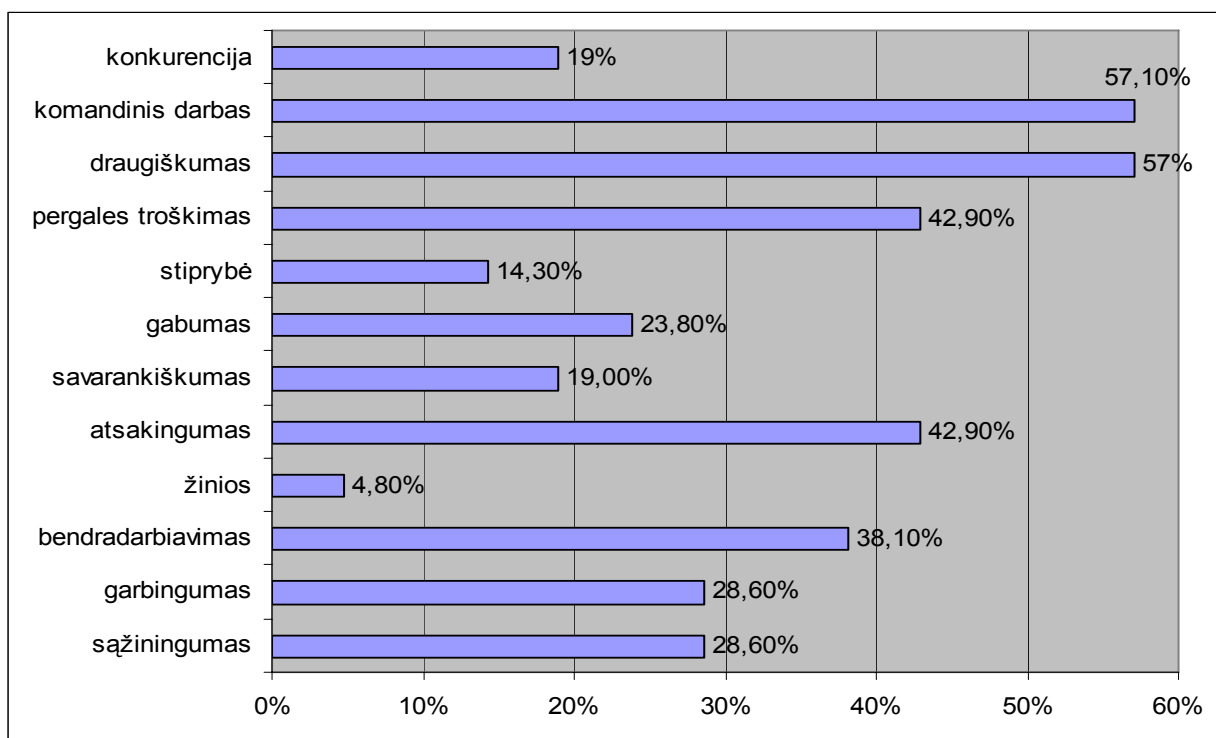
31 pav. Sporto būrelių vadovų nuomonė apie geras sąlygas sportuoti

Tyrime dalyvavusieji sporto būrelių vadovai labiausiai pabrėžė tokius trūkumus, kaip blogas finansavimas ir kokybiško inventoriaus trūkumas (32 pav.).

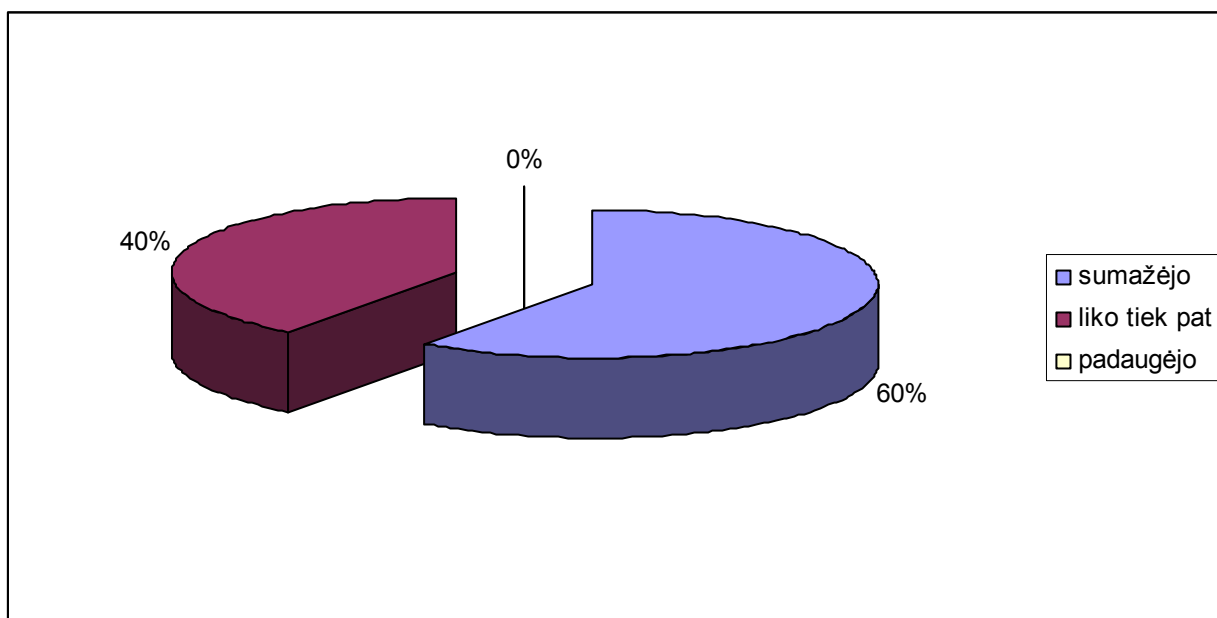
32 pav. Tyrime dalyvavusių sporto būrelių vadovų nuomonė apie problemas jų vadovaujamuose būreliuose

Būrelių vadovai buvo paprašyti išskirti vaikų savybes, kurias jie labiausiai vertina. Dauguma mokytojų labiausiai vertina tokias savybes kaip sugebėjimas dirbti komandoje ir draugiškumas, mažiau jiems imponuoja atsakingumas, pergalės troškimas. Tik nedidelė dalis vadovų išskyrė žinias arba konkurenciją (33 pav.).

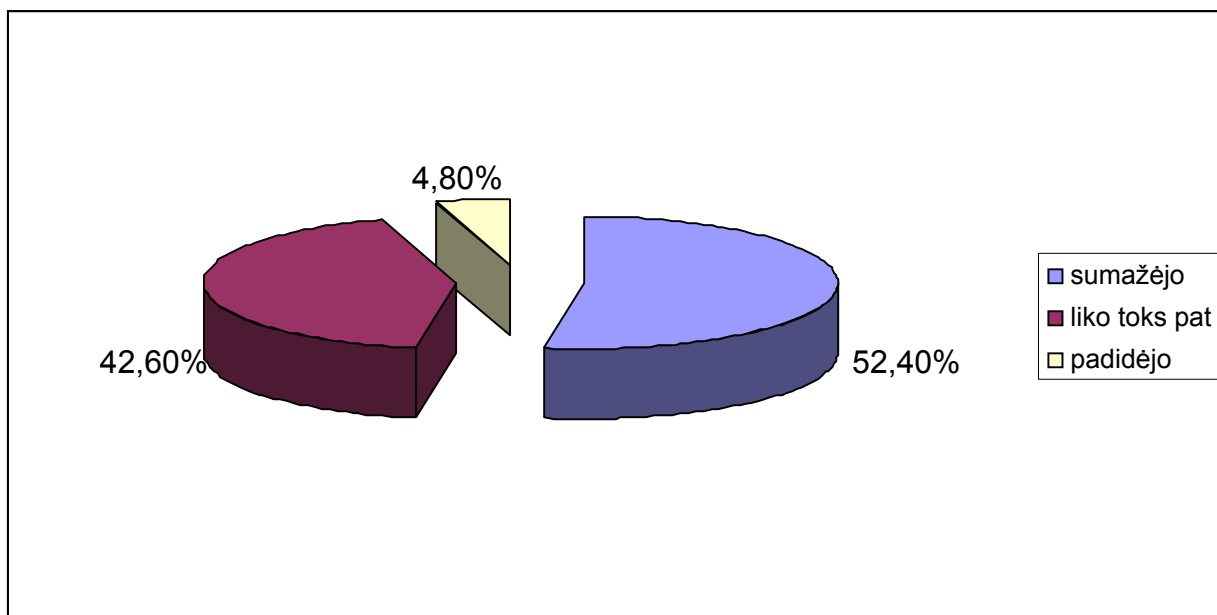

33 pav. Ugdytinių savybės, kurias ypač vertina ir skatina sporto būrelių vadovai

60 proc. tyrime dalyvavusių sporto būrelių vadovų teigė, kad ekonominio sunkmečio laikotarpiu sumažėjo sportinių treniruočių lankomumas, taip pat sumažėjo ir būrelių finansavimas. Taigi galima daryti išvadą, kad mokinių sporto būrelių lankomumas taip pat priklauso tiek nuo šeimos finansinių galimybių, tiek nuo pačio būrelio finansinės būklės (34, 35 pav.).

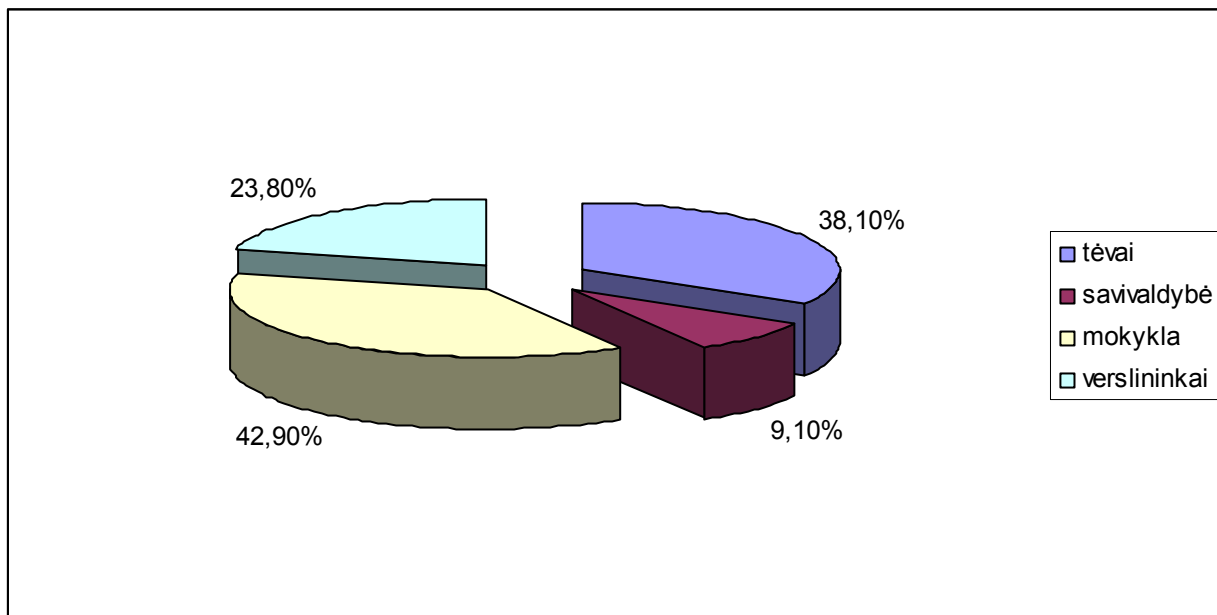

34 pav. Sporto būrelių vadovų atsakymai į klausimą, ar ekonominio sunkmečio laikotarpiu sumažėjo sportinių treniruočių lankomumas

35 pav. Sporto būrelių vadovų atsakymai į klausimą, ar ekonominio sunkmečio laikotarpiu sumažėjo sporto būrelio finansavimas

Tyrime dalyvavusių sporto būrelių vadovų atsakymai į klausimą, kas finansuoja jų vadovaujamą sporto būrelį, pasiskirstė taip: daugiausiai būrelių veiklą finansuoja mokykla (42,92 proc.) ir tėvai (38,10 proc.), mažiausiai – savivaldybė (9,10 proc.).

36 pav. Sporto būrelių vadovų atsakymai į klausimą, kas finansuoja jų vadovaujamą sporto būrelį

Tyrimo rezultatų aptarimas

Kūno kultūra – svarbi bendrosios asmens ir visuomenės kultūros dalis, glaudžiai susijusi su kitomis jos sritimis, ypač su sveikatos stiprinimu ir sportu. Ji padeda siekti fizinės, psichinės ir dvasinės asmens darnos, stiprina įvairaus amžiaus žmonių sveikatą. Pradėjus lankyti mokyklą, pasikeičia daugelio vaikų kasdienybė, keičiasi jų dienos režimas, mažėja fizinis aktyvumas. Vienas iš gyvensenos veiksnių, galinčių daryti įtaką mokinių sveikatai, yra jų patiriamas stresas, kurį sukelia nuolatinė įtampa kasdienėje veikloje (Puišienė E., Kardelienė L., Kardelis K., 2008).

Todėl mokinių tėvai ir mokytojai turi skatinti vaikus daugiau judėti, aktyviai praleisti savo laisvalaikį pasirenkant sporto būrelį kaip papildomo ugdymo priemonę.

Iš atlikto tyrimo galima spręsti, kad šiandieniniuose mokyklų, sporto mokyklų ir sporto klubų sporto būreliuose vyrauja gana geras bendras klimatas, 38,6 proc. apklaustųjų mano, kad jų būrelio emocinis klimatas yra puikus, 42,2 proc. – kad geras ir tik apie 20 proc. apklaustųjų buvo visiškai ar dažnai nepatenkinti būrelio emociniu klimatu.

Gera sporto būrelio emocinė aplinka yra labai svarbi vaikams. Tiek berniukams, tiek mergaitėms būrelis sukelia daugiausia teigiamas emocijas, vadinasi, skatina ir teigiamas savybes bei norus. Vaikai noriai lanko būrelius, kuriuose jaučiasi gerai ir saugiai, psichologiškai pailsi, o tai itin reikšminga ne tik jų ugdymui, užimtumui, bet ir prevencijai – tokiu būdu, jie mieliau leidžia laiką mokykloje ir būreliuose, o ne gatvėse ar žaidimų salonuose. E. Vainienė, K. Kardelis (2008) savo tyrimu nustatė, kad fiziškai aktyvesni mokiniai buvo aukštos savigarbos ir geresnės socialinės integracijos, D. Vizbaraitės ir G. Petronytės (2005) atliktas tyrimas parodė, kad fiziškai aktyvesni mokiniai teigiamiau vertina savo būklę, o mokinių laisvalaikio fizinės veiklos formų kaita atitinka visuomenės ir šeimos teikiamus prioritetus bei sudarytas sąlygas, kuriomis formuojasi individualus, fiziškai aktyvus vaiko ar paauglio kasdieninio gyvenimo stilius.

Atlikus Vilniaus miesto mokinių neformalaus ugdymo poreikio ir galimybių tyrimo analizę, pastebėta, kad didžiausias skirtumas tarp sportuojančių ir nesportuojančių mokinių, jų pamėgtų laisvalaikio praleidimo būdų yra sportas ($p=,014$ $p<0,05$) ir buvimas namie ($p=,008$ $p<0,01$). Daugiau linkę būti namuose mokiniai, kurie nelanko sporto būrelio, o laisvalaikiu daugiau sportuoja lankantieji sporto būrelius. Apklausoje dalyvavusių mokinių populiariausi laisvalaikio leidimo būdai yra susitikimas su draugais ir sėdėjimas namie prie kompiuterio, taip pat televizijos žiūrėjimas.

Vyrauja nuomonė, kad neformalaus ugdymo veikloje dalyvaujantys vaikai yra per daug užsiėmę ir dėl to nukenčia jų pažangumas mokykloje. Mūsų apklausoje dalyvavusių mokinių sporto

treniruotės vyksta tris ir daugiau kartų per savaitę ir ne mažiau nei 1,5 val. Taigi mokiniai labai užimti, tačiau daugumai jų, kaip rodo tyrimo rezultatai, tai netrukdo arba mažai trukdo tinkamai pasiruošti pamokoms.

Tyrimas parodė, kad patiems sportuojantiems mokiniams namų darbų ruošą ir pažangumas nesukelia didelių problemų. Lyginant sportuojančių vaikų įvairiausiuose būreliuose ir nesportuojančių vaikų atsakymus apie jų pažangumą, matyti, kad jų pažangumas beveik nesiskiria ($p=0,493$) Atsakymai rodo, kad mokytojai turėtų skatinti tėvus leisti vaikus į būrelius ir dėl to mokinių pažangumas nenukentės. Taigi, tėvai turėtų skatinti organizuotą vaikų užimtumą bei domėtis būrelio veikla ir atmosfera, tuo tarpu būrelių vadovų bei mokyklų vadovybė bei administracijos darbuotojai turėtų aktyviau įsijungti į popamokinės veiklos organizavimą. Taip mokykla taptų patrauklesne vieta, susijusia su įdomia, turininga ir smagia veikla.

Išvados

1. Neformalusis vaikų švietimas yra sudėtinė Lietuvos švietimo sistemos dalis, egzistuojanti lygiagrečiai formaliajam švietimui, ir kurios tikslas yra per kompetencijų ugdymą formuoti asmenį, sugebantį tapti aktyviu visuomenės nariu, sėkmingai veikti visuomenėje, padėti tenkinti pažinimo, lavinimosi ir saviraiškos poreikius. Neformalus ugdymas, taip pat ir kūno kultūros ugdymas, orientuojamas į praktinių įgūdžių lavinimą ir asmenybės tobulinimą, ir remiasi aktualumo, demokratiškumo, prieinamumo, individualizavimo savanoriškumo ugdymo(si) principais. Vienas iš Lietuvos valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų iškeltų tikslų yra sukurti lanksčią ir atvirą švietimo struktūrą, kuri sujungtų formalų, neformalų mokymąsi ir savišvietos formas į bendrą erdvę.
2. Išanalizavus daugelį literatūros šaltinių, galima daryti išvadą, kad fizinio pasyvumo problema turi būti sprendžiama jau jaunesniame mokykliniame amžiuje, nes visais amžiaus tarpsniais, kada kalbama apie mokinių sveikatą, pabrėžiamas aktyvios fizinės veiklos trūkumas.
3. Vilniaus miesto mokinių požiūris į kūno kultūrą yra teigiamas, daugumai nesportuojančiųjų šiuo metu patinka sportas ir sportuoti, net 73 proc. mokinių pradėtų lankyti sporto būrelius, jei jiems būtų sudarytos geros sąlygos sportuoti: švarios, sutvarkytos, erdvios patalpos, kur vyksta sporto treniruotės, būtų geras treneris. Viena svarbių prielaidų nesportuojantiems mokiniams užsiiminti sporto būrelyje yra ta, kad sporto būrelis būtų nemokamas. Deja, 94 proc. lankančių sportinius užsiėmimus mokinių nurodė, kad už būrelį reikia mokėti.
4. Popamokinės sportinės moksleivių veiklos galimybės Vilniaus miesto mokyklose ir sporto klubuose yra gana geros. Mokiniai turi galimybę rinktis patinkančius sporto būrelius, o juos lankantieji pažymi palankų būrelių mikroklimatą. Ekonominių aplinkos elementų įtaka moksleivių popamokinei veiklai mokyklose ir sporto klubuose yra didelė, daugelis lankančių būrelius vaikų teigiamai įvertino materialines sąlygas. Daugelio mokinių teigimu, jiems trūksta informacijos net apie jų mokyklose veikiančius sporto būrelius. Silpna agitacija ir reklama, suaugusiųjų neveiklumas gali būti kliūtimis mokinio pasiryžimui pasirinkti sporto būrelį.
5. Ekonominiai aplinkos elementai stipriai veikia sporto būrelių vadovų požiūrį į būrelį ir jo veiklą. Daugelis jų yra pesimistiškai nusiteikę nemokamų būrelių atžvilgiu, o tai gali turėti poveikį ir lankančiųjų papildomo ugdymo kokybei. Sporto būrelių vadovų manymu, turėtų būti sudarytos geresnės ugdymo (ugdymosi) aplinkos sąlygos: stinga sportinio inventoriaus,

tinkamai įrengtų persirengimo kambarių ir pan., nors daugelis lankančių būrelius vaikų materialines sąlygas įvertino teigiamai.

Santrauka

Robertas Potockis

Mokinių neformalaus kūno kultūros ugdymosi poreikis ir galimybės

Magistro darbas

Mokiniams popamokinė veikla yra labai svarbi užimtumo sritis, suteikianti galimybes atsiskleisti jų gabumams, leidžianti pagilinti ir praktiškai panaudoti žinias, įgytas per pamokas. Labai populiarius kaip vienas iš neformalaus ugdymosi veiklos pavyzdžių – sporto būrelis kaip papildomos edukacijos priemonė. Jo paskirtis – lavinti ir stiprinti ne tik per pamokas įgytas mokinių žinias, bet ir padėti formuoti sveiką, produktyvų ateities pilietį ir žmogų, turintį vertybių, siekių ir tikslų bagažą.

Tyrimo metodai. Vilniaus mieste buvo atlikta anketinė apklausa, kurioje dalyvavo 7 mokyklos (1 pagrindinė mokykla, 2 vidurinės mokyklos, 2 gimnazijos ir 2 sporto mokyklos). Mokyklos buvo pasirinktos skirtinguose mikrorajonuose. Tyrimo imtis – 221 tiriamųjų: iš jų 117 mokinių, nelankančių jokių sporto būrelių, ir 83 mokiniai, lankantys sporto būrelius; 21 mokytojas, treneris ar būrelio vadovas.

Tyrimo rezultatai. Tyrimo metu išaiškėjo, kad Vilniaus miesto mokinių požiūris į kūno kultūra yra teigiamas, daugumai nesportuojančių šiuo metu patinka sportas ir sportuoti, net 73 proc. mokinių pradėtų lankyti sporto būrelius, jei jiems būtų sudarytos geros sąlygos sportuoti. Viena svarbių prielaidų nesportuojantiems mokiniams lankyti sporto būrelį yra ta, kad sporto būrelis būtų nemokamas. Deja, 94 proc. lankančių sportinius užsiėmimus mokinių nurodė, kad jų būrelis yra mokamas.

Popamokinės sportinės moksleivių veiklos galimybės Vilniaus miesto mokyklose bei sporto klubuose yra gana geros. Mokiniai turi galimybę rinktis patinkančius sporto būrelius. Ekonominių aplinkos elementų įtaka moksleivių popamokinei veiklai mokyklose ir sporto klubuose yra didelė, bet daugelis lankančių būrelius vaikų teigiamai įvertino materialines sąlygas, nors treneriai ir būrelių vadovai yra priešingos nuomonės. Daugelio mokinių teigimu, jiems trūksta informacijos net apie jų mokyklose veikiančius sporto būrelius. Silpna agitacija ir reklama, suaugusiųjų neveiklumas gali būti kliūtimis mokinio pasiryžimui pasirinkti sporto būrelį.

Summary

Robertas Potockis

Physical education for pupils of non-formal educational needs and opportunities

Master's thesis

Post-school activities are very important areas for pupils. It keeps them busy as also helps to discover their talents, allowing to use and deepen the knowledge gained in the classroom. As one of the popular examples of non-formal educational activities - sports clubs, as an additional tool for Education. Its purpose – not only to develop and strengthen knowledge, that been acquired during the lessons, but also to help shape a healthy, productive future citizen and a man with values, aspirations and objectives.

Tests: a questionnaire survey was done in the city of Vilnius, which involved 7 schools (1 primary school, 2 middle schools, 2 gymnasiums and 2 sport schools). Schools were selected in different catchments. Investigation took – 221 inquisitorial: 117 of them students, not attending any sports club and 83 students, attending sports club, 21 teacher and coach or club leader.

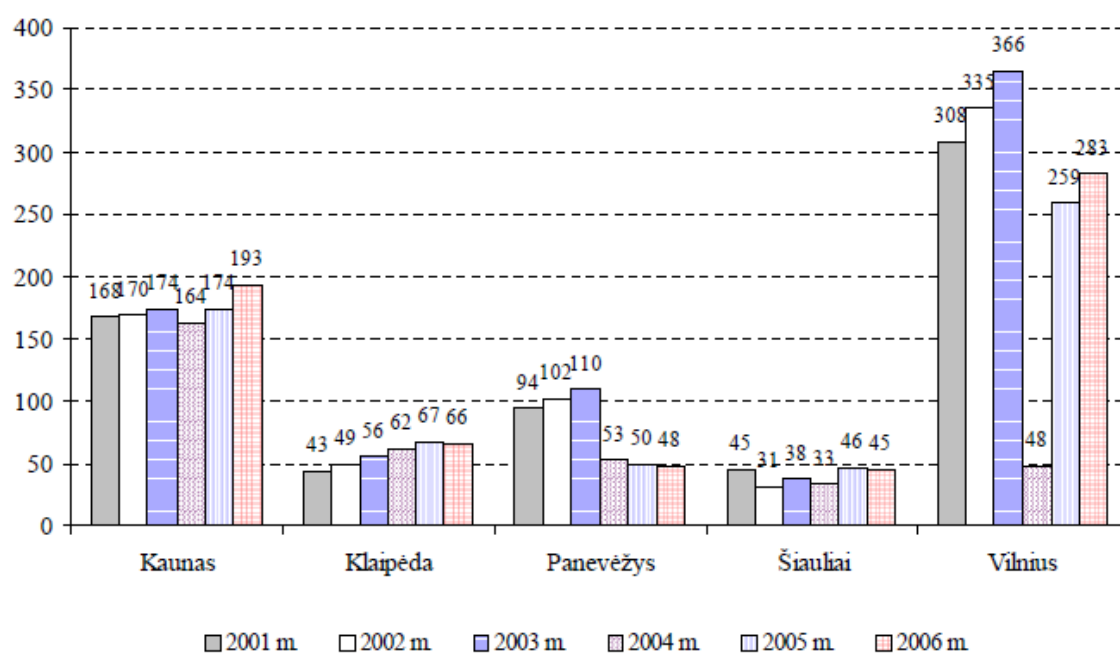
The survey results are: The investigation revealed that the students of the city of Vilnius have a positive attitude towards physical education; the majority of students who are not much into physical activities at the moment, still highly interested in sports and exercises, even 73 percent of pupils would begin to attend sports clubs if they have an opportunity and a good conditions for sports. One important assumption for pupils who do not go in for sports is that the sports club would be free. Unfortunately, 94 percent of pupils, attending sports activities, indicated that their club is a paid.

After-school sporting opportunities are quite good in the schools and sports clubs of the city of Vilnius. Students are able to choose the sport activities they like. Economic elements has a big influence on children's after-school activities in schools and sports clubs, but many children attending clubs are quite happy about the material conditions, although the coaches and club leaders have opposing views. Many pupils say they feel lack of information even about their own school's sport clubs. Weak activism and advertising, adult inactivity may be barriers to the student's choosing the sport club.

Literatūra

1. Armonienė J. Jaunimo fizinio aktyvumo ugdymo veiksniai. Vilnius, 1998.
2. Barkauskaitė M. Moksleivių organizacijų veikla Lietuvos mokyklose: mokymo metodikos priemonė. Vilnius, 1997.
3. Blauzdys V. (1988) Fizinio ugdymo kaitos kryptis ir situacija bendrojo lavinimo mokyklose // Ugdymo problemos, Nr. 4, Vilnius pedagoginis institutas, p. 52–62.
4. Dapkienė S. Papildomojo ugdymo formos. 2002.
5. Dzenuškaitė S. Mokinių nepamokinės veiklos tobulinimas: (metodinės rekomendacijos). Vilnius, 1991.
6. Janiūnaitė B. Edukacinės novacijos ir jų diegimas. Kaunas, 2004.
7. Jovaiša L. Pedagoginiai terminai. Kaunas: Šviesa, 1993.
8. Juškelienė V., Armonienė J. (2004) Moksleivių fizinio aktyvumo psichologiniai ir socialiniai veiksniai // Gamtamokslinis ugdymas bendrojo lavinimo mokykloje, Šiauliai, p. 33–44.
9. Gudžinskienė V. (2006) Pradinių klasių mokinių fizinis aktyvumas ir jį lemiantys veiksniai // Sporto mokslas, Vilnius, Nr. 4 (46), p. 55–60.
10. Lietuvos sporto enciklopedija. <http://www.lse.lt/index.php?1374137451>
11. Lietuvos sporto statistikos metraštis. Vilnius 2004.
12. Lietuvos sporto statistikos metraštis. Vilnius 2005.
13. Lietuvos sporto statistikos metraštis. Vilnius 2006.
14. Makarskaitė R. Papildomas ugdymas pradinėje mokykloje. Vilnius, 2002.
15. Nieman P. (2002) Psychosocial aspects of physical activity // Paediatrics and Child Health 7 (5), p. 309–312.
16. Puodžiukas A. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos sekretorius kalba <http://www.kksd.lt/kongresas/dok/Puodziuko%20kalba.pdf>.
17. Pušienė E., Kardelienė L., Kardelis K. (2008) Kauno miesto vyresniųjų klasių vaikų ir merginų gyvensenos skiriamieji bruožai // Ugdymas. Kūno kultūra. Sportas, Kaunas, Nr. 1 (68), p. 73–79.
18. Šalkauskis, S. Pedagoginiai raštai Kaunas: Šviesa, 1991 m.
19. Šalkauskis S. Rinktiniai raštai. Vilnius: Leidybos centras, 1992.
20. Šukys S. Socialiniai, moraliniai sporto sociologijos aspektai: mokomoji priemonė / Lietuvos kūno kultūros akademija. Kaunas: LKKA, 2002.
21. Šukys, S. Socialiniai, etiniai sporto aspektai : studijų knyga / Lietuvos kūno kultūros akademija. Kaunas : LKKA, 2005

22. Šukys S. Jankauskienė R. (2008) Mokinių sportavimo ir fizinio aktyvumo laisvalaikiu sąsajos su psichologiniais elgesio ir mokyklos veiksniais // Ugdymas. Kūno kultūra. Sportas. Kaunas, Nr. 1 (68), p. 92–99.
23. Švietimo vadyba reformos erdvėje: magistrų moksliniai tyrimai / VPU. Edukologijos katedra. – Vilnius: VPU leidykla, 2004. <http://www.vpu.lt/bibl/mod/VPUbibliografija2004.html>.
24. Vainienė E., Kardelis K. (2008) Jaunimo mokyklų moksleivių fizinio aktyvumo sąsajos su mokymosi motyvacija, savigarpa ir socialine integracija // Ugdymas. Kūno kultūra. Sportas. Kaunas, Nr. 1 (68), p. 100–107.
25. Vizbaraitė D., Petronytė G. (2005) Paauglių fizinio aktyvumo kaitos analizė lyties ir sveikatos aspektu // Sporto mokslas. Vilnius, Nr. 4 (40), p. 77–80.
26. Želvys R. Švietimo organizacijų vadyba. Vilnius, 2003.
27. Želvys R. Švietimo vadybos pagrindai. Vilnius, 2002.
28. Europos Tarybos 2003 m. lapkričio 25 d. rezoliucija (OL C 295, 2003 12 05).
29. Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. ISAK-2695.
30. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Nauja įstatymo redakcija nuo 2003 m. birželio 28 d. Nr. IX-1630, 2003-06-17, Žin., 2003, Nr. 63-2853 (2003-06-28)
31. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. lapkričio 22 d. nutarimas Nr. 1270 (Žin., 2005, 139-5019).
32. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas dėl valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatų. 2003 m. liepos 4 d. Nr. IX-1700 Vilnius
33. 2008 m. gruodžio 9 d. nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos Nr. XI-52 Vilnius
34. 2008–2009 mokslo metų bendrieji ugdymo planai
35. <http://www.google.com/search?client=opera&rls=lt&q=k%C5%ABno+kult%C5%ABros+ugdy+mo+gerinimo+rekomendacijas+mokiniui&sourceid=opera&ie=utf-8&oe=utf-8> (2009-04-23)
36. http://lt.wikipedia.org/wiki/Jaunimo_neformalus_ugdymas#Jaunimo_neformalaus_ugdymo_metodiniai_principai (2009-03-25)
37. http://lt.wikipedia.org/wiki/Jaunimo_neformalus_ugdymas (2009-03-24)
38. <http://www.patariu.lt/studijos/2008/12/kuno-kulturos-teorija/> (2009-04-02)

Sporto klubai didžiausiuose Lietuvos miestuose

Anketa mokiniams 1

Mielas moksleivi, nuoširdžiai prašau bendradarbiauti: atidžiai perskaityk ir atsakinėk į visus anketoje pateiktus klausimus. Anketoje yra klausimų, į kuriuos atsakymų variantų Jums nepateikiame – į juos atsakykite laisvai, įrašykite Jums priimtina atsakymą. Jūsų pateikta informacija bus naudojama magistriniam darbui.

Pagarbiai, Robertas Potockis

VPU Edukologijos katedros magistrantas

1. Kiek Jums metų?

a) 7 – 10 metų b) 11 – 16 metų c) 17 – 18 metų

2. Jūsų lytis:

a) moteris b) vyras

3. kaip jums sekasi mokytis?

a) labai gerai b) gerai c) vidutiniškai d) blogai e) labai blogai

4. Kokį sporto būrelį lankote?**5. Būrelis kurį Jūs lankote yra:**

a) mokykloje b) už mokyklos ribų c) dalis treniruočių mokyklos sporto bazėje, dalis už jos ribų

6. Koku atstumu nuo namų yra sporto būrelis?

a) mažiau negu 1 km; b) nuo 2 iki 4 km; c) nuo 5 iki 10 km; d) daugiau kaip 10 km.

7. Koku laiku vyksta sporto būrelio veikla:

a) prieš pamokas b) po pamokų

8. Į sporto būrelio treniruotes vykstate:

a) pėsčiomis b) važiuojate visuomeniniu transportu c) nuveža tėvai asmeniniu automobiliu

9. Kiek kartų per savaitę vyksta treniruotės?

a) 1 – 2 b) 3 – 4 c) daugiau nei 4 kartus

10. Treniruočių trukmė yra:

a) mažiau nei 1 val. b) 1 val. c) 1,5 val. d) daugiau nei 1,5 val.

11. Kiek jūsų mikrorajone yra sporto klubų, sporto mokyklų ?

a) nėra b) 1 – 2 c) daugiau nei 2 d) nežinau

12. Kokius sporto būrelius sporto mokyklos ir sporto klubai siūlo lankyti ?**13. Kokius sporto būrelius galima lankyti jūsų mokykloje ?****14. Kodėl pradėjote lankyti būtent šį būrelį:**

(apibraukite visus variantus, kurie jums tinka)

a) pamačiau skelbimą mokykloje/ ar kitur

b) draugai lanko

c) tėvai norėjo, kad lankyčiau

d) mokytojai pasiūlė lankyti

e) norėjau išmokti būtent šios sporto šakos

f) kitokio sporto būrelio nebuvo

g) paskatino garsaus sportininko pavyzdys

h) kita (įrašykite, kodėl):

15. Patalpa, kurio vyksta sporto būrelio užsiėmimai yra:

Tvarkinga: a) taip b) ne Erdvi: a) taip b) ne Švari: a) taip b) ne

16. Ar visiems vaikams užsiėmimų metu užtenka inventoriaus (kamuolių,

šokdinių, lankų ir kt. priemonių).

a) taip b) ne visada užtenka c) ne

17. Apibūdinkite emocinį klimatą, kuris vyrauja sporto būrelio veiklos metu?

a) Puikus - labai patinka b) patinka c) kartais nepatinka d) dažnai nepatinka e) visai nepatinka

18. Ar dalyvavimas sporto būrelio veikloje trukdo mokytis?

a) ne b) retkarčiais c) taip

19. Ar jūsų tėvai/globėjai, lankosi (ėsi) sporto būrelio užsiėmimuose?

a) taip, dažnai b) retkarčiais c) nesilanko

20. Kas yra sporto būrelio vadovas:

a) mokyklos mokytojas b) treneris iš sporto mokyklos, klubo

21. Ar sporto būrelis yra mokamas?

a) taip b) ne

22. Jei būrelis dabar yra nemokamas, bet taptų mokamu, ar ir toliau jį lankytumėte?

a) taip, nes man labai patinka b) lankyčiau, manau tėvai sutiktų mokėti pinigų
c) nebelankyčiau, nes tėvai nesutiktų mokėti pinigų

23. Ar norėtumėte ateityje būti geru šios šakos sportininku?

a) taip b) abejoju c) ne

24. Įvertinkite kas jums labiausiai patinka sporto būrelio veikloje:

Teiginys	labai patinka	patinka	nepatinka	labai nepatinka
Užsiėmimų, treniruočių procesas				
Kiti lankantys vaikai				
Treneris, mokytojas				
Galimybė save išreikšti				
Dalyvauti varžybose				
Galimybė fiziškai sustiprėti				
Galimybė įgyti naujų žinių, kompetencijų igijimas				
Galimybė emociškai ir psichologiškai pailsėti				
Patinka trenerių ir bendraamžių skiriamas dėmesys				

25. Ką dažniausiai veikiate laisvalaikiu:

(apibraukite 3 variantus, kurie jums labiausiai jums tinka)

a) būnu kieme b) sportuoju c) einu kur nors su draugais d) žaidžiu kompiuteriu
e) būnu su tėvais ar seneliais f) sėdžiu namie g) žiūriu televizorių
h) lankausi internetinėse kavinėse i) lankau būrelį nesusijusi su sportu
j) kita (įrašykite):

Anketa mokiniams 2

Mielas moksleivi, nuoširdžiai prašau bendradarbiauti: atidžiai perskaityk ir atsakinėk į visus anketoje pateiktus klausimus. Anketoje yra klausimų, į kuriuos atsakymų variantų Jums nepateikiame – į juos atsakykite laisvai, įrašykite Jums priimtina atsakymą. Jūsų pateikta informacija bus naudojama magistriniam darbui.

Pagarbiai, Robertas Potockis

VPU Edukologijos katedros magistrantas

1. Kiek Jums metų?

- a) 7 – 10 metų b) 11 – 16 metų c) 17 – 18 metų

2. Jūsų lytis:

- a) vyras b) moteris

3. Koks atstumas nuo jūsų namų iki mokyklos?

- b) Mažiau negu 1 km; b) nuo 2 iki 4 km; c) nuo 5 iki 10 km; d) daugiau kaip 10 km.

4. Kaip jums sekasi mokytis?

- a) labai gerai b) gerai c) vidutiniškai d) blogai e) labai blogai

5. Ar turite mokykloje draugų?

- a) turiu daug b) turiu nedaug c) neturiu

6. Kas labiausiai patinka mokykloje?

Teiginys	labai patinka	patinka	nepatinka	labai nepatinka
Pamokos				
Mokytojai				
Klasiokai				
Renginiai				
Mokyklos aplinka				
Būreliai				

Kita (įrašyti)

7. Ar patinka sportuoti?

- a) taip b) nelabai c) ne

8. Kokį sporto būrelį norėtumėte lankyti?

.....

10. Kodėl nelankote sporto būrelio?

(apibraukite visus variantus, kurie jums tinka):

- a) nepatinka sportuoti
b) draugai nelanko
c) tėvai neleidžia
d) lankiau bet nepatiko
e) nėra mokykloje tokio sporto būrelio, kurį norėčiau lankyti
f) reikia mokėti pinigų – mūsų šeimai per brangu
g) per toli sporto mokykla, sporto būrelis
h) manau, kad sportas pavojingas
i) sporto būrelis užima per daug laiko
j) nepatinka konkuruoti su kitais vaikais
k) kita (įrašykite).....

11. Jei anksčiau lankėte sporto būrelį, kodėl nebelankote dabar:

(apibraukite visus variantus, kurie jums tinka)

- a) atsibodo
- b) nepatiko vadovas
- c) nebeleido tėvai
- d) draugai nelankė
- e) labai pavargdavau
- f) nelikdavo laisvo laiko mokytis
- g) nelikdavo laisvo laiko kitiems mėgiamiems užsiėmimams
- h) kita (įrašykite savo variantą)

.....

.....

12. Gal lankote kokį nors kitą (ne sporto) būrelį mokykloje ar už jos ribų ? Kokį?

.....

.....

13. Ar lankytumėte sporto būrelį jei būtų sudarytos geros sąlygos sportuoti?

- a) taip b) abejoju c) ne

14. Jūsų nuomonė, kokios turi būti geros sąlygos sportuoti:

(apibraukite visus variantus, kurie jums tinka):

- a) tvarkinga, švari aplinka
- b) tvarkingi persirengimo kambariai
- c) turėtų būti pakankamai dušų
- d) pakankamai inventoriaus
- e) kita (įrašyti)

.....

.....

15. Koku laiku turėtų vykti sporto būrelio užsiėmimai:

- a) prieš pamokas b) iškart po pamokų c) vakare

16. Jei sporto būrelis būtų nemokamas, ar lankytumėte?

- a) taip b) abejoju c) ne

17. Ar jūsų tėvai (globėjai) nori, kad lankytumėte sporto būrelį?

- a) taip b) taip, tik mama c) taip, tik tėvas d) ne

18. Ką veikiate laisvalaikio:

(apibraukite 3 variantus, kurie jums labiausiai jums tinka):

- a) kieme
- b) sportuoju
- c) einu kur nors su draugais
- d) kompiuterių žaidimų salonuose
- e) būnu su tėvais ar seneliais
- f) sėdžiu namie
- g) žiūriu televizorių
- h) sėdžiu namie prie kompiuterio
- i) kita (įrašykite)

.....

.....

Anketa mokytojams, treneriams

Mieli kolegos, atlieku tyrimą, kurio tikslas - atskleisti Vilniaus miesto bendrojo lavinimo mokyklose ir už jos ribų veikiančių sporto būrelių veiklą. Prašyčiau: atidžiai perskaityti ir atsakyti į visus anketoje pateiktus klausimus. Jūsų pateikta informacija bus naudojama magistriniam darbui. Pagarbiai, Robertas Potockis VPU Edukologijos katedros magistrantas

1. Amžius.....m.

2. Jūsų lytis:

a) moteris b) vyras

3. Kokiam sporto būreliui vadovaujate?

.....

4. Kiek jūsų mokykloje, sporto klube yra sporto būrelių?

.....

5. Kiek vaikų lanko sporto būrelius Jūsų sporto mokykloje, sporto klube:

a) iki 50 b) 50 – 100 c) 100 – 200 d) > 200

6. Kiek vaikų lanko Jūsų sporto būrelį?

.....įrašykite.

7. Ką darote, kad pritrauktumėte į būrelį kuo daugiau vaikų?

a) einate į mokyklas b) iškabinete skelbimus c) reklamuojatės per masines informacines priemones d)

kita.....įrašykite.

8. Ar jūsų vadovaujamas sporto būrelis yra mokamas?

a) taip b) ne

9. Jūsų nuomone mokamo sporto būrelio veikla yra kokybiškesnė negu finansuojamo iš biudžeto? a) taip b) abejoju c) ne

10. Įvertinkite Jūsų vadovaujamo sporto būrelio būklę materialiniu aspektu:

a) puiki b) gera c) patenkinama d) nepatenkinama

11. Jūsų nuomonė, kokios turi būti geros sąlygos sportuoti:

(apibraukite visus variantus, kurie jums tinka):

a) tvarkinga, švari aplinka b) tvarkingi persirengimo kambariai c) turėtų būti pakankamai dušų
d) pakankamai kokybiško inventoriaus e) kita (įrašyti)

.....

12. Įvardinkite vadovaujamo būrelio problemas?

.....

13. Kokias ugdytinių savybes ypač vertinate ir skatinate:

(apibraukite tris variantus, kurie jums labiausiai tinka):

a) sąžiningumą b) garbingumą c) bendradarbiavimą d) žinias e) atsakingumą
f) savarankiškumą g) gabumą h) stiprybę i) pergalės troškimą j) draugiškumą
k) komandinį darbą l) konkurenciją

14. Ar esančios ekonominės krizės metu sumažėjo vaikų lankančių sporto būrelių:

a) sumažėjo b) liko tiek pat vaikų c) padaugėjo

15. Ar esančios ekonominės krizės metu sumažėjo finansavimas: a) sumažėjo b) toks pat
c) padaugėjo

16. Kas remia jūsų sporto būrelį:

a) tėvai b) savivaldybė c) mokykla d) verslininkai e) kiti